

diyanet
aile
dergisi

ZAMANDA BİR NOKTA
AN

Aralık 2023 | Sayı: 60

42

PROF. DR.
MEHMET AKİF
AYDIN
İLE SÖYLEŞİ

12

MÜSLÜMAN SAATİNE
NE OLDU?

16

HENÜZ VAKTİMİZ
VARKEN

24

SAVAŞ VE ÇOCUK

56

YERYÜZÜ DOKTORLARI
GAZZE'DE

YENİ
YAYIN-
LARIMIZ

Baba Okulu'nda, baba olmanın eş ve çocukların maddi ihtiyaçlarını karşılama görevine indirgenemeyeceğinin altı çizilir. Baba, eşinin en büyük destekçisi ve çocuklarının rehberidir. Çocukların manevi açıdan gelişmelerine, sosyal hayata katılmalarına, eğitim ve terbiyelerine dair babaların üzerine düşen görev ve sorumluluklar Baba Olmak'ta uzman kalemlerce ele alınmıştır.

yayinsatis.diyenet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

İBNÜ'L-VAKT OLMAK

Dr. Lamia LEVENT ABUL

İnsanın sınırlı ömür sermayesi tükenirken ve hayat hızla akıp giderken zamanı idrak etmek önem taşımaktadır. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.), insanların çoğunun aldandığı iki nimetten biri olarak zikrettiği “boş vakit” (Buhari, Rikak, 1) ifadesiyle zamanın değeri ve önemine dikkatlerimizi çeker. O hâlde elimizden kayıp giden zamanı, en iyi nasıl değerlendirmeliyiz? Zamanı anlamlı kılan saikler nelerdir? Kuşkusuz bu soruların cevabı insanın anlam arayışıyla ilişkilidir. İslam düşünce ve ahlakında insanın zamanla ilişkisini en özlü şekilde ifade eden kavramlardan biri “İbnü'l-vakt”, yani anın talibi olmak, anın kıymetini bilmektir. İbnü'l-vakt olmak geçmiş için hayıflanmaktan ve gelecek için endişeye düşmekten uzaklaşmak, nefes aldığımız süreç içerisinde Allah'ın rızasına uygun salih ameller işlemektir.

Diyanet Aile Dergisi olarak aralık sayımızda penceremizi yaşadığımız an olan İbnü'l vakt'e açtık. Sema Bayar, “Zamanda Bir Nokta: An” yazısında zamanın idrakinde olanların yaşanılan anı en iyi şekilde değerlendirebileceklerini ifade etti; her dakikalarını Yüce Yaratıcı'nın rızasına uygun yaşayanların, kendilerini geçmişe hapsedmeden, ideal bir gelecek hayaliyle de şimdiki hüsrana uğratmadan atıyı inşa edebileceklerine vurgu yaptı. Ahmet Edip Başaran, “Müslüman Saatine Ne oldu?” yazısıyla dosyamıza katkıda bulundu: “Zamanın içinde kaybolmak, bir 'Allah fikri'nden yoksun olmakla ilgilidir. İman evet her zaman bir imkândır ama bunu bir eyleme dönüştürecek ruh, şuur sahibi olmaktan geçer. Hâl böyleyken zamanın içinde kaybolmamak için öncelikle bir zaman bilincine sahip olmak gerek. Bu bilinci besleyen, doyuran ana kaynak bizzat İslam'ın vakit bilincidir”. Mustafa Irmaklı, Enbiya suresi 1. ayet-i kerime ışığında çağımızda israfın zirvesi hâline gelen zamana karşı hoyratlığın en esaslı çarelerinden birinin, ölümü tefekkür ederek ahirette zaman nimetinden hesaba çekileceği hakikatinin unutulmaması olduğuna dikkat çekti. Hadislerle Aile köşemizde Dr. Hale Şahin, “Henüz Vaktimiz Varken” yazısıyla, geri dönülmez yola girmemişken yapacağımız en akıllıca şeyin, nefsimizi sık sık hesaba çekmek, kıyamet günü muhatabı olacağımız soruları zihnimizden hiç çıkarmamak olduğuna işaret etti.

Bu ay söyleşimizi, “Prof. Dr. Mehmet Âkif Aydın ile Hukuk ve Adalet Kavramları Üzerine” gerçekleştirdik. Ezelden Kalma Mektuplar köşemizde Gülşen Ünüvar, “Fâni Dünyada Bir Hoş Seda Bırakmak” yazısıyla yer aldı. Tuğba Öz, “Savaş ve Çocuk” yazısında: “Evimize bomba atılır mı, dışarda oynarken silah sesi duyar mıyım, arkadaşlarımı bir daha görebilecek miyim, anne veya babamı kaybetme ihtimalim var mı?” gibi yetişkin insanın bile sormaya, cevabını deneyimlemeye korktuğu soruların bizzat savaşı yaşayan çocuklar üzerinde bıraktığı travmalara değindi. İyiliği Konuşalım köşemizde, Yeryüzü Doktorları'nın zorlu şartlar altında Gazze'de yaptığı hizmetleri sayfalarımıza taşıdık.

Sizleri dergimizle baş başa bırakırken Filistin'de yaşanılan zulmün biran önce son bulmasını temenni ediyor, 2024 yılının ilk ayında sizlerle tekrar buluşmayı diliyoruz.

İBNÜ'L-VAKTİMİZ

10. UZMANINA SORDUK
Esra OBUZ

**12. MÜSLÜMAN SAATİNE
NE OLDU?**
Ahmet Edip BAŞARAN

**14. EN VAHİM ALDANIŞ
ZAMANA KAYITSIZLIK**
Mustafa IRMAKLI

16. HENÜZ VAKTİMİZ VARKEN
Dr. Hale ŞAHİN

18. Bİ' KAHVE?
Gülsüm KARAPINAR

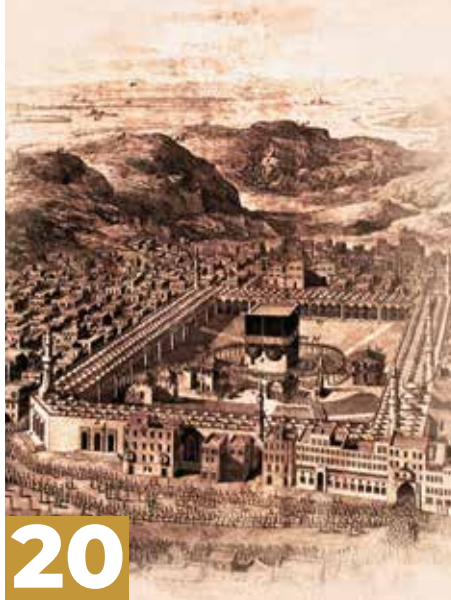
28. BUGÜNÜN HAYALİ
Merve YURTSEVER

**32. SAF FİİLİN KAYNAĞI
İLAHİ EMİR VE YASA**
Ali Necip ERDOĞAN

36. GÜNEŞ NE KADAR BÜYÜK?
Muhammed Kâmil YAYKAN

04
**ZAMANDA
BİR NOKTA AN**
Sema BAYAR

20
SEVDANIN ADI MEKKE
Mefra Bilge DÖNMEZ

24
SAVAŞ VE ÇOCUK
Tuğba ÖZ

**ARALIK
2023**

Diyanet İşleri Başkanlığı Adına
Sahibi ve Genel Yayın Yönetmeni
Cafer Tayyar DOYMAZ

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Dr. Lamia LEVENT ABUL

Mali İşler ve Dağıtım Sorumlusu
Ahmet BULUT

Editör
Meryem DALĞIÇ

Yayın Koordinatörleri
Sema DEMİR
Esmâ TÜRKSEVEN
Şule TÜZÜN

Sosyal Medya
Asuman AYDIN

Dijital Medya
Ömer GÜÇLÜ
Şahin BODUR

Arşiv
Ali Duran DEMİRCİOĞLU

Grafik-Tasarım
ARKETİP AJANS
www.arketipajans.com

İletişim
Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü
Üniversiteler Mah. Dumlupınar Blv.
No: 147/A 06800 Çankaya/Ankara
Tel : 0312 295 86 61 - 62
Faks: 0312 295 61 92
dergi.diyanet.gov.tr
ailedergisi@diyanet.gov.tr

Sosyal Medya Hesapları
Facebook: /dibailedergisi
Twitter: /diyanetailedergisi
Instagram: /diyanetailedergisi

50

TARİH VE KÜLTÜR ŞEHİRİ

TOKAT: 900 ADIMDA 900 YIL

Seher MERİÇ

38. YENİ EVLİLER İÇİN MURADINA ERME REHBERİ

F. Betül YILMAZ EMİNSOY

42. PROF. DR. MEHMET ÂKİF AYDIN İLE HUKUK VE ADALET KAVRAMLARI ÜZERİNE...

Mahir KILINÇ

46. YOLDA OLMAK

Muhammed Emin KIZILAY

54. ALTUNCAN HATUN

Meryem DALĞIÇ

56. YERYÜZÜ DOKTORLARI GAZZE'DE

Mahir KILINÇ

63. KAÇ KAR TANESİ LAZIM AYIPLARIMIZI ÖRTMEYE?

Aliye USLU ÜSTTEN

64. FÂNİ DÜNYADA BİR HOŞ SEDA BIRAKMAK

Gülşen ÜNÜVAR

66. TOPRAĞIN BAĞRINDAKİ ZEHİR

Şule TÜZÜN

68. HZ. DAVUD VE HZ. SÜLEYMAN ÖRNEKLİĞİNDE ŞÜKRÜN ÖNEMİ

Melek KARAKAŞ

72. HİPERTİROİDİ VE TEDAVİSİ

Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

74. OSMANLI'DA HAFIZLIK

Müzeyyen AKKUŞ

78. BULMACA

Ali OSMANOĞLU

80. KİTAPLIK

Zeynep ÇELİK

60

TÜRK

KAHVESİ

Ahmet Mahmut ŞEN

Abone İşleri

Tel: 0312 295 71 96-97
Faks : 0312 285 18 54
e-mail: dosim@diyanet.gov.tr

online abonelik:

yayinsatis.diyanet.gov.tr

Abone Şartları

Yurt içi yıllık: 300.00 ₺
Yurt dışı yıllık: ABD: 108 ABD Doları
AB Ülkeleri: 54 Euro
Avustralya: 225 Avustralya Doları
İsviçre: 96 Frank
Avusturya: 93 Euro

Abone kaydı için, ücretin Döner

Sermaye Daire Başkanlığının
T.C. Ziraat Bankası, Mustafa
Kemal Mahallesi Şube IBAN:
TR61 0001 0024 8605 9943
0850 57 nolu hesabına yatırılması
ve makbuzun fotokopisi
ile abonenin hangi sayıdan
başlayacağını bildirir bir dilekçe,
mektup, yazı, faks veya e-mailin
Diyanet İşleri Başkanlığı Döner
Sermaye Daire Başkanlığına
gönderilmesi gerekmektedir.

Temsilcilikler;

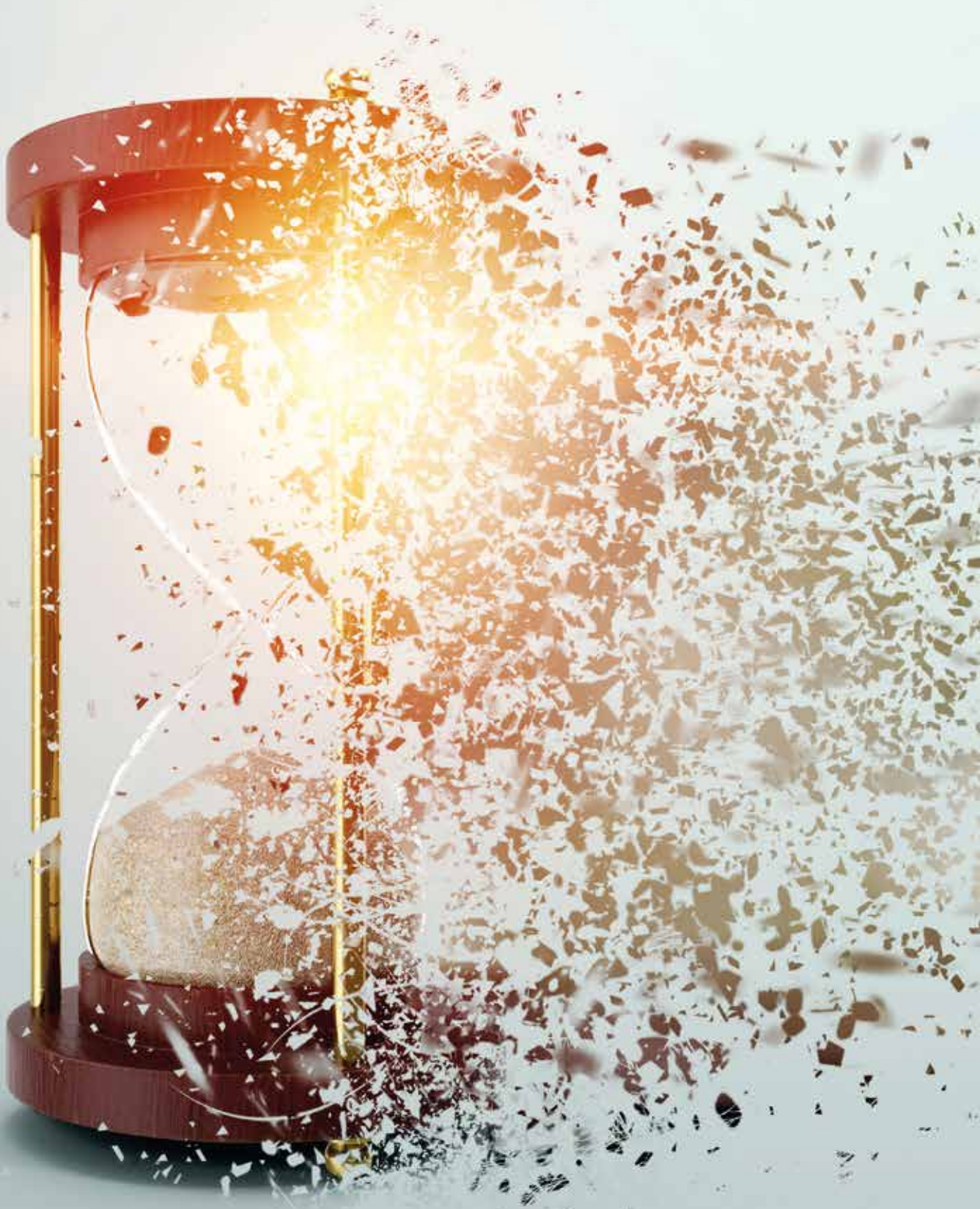
Yurt içi: İl Müftülükleri,
İlçe Müftülükleri
Yurt dışı: Din Hizmetleri
Müşavirlikleri, Din Hizmetleri
Ataşelikleri.

Yayın Türü: Aylık, Yaygın, Süreli
Yayın, Diyanet Aile Dergisi (Türkçe)
Basım Tarihi: 24.11.2023

Baskı

BAŞAK Matbaacılık Tanıtım
Hizmetleri İth. İhr. A.Ş.
Anadolu Bulvarı Meka Plaza 5/7 7.
Kat Gimat Yenimahalle/Ankara
Tel: 0312 397 16 17

Yayımlanacak yazılarda düzeltme
ve çıkartmalar yapılabilir. Yazıların
bilimsel sorumluluğu yazarlarına
aittir. Diyanet Aile Dergisi, Diyanet
İşleri Başkanlığı yayın organıdır.
Dergide yayımlanan yazı, konu,
fotoğraf ve diğer görsellerin her
hakkı saklıdır.
İzinsiz, kaynak gösterilmeden her
türlü ortamda alıntı yapılamaz.

ZAMANDA BİR NOKTA

AN

■ Sema BAYAR

Varlık âleminin hızla akıp giden, idraki en zor nimetlerinden biridir zaman. Varlığa değer katar fakat mekânla birlikte onu hem anlaşılır kılar hem de sınırlandırır. Zaman değişken bir niteleyicidir. Ölçüp biçmeye yeltensek de çeşitli isimlendirmelerle disiplin altına almaya çalışsak da zamanın en önemli vasfı ele avuca gelmez oluşudur. Bir yerde şafak sökerken başka bir yer karanlıklar içerisindedir. Hesapsızca akıp giden yılların karşısında geçmek bilmeyen dakikalar vardır. Dolayısıyla zaman sadece kozmolojik olarak değil, biyolojik ve psikolojik açıdan da izafidir.

Zaman, gün gelir nesnenin bütün işlevselliğini elinden alır. Gün gelir, eskiye rağbet ettirir. Nostaljinin kapısını çalan da geleceğe dair hayaller kurduran da zamanın içimizde çoğalttığı vehimlerdir. Canlılığı solduran, yeniliğe halel getiren odur. Kavramlar ve değerler dünyası da onun karşısında korunaksızdır. Cioran'ın ifadesiyle "Her zaman ıstırap çekilmiştir; ama ıstırap, o andaki felsefenin ayakta tuttuğu bütünsel görüşler uyarınca ya 'yüce' ya 'doğru' ya

da 'saçma' olmuştur." Peki, zamana karşı ve ona rağmen kendini koruyacak bir özden söz edilmez mi? Yahut bu öz nasıl ortaya çıkacak ve korunacaktır?

Zamanı ancak onun idrakinde olan insan değerlendirir ve onun ele avuca sığmaz, mütemadiyen başkalaşan yanına gem vurur. Bu, zamanın bütün akışkanlığı karşısında onu aşkın bir varlıkla irtibatlandırmakla mümkündür. Ancak müteal olanla bağlar kurulduğunda zaman kendi sınırlıklarına rağmen bir değer kazanır. Bin yıllar geçse de değişmeyen bir öz, değer kendini tekrar eder. Böylelikle insanoğlu zamanın elinden asli olanı çekip alır. Geçmiş, gelecek ve şimdi gerçek anlamına erişir.

Bütün dinler ve felsefi söylemler zamana dair tekliflerle gelir. Onu algılamak ve değerlendirmek noktasında müntesiplerine reçeteler sunarlar. İnsanın bir zamanı vardır, dünyanın bir zamanı vardır. İslami literatürde dehr, asr, vakit ve an gibi kavramlarla ifade bulan zaman, boşa harcanmaması gereken bir nimettir. Müfessirler "dehr"i, kesintisi olmayan, âlemin yaratılışıyla başlayan ve sonuna kadar geçecek olan zaman şeklinde yorumlarken, "asr"ı kesinti kabul edebilen ve "dehr" in alt basamaklarından, dünyaya yansıyan kısımlarından bir cüz olarak tanımlamışlardır. El-ân ise zaman zarfıdır. İnsanın içinde bulunduğu vakte delalet eder. Ayetlere bakıldığında "an"ın,

Ömrün nihayete ereceği bilgisi canlılar içerisinde insana bahşedilmiş bir lütuftur. İbnü'l-vakt, kemalat yolunda her anı fırsat bilir, zamanı idrak ederek an-ı daimin bereketini yakalamaya çalışır.

şimdiye yani insanın içinde bulunduğu zaman dilimine işaret ettiği açıkça anlaşılır.

Anı Yaşamak ve Anda Kalmak

An, insan şuurunun kavrayabildiği en küçük zaman dilimi, tabiri caizse zamanda bir noktadır. Mazi ile atinin birleştiği ve ayrıştığı yerdir. Anın bir boyutu olmamakla birlikte peş peşe akıp giden zaman parçaları arasındaki hayali sınırı ifade eder. İnsanın zamanla ilişkisi ana yüklediği anlamla ilgilidir.

Zaman; geçmiş, gelecek ve şimdiki zamandan ibarettir. Ve hakikatte insanın elinde sadece anlar vardır. Anlar insana emanettir. Marcus Aurelius, *Düşünceler* adlı kitabında şöyle der: "Şimdiki zaman bütün yaşam demektir; şu an geçmekte olan da şimdiki zamandır ve kaybedilen de şu andan başka bir şey değildir.

Aslında insan öldüğünde ne geçmişi ne de geleceği yitirir; çünkü kim sahip olmadığı bir şeyi ondan alabilir?" Ölüm aslında sadece anları elimizden alır. İçinde bulunduğumuz şimdiki zamanı kaybetmek kişiyi hüsrana uğratır. Üstelik anı elimizden alan sadece ölüm değildir, anın bilincinde olmamak da şimdiki zamanı yitirmenin bir başka çeşididir. Ömür sermayesi, zaman idrakinin cereyan ettiği alandır, zamanı değerlendirme ameliyesidir.

Filozoflar, âlimler, sanatkârlar hep zaman üzerine düşünmüş, onun değişkenliği kadar gelip geçiciliği üzerinde de durmuşlardır. Edipler insanı içeriden ve dışarıdan sarmalayan zamana karşı nazireler yazmış, ince söyleyişin zirvesi olan şiirde zaman ve onun en küçük parçası olan an başat konular arasına girmiştir. "*Ne içindeyim zamanın, / Ne de büsbütün dışında; / Yekpare, geniş bir anın / Parçalanmaz akışında*" Tanpınar'ın kaleminden dökülen bu dizeler, hem zamanın akıcılığına hem de anın yekpare bütünlüğüne vurgu yapar.

İnsanoğlunun asıl hüsrânı ana gereğinden fazla anlam yükleme yahut onu beyhude telaşların ardında yitirmekle açığa çıkar. Bütün bir ömrün vereceği hazzı tek bir andan beklemek şeklinde formüle edebileceğimiz "Anı yaşa." sloganı kişiyi anlamlı bir hayatın vereceği huzur ve saadetten alıkoyar. Birey, sonsuz hazların tutsağı olur,

doymak bilmeyen nefsin ve nefsanî arzuların hükmü başlar. Hâlbuki anda kalmak yahut anı yaşamak hazza indirgenemeyecek kadar değerlidir. Anda kalmak, anın bereketine inanarak onu zamanın burğaçlarından kurtarmayı, şimdiye değer atfetmeyi imler. Anda kalan insan zamanın gerçek sahibini, “Ebu'l-vakt”i idrak eder. O sahip ki zamandan ve mekândan münezzehtir. Dolayısıyla her anı aşkın olanın rızasına uygun “hâl”lerle irtibatlandırılan insan, hakiki manada zamanı vehimlerden kurtarır, bütün sınırlarına ve değişkenliğine rağmen bir mefhum olarak algılamaya başlar. Kendini ne geçmişe hapseder ne de ideal bir gelecek hayaliyle şimdiyi hüsrana uğratar. O, geçmişten ibret alır, şimdiyi en uygun biçimde değerlendirir ve

geleceği inşa eder. Böylelikle geçmiş ve geleceği birbirine bağlayan anlar kıymet kazanır.

Modern dünya, insanın zamanla ilişkisini farklı bir zemine oturttu. Sanayi inkılabıyla birlikte üretim ve tüketim kavramlarına indirgenen yaşam, nesneye bakışımız kadar zamana bakışımızı da etkiledi.

Tabiattan bağımsız, artık güneşle, ayla, yıldızlarla hatta gece ve gündüzle değil saatlerle, dakikalarla ölçülen zaman, insan için âdeta bir mücadele alanına dönüştü. Lewis Mumford'un dediği gibi: “Modern endüstri toplumunun makinesi, buhar makinesi değil saatti.” Dijital verilerle kurgulanan günler insanı sıkıştırmakla kalmadı, “an” a yüklenen anlam onun kaldırabileceğinin çok çok

üstünde oldu. Vakit, hayra değil de bozdurulup kazanca yahut hazza tebdil edilen bir sermaye sayıldı. Zaman sadece hareketi değil sükûn hâlini de ölçerken an, hareket ve hazla irtibatlandırıldı. Ürettiği yahut tükettiğiyle varlık kazanan insanlar, mutluluk beklerken yorgunluk toplumunun neferlerine dönüştü.

İslami Literatürde Zaman Algısı: İbnü'l-vakt

İrfan ehlinin dilinde “ibnü'l-vakt” şeklinde ifadesini bulan anda kalmak, zamanı emanet görmek ve vakti değerlendirmek, anın kıymetini bilmektir. İnsan, zamanın akışını duyumsamasa da kendisi için belirli bir vakit tayin edildiğini bilir. Ömrün nihayete ereceği bilgisi canlılar içerisinde insana bahşedilmiş bir lütuftur.

İbnü'l-vakt, kemalat yolunda her anı fırsat bilir, zamanı idrak ederek an-ı daimin bereketini yakalamaya çalışır. Kemal Sayar'ın ifadesiyle an-ı daim "ezelin ebed içinde dürüldüğü an"dır. Ruhu ürperten ve kendine getiren, bir yönüyle de doyuma ulaştıran şey ebedin zamanda vücut bulmasıdır. "Serpilen her çiçek bize ebedî âlemde bir çağrı getirir ve bize zeval bulacak bir dünya için yaratılmadığımızı, bu dünyanın ötesinde bir kader için doğduğumuzu söyler. Zamanın içinde yaşıyoruz ama zamanın ötesine aitiz. İbadet, hatırlayış ve iyilik birer simyacı gibi zamanı dönüştürür. Ezel ve ebed arasında bir salıncaktayız ve vakti bereketlendirerek, onu hayra tâbi kılarak ruhun sonsuzluk özlemini dindiriyoruz." (Kemal Sayar, *Ölümden Önce Bir Hayat Vardır*, s. 120)

Pek çok ayet ve hadiste zamana vurgu yapılır ve müminlerde bir zaman bilincinin oluşması için izahlarda bulunulur: "Asra yemin ederim ki insan gerçekten ziyandadır. Ancak iman edip dünya ve ahiret için yararlı işler yapanlar, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler başkadır." (Asr, 103/1-3) Ayet-i kerimenin ifadesi açıktır, zamanı ziyan etmemek ve zamanda ziyan olmamak ancak söz ve fiillerin ilahi ilke ile örtüşmesi durumunda mümkündür. Bir başka ayette de yine insanın müteal olanla irtibatına dikkat çekilir: "O hâlde önemli bir işi bitirince hemen diğerine koyul. Ve

yalnız Rabb'ine yönel." (İnşirâh, 94/7-8) İnsanın rağbeti Rabb'ine ve Rabb'in rızasına uygun olana yöneldiğinde yaşam da onu oluşturan anlar da kıymet kazanacak, zamanın bütün değişkenliğine rağmen yüce ve doğru kendi sınırlarını koruyacak, kavramlar ve değerlerin eli güçlenecektir.

Kur'an-ı Kerim'in nüzulü tedricidir ve bu özelliği ile aslında İslam'da zaman ve mekân algısını ortaya koyar. Zaman ve mekân ötesi bir kaynaktan, zamana ve mekâna dair söylemlerdir. Bu yönüyle hükümlerinin uygulanabilirliğinin göstermesinin yanı sıra hem dairesel hem de süre dizimsel zaman algısını öne çıkarır. Süre dizimsel zaman algısı ilerlemecidir, geleceği esas alır, kemalatı hedefe koyar. Dairesel zaman algısı ise gelecek kadar geçmiş de muhatap alır. Her iki zaman algısını buluşturan yegâne şey anlardır. Kur'an mazi ve atiyi birlikte zikreder, geçmişten ibret alınması, geleceğin tecrübi bilgi ile inşa edilmesi üzerinde durur, "şimdi"nin önemine dikkat çeker. Kur'an'da ifade bulan "an" ne geçmiş ne de gelecektir, onları bağlayan köprü, kökü mazide, dalı budağı gelecekte bir sınırdır. Dünya hayatının gereği emir ve yasaklar "şimdi"ye söylenir. "Şimdi"de icra edilen eylemin pozitif ve negatif sonuçları geleceği, dolayısıyla yaklaşan şimdiki belirleyecektir. (Nisâ, 4/18; Yûnus, 10/51) Şari'nin dünya hayatını nizama sokan hükümleri şimdi de geçerlidir.

İnsanın rağbeti Rabb'ine ve Rabb'in rızasına uygun olana yöneldiğinde yaşam da onu oluşturan anlar da kıymet kazanacak, zamanın bütün değişkenliğine rağmen yüce ve doğru kendi sınırlarını koruyacak, kavramlar ve değerlerin eli güçlenecektir.

Bu nedenle ibadetlerin şartlarından biri de vakittir. Kur'an'da geçmiş ve gelecek şimdiki akort edilmiştir. "Şimdi"de mükellef olarak sorumlu tutulan insan, mesuliyetinin gereğini gelecekte muayyen bir vakitte icra etmekle mesuldür. İbret almak ve aynı hataya tekrar düşmemek için insan geçmişle de bağına koparmamalıdır.

Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hayatına baktığımızda da onun günlük hayatını öncelikli olarak ibadete göre şekillendirdiğini, zamanı başta namaz vakitleri olmak üzere fitratla irtibatlandırıldığını görmekteyiz. Hayat olağanüstü hâller dışında ibadetlerin etrafında serpilir. Dolayısıyla ibadetler zaman şuurunun merkezini oluşturur. Allah Resulü'nün "an" yaklaşımında da Rabb'in rızasını öncelediği görülür. Her anı Rabb'ine yakınlaşmak için fırsat bilen

Peygamberimizin, vaktini ibadet ve tefekkürle geçirmesi onun zamanı akıp giden bir mevhum olarak değil, insanın yegâne sermayesi olarak gördüğünün kanıtıdır. Çünkü yaşamak sadece nefes alıp vermektir ibaret değildir. Cahiliye toplumunun zaman algısı hayata bakışlarını da belirliyordu. "...Bu dünya hayatımızdan başka bir hayat yoktur. Ölürüz, yaşarız. Bizi öldüren ise zamandan başkası değildir..." (Câsiye, 45/24) Zaman onlar için bir zorbaydı ve karşısında yapabilecekleri pek fazla şey yoktu. Aradan yüzyıllar geçti fakat insanın zaman karşısında tutumu benzer izlekleri takip etti. Bugün de pek çok insan zaman onu hüsrana uğratmadan, ölüm gelip kapıyı çalmadan ömrünü hesapsızca harcamanın, neticede sahibini hiçliğe sürükleyen bir zaman algısının peşinden gidiyor. Allah Resulü ise insanı hüsrana sürükleyen bu tasavvuru reddederek vaktin ve anın Müslümanca nasıl yaşanması gerektiğini öğretir. Sabahları dile getirdiği "Allah'ım, senin kudretinle sabaha çıktık, senin kudretinle akşama gireriz. Senin kudretinle yaşar, senin kudretinle ölürüz... En son dönüşümüz sanadır." (Tirmizi, Deavât, 13) duasında olduğu gibi her anı tefekkürle bezer. Anı bereketlendirecek söz ve fiilleri teşvik eder. Hz. Peygamber'in insanların çoğunun aldandığı iki nimetten biri olarak zikrettiği "boş vakit" ifadesi de zamanın değerini ve önemini ifade eder.

UZMANINA SORDUK

■ **Esra OBUZ**
Klinik Psikolog

Zaman, idraki en zor nimetlerden biridir. Zaman bilincinin gelişmesi için çocukluk ve ilk gençlik çağından başlayarak neler yapılabilir, önce ebeveynlerimizin rehberliğinde ardından kişisel tutum ve davranışlarımızla zamanla olan ilişkimizi nasıl kurmalıyız?

Zaman, insana verilmiş olan en değerli nimettir. Belirli bir ritimle kontrolsüzce akar gider. Her insan için günde 24 saat, her haftada yedi günü vardır. Bize verilen her nimet gibi zaman da bizim onu nasıl kullandığımızla alakalıdır. Zamanı en iyi şekilde değerlendirmek gerekir.

Zaman bilincinin çocukluk çağında kazandırılması çok önemlidir. Çocuk, soyut kavramları erken yaşta somutlaştıramayabilir, bu yüzden çocuğun zamanı kullanabilmesi için ebeveyn desteği gerekmektedir. Küçük yaştan itibaren ebeveyn tarafından sorumluluk verilerek hedef belirlemesine yardım etmek, plan yapma alışkanlığı kazandırmak, önceliklerini belirlemesini sağlamak çocuğun kişiliğini olumlu etkileyecektir. Çocuklarımızın her istediğini yaparak onları

mutlu ettiğimizi düşünüyoruz. Ancak sorumluluk vermeden her şeyi vermek, doyumsuz, mutsuz çocuklar yetiştirmemize neden olmaktadır. Zaman kavramını çocuklara somutlaştırmak için ebeveyn tarafından hazırlanan zaman çizelgesi, hedef tablosu, önceliklerim, boş zamanlarda yapmaktan hoşlandıklarım, sorumluluklarım, hobilerim gibi etkinlik listesi hazırlanabilir.

Gençlik çağlarında ise kimlik gelişimi, ileride sahip olacakları mesleğe hazırlanma, geleceği planlama gibi karmaşık görevleri başarmak için zamanı doğru idrak etmek gereklidir. Tüm bu karmaşık gelişimsel görevler esnasında gençlerin zamanı kullanma ile ilgili alışkanlıklarını fark edebilmeleri, eğer yanlış alışkanlıklar geliştirmişlerse bunları değiştirmeleri önemlidir.

Modern çağ “an”ları ön plana çıkardı fakat bütün bir ömrün vereceği mutluluğu ana indirgeyerek insanı her anını hazza odaklanan bir yaşam sürmeye davet etti. Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Modern çağın empoze ettiği bireysel olarak kendi hazlarımıza odaklanmak

bencilce bir yaşam sürmemize neden olabilir. Bize verilen duyguları tanımamız ve tanımlamamız gerekmektedir. Duygularımız; neşe, keyif, heyecan, üzüntü, şaşkınlık vb. gelip geçici duygulardır. Tüm bu duygulardan ziyade ömrümüzün nasıl gelip geçtiğini anlamalıyız. Anlık mutluluklara odaklanmak anlam duygumuzu kaybetmemize sebep olabilir. Daha büyük evler, daha lüks arabalar, daha fazla konfor alanı gibi sonu olmayan maddi değerlerden mutlu olmayı bekliyoruz. Oysa emek ederek, zahmet çekerek ve çaba göstererek elde ettiğimiz değerlere ihtiyacımız vardır. İnsan olarak toplumsal sorunlara ve davalara yönelmeliyiz. Teknolojinin getirdiği hazır günlük rahatlatıcı bilgiler ile hareket etmek yerine insan olarak bizi uzun süreli huzura kavuşturan bilgilere ihtiyacımız var. Uzun soluklu ihtiyaçlarımızı karşılayabilmemiz için de duygularımızı zamana yaymamız icap eder. Geçmiş bayramlarımızda yaşadığımız bayram heyecanlarını kazanmamız ve her hâlimize şükretmemiz gerekir.

Zaman dediğimiz şey aslında “an”lardan ibaret ve insanın elinde olan tek şey de “şimdi”dir. Ancak içinde bulunduğu “an”ı sağlıklı bir şekilde yönetemeyen insan ya nostaljinin kapısını çalıyor yahut istendik bir gelecek hayaliyle kendini avutuyor fakat o gelecek için “şimdi”yi hakkıyla değerlendirmiyor. İnsanın geçmiş, gelecek bütün

bir hayatı ifade eden şimdi ile ilişkisi nasıl olmalıdır?

İnsan olarak geçmişimizle yüzleşirken bir yandan da gelecek ile ilgili de hayallerimizin tohumlarını da atmamız gerekiyor. O yüzden geçmiş ile gelecek arasında irtibat yaratan Yaratıcımız hiçbir süreci boşuna vermemiştir. Şimdi sözcüğünün anlamı “şu an, içinde bulunduğumuz zaman” olarak tanımlanmaktadır. “An” sözcüğünün anlamı ise “zamanın bölünemeyecek kadar kısa olan parçası”dır. Geçmişe dönme şansımız yoktur çünkü geçmiş geçmişte kalmıştır. Gelecek ise henüz uzaktadır. Bunun için sadece şimdi yapabileceklerimize odaklanmalıyız. Şimdi ve burada ilkesi, geçmişte edindiğimiz deneyimlerimiz ya da öğretilerimizi unutmak ve onlardan yararlanmamak ya da geleceği yok sayarak, onun için bir şeyler yapmayarak yaşamak değildir. Asıl olan, şimdiki zamanın içinde

yaşamayı sağlamaktır. Sağlıklı insan, şimdiki zamandan ayrılmaksızın, gerekli durumlarda geriye ya da ileriye bakarak şimdide yaşar. Gelecekle ilgili kaygı duymak, geçmiş ile ilgili korku yaşamak ise şimdide yaşamamıza engeldir. Anı yaşa felsefesi, sahte ve kısa süreli mutluluktur. İnsanı yalnızlığa itebilir. Yalnızlaşan insan ise mutsuz ve depresif olur. Anı yaşamaktan ziyade bugüne odaklanılmalıdır. İnsan planlarını, yatırımlarını, hayallerini bugüne odaklayarak gerçekleştirmelidir.

Bilhassa gençlerimiz için zaman yönetimi konusunda ne gibi tavsiyelerde bulunursunuz?

Gençlikte geçirilen zamanın en verimli dilim olduğunu unutmamamız gerekiyor. Genç, kendisi gibi genç olan zamanı güzel görmeyi, zamanı sevmeyi bilmelidir. Zamanın da gençlik gibi geçip gideceğini idrak etmelidir. Tıpkı güneşin ışığını en çok saçtığı saatlerin öğle saatleri olması gibi. Gececek

olan zamanın yatırımını gençlikte yapması gerektiğini unutmamalıdır. Genç, öncelikle kendini tanımalı, hangi saatler içinde kendini zinde, hangi saatler içinde enerjisinin düşük olduğunu fark etmelidir. Yapmaları gereken önemli işleri öncelikle belirlemelidir. Öncelikler belirlenmezse gereksiz işlerle zaman kaybı olur ve önemli olan işlere zaman ayrılamaz. Yapmaları gereken önemli işleri ertelemek de zaman kaybı oluşturur. Erteleme davranışı zaman yönetiminde en büyük engeldir. Her gencin kendi hayatına dair net ve belirlenmiş hedefleri olmalıdır. Hangi mesleği seçeceği, hangi alanda kendini daha iyi hissettiği, hangi uğraşın ona iyi geldiği gibi... Bu hedeflere zamanı verimli kullanarak ulaşılabilir. Zamanı yönetebilmek için kendi zamanımızı ihlal eden insanlara karşı sınır koymak önemlidir. Arkadaşlarımıza gerektiği zaman sınır koymazsak boş geçen bir zaman dilimi oluştururuz. Teknoloji çağının getirdiği iletişim araçları da iyi kullanılmadığında zaman kaybına neden olacaktır. Gençler zamanlarının çoğunu telefon, bilgisayar ve sosyal medyada geçirmektedirler. Bu durum, zaman tuzağı olarak karşımıza çıkmaktadır. Gün içerisinde neler yapabileceğimizi bilmek ve planlı hareket etmek önemlidir. Gençlerin sabah uyağlarında güne başlamadan önce o gün ne yapacaklarını düşünmeleri gerekir. Günlük rutin ve alışkanlıklar geliştirmek daha doyumlu ve başarılı hayat yaşamamızda etkilidir.

MÜSLÜMAN SAATİNE NE OLDU?

■ Ahmet Edip BAŞARAN

Saat zamanın damarı ise şayet, vakit de o saatin şah damarıdır. Hem biyolojik hem psikolojik “kan” dolaşımlarının sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi için vakit damarından içinde yaşadığımız zamanın kılcallarına doğru bir akışın olması şart. Berrak, saf ve bir gönül aynasından yansıyan dosdoğru bir akış... Vakıt kavramı aklımıza o ezeli ve ebedî hikmetin nirengi noktalarını yokladığımız, hâlâ insan kalıp kalmadığımızı kontrol ettiğimiz beş vakti getirir. Beş vakit kılmakla yükümlü olduğumuz namazın bizi insan kılan hususiyeti hepimizin malumu. Çünkü İsmet Özel’in deyişiyle, “Namaz insanı kılar.” Bu bağlamda örnek bir soru çekimi şu şekilde olmalıdır: Yatsı seni insan kıldı mı?

Peki, biz o vaktin neresindeyiz? Müslüman saatine ne oldu, sorusundan önce ilk elde cevaplamamız gereken soru bana kalırsa zamanın neresindeyiz, sorusudur. Müslüman zamanı

olmayanların bir Müslüman saati olabilir mi? Belki de bu sebepten olsa gerek modern Türk şiirinin orkestra şefi (bu tanımlama şahsıma aittir, tartışılabilir) Ahmet Haşim, o meşhur “Müslüman Saati” yazısını şu cümleyle bitirir: “Çölde yolunu şaşırınlar gibi biz şimdi zaman içinde kaybolmuş kimseleriz.”

Haşim üstadımız, saat kavramı çerçevesinde Müslüman bir halkın hızla değişip dönüşen belli başlı niteliklerini oldukça sahil bir duruşla anlatır. Pozitivist ve seküler bir zaman bilincinin dayatıldığı bir dizgenin içinde hiç yüksünmeden dobra dobra bir “Müslüman saati”nden bahsedebilmek oldukça kıymetli bir meydan okumadır. Saatin gâvuru Müslüman’ı olur mu hiç canım, diye aklında bir soru beliren “ortalama dünya vatandaşı” diyebileceğimiz insanlar çıkabilir. Her şey mümkündür. Fazlasıyla mümkün olan bir hakikat de vardır ki evet, Müslüman saati diye bir olgu vardır ve

bu olgu hem o saati yaşayan Müslüman nezdinde hem o Müslüman’ın yaşadığı saatin bizzat kendisinde dupduru bir gerçekliğin işareti olarak yaşar.

Kadim kitaplar zamanın da yaratıldığını söyler. Yani zaman da tıpkı insan ve diğer canlı cansız varlıklar gibi Cenab-ı Hakk’ın “kün” emriyle yaratılmış birer varlıktır. Nasıl her canlı ölümü tadacaksa yaratılmış bir canlı olan zaman da ölümü tadacaktır. Zamanın ölümü ise kıyamettir. Müslüman saati, o saatin ve yaşadığı bütün saatlerin hakkını gözeterek yaşamayı amaç ve ilke edinen Müslüman’ın saatidir. Saat o Müslüman ile dirilir. Böyle bir Müslüman’a yolu düşmeyen saatler gaflet, isyan ve inkâr bataklığında yaşayanların ellerinde ziyan olur gider. Boşa akan çeşmeler gibi... Yani bizim çok yaygın ve yanlış bir şekilde söylediğimiz “zaman öldürmek” deyişi aslında fiyakalı bir aldanıştan başka bir şey değildir. İnsan zamanı öldüremez ama tarih kendisini ölümsüz zanneden kibir şampiyonlarını gözünü kırpmadan öldüren zaman pehlivanının ibretlik hikâyeleriyle doludur. Görüp anlayabilene...

Zamanın içinde kaybolmak bir “Allah fikri”nden yoksun olmakla ilgilidir. İman evet her zaman bir imkândır ama bunu bir eyleme dönüştürecek ruh, şuur sahibi olmaktan geçer. Hâl böyleyken zamanın içinde kaybolmamak için öncelikle bir zaman bilincine sahip olmak gerek. Bu bilinci besleyen, doyuran ana kaynak bizzat

İslam'ın vakit bilincidir. Bu da ilk ana ilke olarak beş vakit namazla kayıt altına alınmıştır. Ama mesele burada bitmez. Asıl mesele hâlihazırda bu bilincin farkına varmakla, bir sorumluluğu idrak etmekle başlar. Çünkü beş vakit, o vakitlerin içinde bir mahşeri andıran dünya galesinin taşıdığı çarşılara birer giriş kapısıdır. Aşkın demir kapıları gibi. O kapıdan geçtik, sonra hiç o kapıdan geçmemiş gibi yaşarsak o vaktin emzirdiği ezeli ve ebedî hikmetten hiç nasibimizi almamışız demektir. Bu da doğrusu acınası bir hâldir. Müslüman saatini salt bir vakit bilincinin ötesine taşımak suretiyle bir söz ve eylem birlikteliğine dönüştürmek her Müslüman'ın asli iman vazifesidir.

Kıyamet, kadim kitaplarda "büyük saat" olarak isimlendirilir. İnsanın ölümü ise "küçük saat"tir. Saat bilincini bu temel ilke üzerinden değerlendirdiğimizde önümüzde akıp duran bir gerçekliğin kılcallarında gezinmeye başlarız. Bütün saatler o büyük saate doğru akan bir ırmağın kolları mesabesinde. Akıp durma imajı bize doğal olarak bir

ırmağı hatırlatır. Her an kendini yenileyen, anbean kendini tazeleyen bir su imgesi. Zaman akıp gidiyor, derken bile farkında olmadan bir hakikati dillendiririz. Tekrarı olmayan bir tecelli pınarıdır hayat. Her şey bir rahmet vesilesidir ve rahmet asla tekrar etmez ama tecelli eder.

Dün doğan güneşle bugün doğan güneş aynı güneş değildir. Eylemin tekrar edegelen sürekliliği bizi tekrar hissini kısır döngüsü içinde bırakır. Oysa burada bir tekrar yoktur. Saat de vakit de zaman da böyledir. Bunların da tekrarı yoktur ama kıvam dereceleri vardır. Beş vakit, vakitlerin kıvam derecesini gösterir. Kıvama geldiğinde insan anlar ki "kıyam" vakti de gelmiştir. İslam'da takvim başlangıcı hicrettir. Yine bir eylemi, bir sürekliliği ve tazeliği, sonsuz bir dinamizmi içinde barındıran bir yürüyüş olgusu zamanın mihenk noktası kabul edilmiştir. Takvim de zamanın kıvam derecesini gösteren bir işaret taşımaktadır.

Saat bilincini zamanın hakikati bağlamında yeni baştan inşa etmekle yükümlüüz. Zamanın hakikatini kavramadan

hakikatin zamanını idrak edemez insan. Müslüman saati dediğimiz gerçeklik, bu hakikatle kurduğu bağın derecesine göre bir anlama kavuşur. Zaman önümüzde akıp giden bir ayet, bir işaret gibidir. O işareti Hakk'ın rızası doğrultusunda okuyabildiğimiz, yaşayabildiğimiz sürece dünyaya ve ahirete müteallik umutlarımız bizi uyanık tutacaktır. Saat kendisini ihya edenleri her daim diri tutmakla mukayyettir. O diriler ölmüş olsalar bile diridirler zira küçük saat ile büyük saat arasındaki "orta saat" dilimi içinde mahşer vaktini beklemektedirler.

Bir de küçük saati henüz gelmemiş olan kullar vardır. Onlar ne saatin ne vaktin ne de zamanın gözlerindeki ilahi tecelliye hikmet nazarıyla bakamadıkları için daha hayattayken bir ölüden farkları yoktur. Hayatın ölüleri ile ölümün dirileri arasındaki bu farkı ancak saat/zaman bilinciyle idrak edebiliriz. Müslüman saati, öncelikle işbu zaman bilincini yeniden inşa etmekle çalışabilecek bir saattir. Çünkü zamanın içinde kaybolup önce kendini sonra yaratıcısını unutan bir insanın saati yoktur. Tıpkı kâinattaki yaratılmış her zerrede olduğu gibi bu saatin pili de "Allah fikri ve inancı"yla çalışır. Yıkılan saatleri, yıkılan vakitleri ayağa kaldırmak için önce insanın ayağa kalkması gerek. Çünkü insan ayağa kalkmadan bir kıvama gelemmez. Ahsen-i takvim, kıvama gelmeden kıyama duramayız. Müslüman saati de her daim o en güzel kıvamı arayıp durmanın saati değil midir zaten?

EN VAHİM ALDANIŞ ZAMANA KAYITSIZLIK

Mustafa IRMAKLI
DİB Strateji Geliştirme Başkanı

إفْتَرَبَ لِلنَّاسِ حِسَابُهُمْ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ مُّعْرِضُونَ

“İnsanların hesaba çekilecekleri gün iyice yaklaştı; hâlbuki onlar gaflet içinde haktan yüz çevirmektedirler.”

(Enbiyâ, 21/1)

Meşhur hikâyesidir. Henüz dondurucu dolapların icat edilmediği zamanlarda, dağların yükseklerinde buza dönüşen kar parçaları kesilir ve pazarlarda satılır. Sıcak bir yaz günü Bağdat çarşısında bir adam dağlardan getirdiği buz parçalarını satmaya çalışır. Ne var ki pek satış yapamaz ve öğle sıcağı da buzlarını eritmeye başlar. Geçimini bu yolla temin etmeye çalışan şahıs, “Sermayesi eriyip giden bu adama acıyın, merhamet edin, bu fakirden buz alan yok mu?” diye canhıraş bağırımaya başlar. O sırada öğrencileriyle oradan geçmekte olan bir âlim, adamın feryadını duyunca olduğu yere çöker, başını ellerinin arasına alarak

düşünmeye başlar. Bu durum karşısından telaşlanarak ne olduğunu soran öğrencilerine âlim şöyle der: “Buzlarını satmaya çalışan adamın sözlerine dikkat edin. Eriyip giden sadece buzlar değil, zaman eriyor ve ömrümüz tükeniyor. Yaz sıcağının buzları erittiği gibi zaman da hayatımızı tüketiyor. Adamın buzları için endişelendiği gibi zamanın akıp gitmesine endişe etmeyen ziyandadır.”

Hazin bir gerçekliğin ifadesidir bu. Ömür, çöl sıcağında kaybolan kar tanecikleri gibi eriyip giderken insan dünyada ebedî kalacakmış gibi davranmanın peşindedir. Ve çoğu defa en vahim aldanişını ve pişmanlığını, en büyük sermayesi ve imkânı olan zaman nimetini ve vaktin

önemini idrak hususunda yaşar.

Müminler için zaman, seküler bir yaklaşımla sadece dünyaya ait hedefler ve arzular açısından değil, ahirette hesabı verilecek büyük bir nimet ve emanet olması bakımından da ihmal edilemez bir öneme sahiptir. Bu yönüyle zamanın farkında olmak, varoluşun gayesini idrak etmektir. İşte yukarıda zikredilen Enbiyâ suresinin ilk ayeti tam da bu durumu beyan etmektedir. İnsan için asıl hayat ahiret hayatıdır. Ahiret hayatının niteliğini belirleyen ise dünyadaki hâl ve davranışlardır. Zaman ahirete doğru akmakta, insan her an ebedî hayata yaklaşmaktadır. Hesap gününde insan, yaşadığı zamandan hesaba çekilecektir.

Nitekim “O gün size verilen bütün nimetlerden mutlaka hesaba çekileceksiniz.” (Tekâsür, 102/8.) ayeti; zamanını, hesabını vereceği güzel işlerle değerlendirme konusunda müminlere ciddi bir bilinç ve şuur kazandırmaktadır.

Kur’an-ı Kerim’de farklı açılardan zamana vurgu yapan birçok ayet vardır. Asr suresi zamanı ve hakikati idrak çerçevesinde tüm çağlara hitap eden en muhteşem manifestodur. Bütün duygu, düşünce, tavır ve eylem boyutuyla hayatın tamamına dair acı bir hüsrana ve büyük bir kurtuluşu aynı anda ifade eden Asr suresi mutlak manada zamana yemin ile başlar. İnsanın hüsrana düşürülmesinde de kurtuluşa ermesinde de zamana karşı tutumunun hayati bir boyutu olduğunu çarpıcı biçimde ifade eder. Aynı şekilde zamanı en güzel şekilde ihya etmenin, sağlam bir iman, salih amel, hakkı ve sabrı tavsiye olarak dört temel unsurunu beyan eder. İmanı öteleyen, güzel ve hayırlı işleri ihmal eden, hakkı ve sabrı yaşamayı ve tavsiye etmeyi hayatın merkezi yapmadan geçen her ânın ziyan ve hüsrana olduğunu açıkça ortaya koyar.

İletişim, ulaşım ve teknolojinin baş döndürücü bir hızla geliştiği ve hayatın bir yönüyle dijital ortamlarda yaşandığı günümüzde, insanın zamanla ilişkisi daha komplike ve karmaşık bir hâl almıştır. Kapitalizmin hayatı kuşatması ve dünyevileşmenin oldukça ön

plana çıkmasıyla alabildiğine kısa vadede büyük kazanımlar sağlayacak pragmatist bir anlayışın etkisine kapılan dünya insanı, en büyük sermayesi olan zamana karşı ilginç bir kayıtsızlık içinde olabilmektedir.

Hayatı alabildiğine kolaylaştıran teknolojinin, bilinçsiz bireylerde ve toplumlarda zamanı heba eden bir araca dönüşmesi hazin bir gerçekliktir. Gelişmiş ülkelerde, teknolojik aygıtlar bilgi, kültür, üretim, yaratıcı düşünce, doğru ve sağlıklı iletişim için bir imkân olarak değerlendirilirken az gelişmiş ya da geri kalmış ülkelerde amaçsız ve gelişigüzel vakit geçirme aracına dönüşmektedir. Basit bir düzlemde dahi ele alındığında insanın hoyratça harcadığı her saniye, zamanı heba eden her meşgale, hayata değer katan kazanımların, daha iyi ve güzel bir hayat imkânının zayi edilmesidir. Zira zamanı iyi kullanma, çalışma ve gayretin ötelendiği yerde hayal ve boş beklenti düşünceyi ve hayatı esir alacaktır.

Vaktin değerlendirilmesi açısından, “Öyleyse bir işi bitirince diğerine koyul.” ayeti, fikir ve aksiyon alanında, zaman, sorumluluk ve bilinç bağlamında tarihten kıyamete kadar hayat planlamasına dair en büyük devrimi ve hakikati ifade etmektedir. Peygamber Efendimiz de: “İki nimet vardır ki insanların çoğu (onları değerlendirme hususunda) aldanmıştır: Sağlık ve boş vakit.” (Buhari, Rikak, 1.)

buyurarak zamanın büyük bir nimet oluşuna ve vaktin özenle değerlendirilmesi gerektiğine dikkat çekmektedir.

Zamanın ekseni yaşanılan andır. Zira dün geçmiştir, yarın meçhuldür. Elbette yarına ve geleceğe dair planlar olacaktır lakin başlamak için en uygun zaman yaşanan andır. Nitekim İslam düşünce ve ahlakında insanın zamanla ilişkisini en özlü şekilde ifade eden, “İbnü'l-vakt” yani anın talibi olmak, anın kıymetini bilmek ve zamanın künhüne vâkıf olmak deyimini, büyük bir şuur ve ideali sembolize eder. Aynı şekilde “Dünya bir gündür, o da bugündür.” özdeyişi yaşanan anın kıymetini bilmeye dikkat çeker.

Çağımızda israfın zirvesi hâline gelen zamana karşı hoyratlığın en esaslı çarelerinden biri ölümü ve hayatın kısa oluşunu tefekkür ederek ahireti ve zaman nimetinden hesaba çekileceğini unutmamaktır.

Müminler için zaman, seküler bir yaklaşımla sadece dünyaya ait hedefler ve arzular açısından değil, ahirette hesabı verilecek büyük bir nimet ve emanet olması bakımından da ihmal edilemez bir öneme sahiptir.

HENÜZ VAKTİMİZ VARKEN

Dr. Hale ŞAHİN

Diyanet İşleri Uzmanı

«لَا تَرُولُ قَدَمُ ابْنِ آدَمَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ
حَتَّى يُسْأَلَ عَنْ خَمْسٍ، عَنْ عُمُرِهِ فِيْمَ أَفْنَاهُ، وَعَنْ
شَبَابِهِ فِيْمَ أَبْلَاهُ، وَمَالِهِ مِنْ أَيْنَ اكْتَسَبَهُ وَفِيْمَ أَنْفَقَهُ،
وَمَاذَا عَمِلَ فِيْمَا عَلِمَ»

“İnsanoğlu kıyamet günü beş şeyden: ömrünü nerede nasıl tükettiğinden, gençliğini nerede nasıl geçirdiğinden, malını nereden kazandığı ve nereye harcadığından, öğrendiği bilgilerle yaşayıp yaşamadığından hesaba çekilmedikçe Rabb’inin huzurunda yerinden kımılayamayacaktır.”

(Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 1)

Her birimiz şu imtihan dünyasına bir gayeyle geldik. Allah'a layık kul olmak. O gayeyle Rabb'imiz, bizi saygın ve değerli bir varlık olarak yarattıklarının birçoğuna üstün kıldı. Göktekileri ve yeryüzündekileri, güneşi ve ayı, geceyi ve gündüzü hizmetimize verdi. Karada ve denizde en güzel nimetleri önümüze serdi. Ve saymakla bitiremeyeceğimiz daha birçok maddi-manevi nimeti... Bu bakımdan bize bahşedilen ömür de gençlik de mal-mülk de ilim de güç kuvvet de zekâ da hepsi birer nimet. Kıyamet günü mutlaka hesabı verilecek nimetler... Bunca nimet karşısında belirli bir süre için misafir olduğumuz dünyada bizden beklenen ise belli. Yeryüzüne geliş gayemizi unutmamak, Rabb'imize kullukta sabır ve sebat göstermek. (Meryem, 19/65)

Kulluk, nefes aldığımız müddetçe her an, her yerde ve her koşulda bilincinde olmamız gereken bir gaye. Bazen nimetlerin bolluğundan, bazen dünyanın süsüne aldanmaktan bazen de şeytanın telkinlerine ve nefsimizin ihtiraslarına kapılmaktan kul olduğumuzu unutuyoruz. Bir çırpıda geçip gidecek olan ömür sermayemizi hoyratça kullanıyoruz. Hesap günü sahibinin huzuruna hiç çıkmayacakmış gibi. Dehşetinden sığınacak hiçbir yer bulamayacağımız o çetin gün hiç gelmeyecekmiş gibi. Zerre miktarı iyiliğin de kötülüğün de karşılığını göreceğimiz hesap terazileri hiç kurulmayacakmış gibi. Kimseye zulmedilmeden herkese hak ettiğinin tam olarak verileceği o an hiç gelmeyecekmiş gibi. Namazlarımızın her rekâtında Allah'ın hesap ve karşılık gününün sahibi olduğunu ikrar ettiğimiz hâlde unutuyoruz bu gerçeği, gaflete düşüyoruz çoğu zaman.

“İnsanoğlu kıyamet günü beş şeyden; ömrünü nerede nasıl tükettiğinden, gençliğini nerede nasıl geçirdiğinden, malını nereden kazandığı ve nereye harcadığından, öğrendiği bilgilerle yaşayıp yaşamadığından hesaba çekilmedikçe Rabb'inin huzurunda yerinden

kımıldayamayacaktır.” (Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 1) buyuruyor Allah Resulü (s.a.s.). Sayması kolay ama cevapları üzerinde inceden inceye düşünülmesi gereken beş soruyla muhatap olacağız kıyamet günü. Henüz vaktimiz varken, nefes alabiliyorken, konuşabiliyorken, düşünebiliyorken, aklımız başımızdayken, gücümüz kuvvetimiz yerindeyken, iş işten geçmemişken kendimize soralım bu soruları. Küçük büyük hiçbir şey bırakmadan her şeyin sayıp döküleceği, pişmanlığın asla fayda etmeyeceği o büyük gün gelmeden soralım. “Keşke kitabım verilmeseydi de hesabımın ne olduğunu bilmeseydim. Keşke ölümüm her şeyi bitirseydi!” (Hâkka, 69/25-27) demeden.

Geçip giden günlerimizden yanımıza kâr kalan ne? Geleceğimize yön verecek doğru adımlar mı yoksa bitmeyen bir pişmanlık mı? Gençliğimizi ne uğruna heba ediyoruz? Yaratılıştan sahip olduğumuz ulvi gaye uğruna mı? Geçici dünyalık menfaatler uğruna mı? Ömrümüzün en güzel ve verimli zamanını, ona yakışır güzellikte yaşıyor muyuz? Sonsuz gölgelikle müjdelenen ibadet ehli genç gibi... (Buhari, Ezân, 36) Ya da varlığıyla ilahi azabın önündeki engellerden biri olan huşu sahibi genç gibi... (Ebû Ya'lâ, Müsned, XI, 287) Malımızı mülkümüzü helalinden ve meşru yollardan kazanıyor muyuz? Kazandıklarımızı mülkün gerçek sahibinin karşısında haddimizi aşmadan en uygun şekilde

harcaabiliyor muyuz? Yoksa açgözlü davranıp malımızın mülkümüzün kölesi hâline mi geliyoruz? İlimimiz bizi daha hayırlı bir insan olmaya teşvik ediyor mu? Öğrendiklerimizle birlikte sorumluluğumuzun da arttığının farkında mıyız? Yoksa bildiklerimiz boş yere sırtımızda taşıdığımız birer yükten mi ibaret? Sevgili Peygamberimiz (s.a.s.) gibi faydasız ilimden Allah'a sığınıp bizi ilgilendirmeyen ve bize yararı olmayan bilgiden endişe ediyor muyuz hiç?

Resûlullah'ın (s.a.s.) dikkat çektiği beş soru, aslında kendimize bir ömür yetecek anlamlı bir sorgulamanın anahtarlarını sunuyor. Dünyalık küçük hesapları bir kenara bırakarak gönlümüzü, aklımızı,

vicdanımızı diri tutacak ciddi bir muhasebenin... Bize kim olduğumuzu, dünya yolculuğundaki sorumluluğumuzu, haddimizi hatırlatacak çarpıcı bir yüzleşmenin... Giydiğimiz kıyafetin ya da ayakkabının, elimizden düşürmediğimiz telefonun, bindiğimiz arabanın, kolumuzdaki saatin markası; kusursuz dış görünümümüz, prestijli mesleğimiz, imrenilecek şan ve şöhretimiz, başkalarının gözündeki yüksek itibarımızdan çok daha önemli; Rabb'imiz nezdinde bizi değerli kılan, yeryüzünün halifesi olma şerefine ulaştıran çok daha yüce erdemler olduğunu fark ettirecek bir öz eleştirinin.

Henüz vaktimiz varken, geri dönülmez yola girmemişken yapacağımız en akıllıca şey kendimizle hesaplaşmak. Nefsimizi sık sık hesaba çekmek, kıyamet günü muhatap olacağımız soruları zihnimizden hiç çıkarmamak gerek bu yüzden. Adil halife Hz. Ömer'in yaptığı ve tavsiye ettiği gibi daha dünyada iken kendimizle hesaplaşmayı göze almak gerek: “Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekin, büyük hesap günü için kendinizi hazırlayın! Çünkü kıyamet gününde hesap, ancak dünyada iken kendisini hesaba çekenler için kolay olacaktır.” (Tirmizî, Sıfatü'l-kıyâme, 25) İşte o zaman kitabı sağ tarafından verilen kimse gibi gönül ferahlığıyla “Alın kitabımı okuyun. Doğrusu ben hesabımla karşılaşacağımı zaten biliyordum.” diyebilecek ve hoşnut olacağımız bir hayata erişeceğiz. (Hâkka, 69/19-21)

Geçip giden günlerimizden yanımıza kâr kalan ne? Geleceğimize yön verecek doğru adımlar mı yoksa bitmeyen bir pişmanlık mı? Gençliğimizi ne uğruna heba ediyoruz? Yaratılıştan sahip olduğumuz ulvi gaye uğruna mı? Geçici dünyalık menfaatler uğruna mı? Ömrümüzün en güzel ve verimli zamanını, ona yakışır güzellikte yaşıyor muyuz?

Gülsüm KARAPINAR

Bi' ALINTI

Kudüs

...
Ey Kudüs, ey sevgilim
Yarın, yarın çiçek açacak limon
Sevinecek yeşil sümbüller ve zeytin
Gözler gülecek
Geri dönecek göçmen güvercinler
Tertemiz yuvasına
Ve geri dönecek çocuklar oynamaya
Buluşacak babalarla oğullar
Ey memleketim
Ey barış ve bereket şehri

**Kelimelere Benzemeyen Kelimeler /
Nizar Kabbani**

Bi' BİLGİ

Endişelenmeyin, Sahtekâr Değilsiniz

Geçmişte elde etmiş olduğu pek çok başarı bulunmasına rağmen kendinizi yetersiz, beceriksiz görüyorsunuz; sahip olduğunuz şeylerin şans eseri ya da çeşitli faktörler nedeniyle olduğuna inanıyor ve kendinizi bir sahtekâr olarak mı görüyorsunuz?

Endişelenmeyin, imposter sendromu yaşıyor olabilirsiniz. İmposter sendromu, halk arasında "sahtekârlık sendromu" olarak da bilinen ve sık karşılaşılan psikolojik bir rahatsızlıktır.

Yaşantıları boyunca herhangi bir başarıya ulaşamamış kişilere oranla mükemmeliyetçi, titiz ve kaygılı yapısı gereği her zaman daha iyisine ulaşmaya çalışan kişilerde çok daha fazla görülür. Kişi, kendini yetersiz ve başarısız hisseder. Etrafındaki insanların saygısını hak etmediğini düşünebilir. İnsanların olumlu tepkilerini ve tebriklerini abartılı bulur. İmposter sendromu yaşayan kişi, alanında uzman psikiyatristlerden veya uzman bir psikologdan destek alarak bu sorunun üzerine gitmeli ve tedavi görmelidir.

Bİ' KELİME

Kleptoplasti

Bir canlının başka bir canlıyı tüketirken o canlıda bulunan bazı plastitleri bozulmadan bünyesine almasına kleptoplasti denir. Plastitler, bitkilerde ve bazı su yosunlarında bulunan, canlının enerji ihtiyacının karşılanması için besin üretilmesinde, depolanmasında ve tozlaşma gibi olaylarda rol oynayan çift zarlı organellerdir. Örneğin bitkide besin ve oksijen üretilmesini sağlayan kloroplast bir plastittir. Bitkiler, karbondioksit ile suyu oksijene ve şekere dönüştürmek için güneş enerjisini kullanırlar. Bu şekilde kendisi için besin, bizim için de hava üretirler. Fotosentez, kloroplast adı verilen özel organellerin içinde gerçekleşir. Bazı hayvanlar fotosentezin gücünden yararlanma özelliğine sahiptir. Örneğin, sakoglossan deniz salyangozları, su yosunlarını yedikten sonra

onların kloroplastlarını bağırsak hücrelerine dâhil eder ve bu kloroplastları uzun süre bünyelerinde tutabilirler. Normalde fotosentez yapma özelliğine sahip değilken kleptoplasti ile bünyelerine kattıkları kloroplastları besin kıtlığında fotosentez aracılığıyla besin üretmek için kullanırlar.

Bİ' SORU

Neden Bazı Yiyecekler Mikrodalga Fırında Patlar?

Mikrodalga fırının içinde ısıtılan bazı yiyecekler (yumurta, patates, yoğun soslu yiyecekler, domates, sarımsak, sosis gibi) patlar ve fırının iç yüzeyine dağılarak yapışır. Peki neden?

Mikrodalganın içinde mikrodalga ışınları yayan "magnetron" isimli bir aygıt bulunur. Magnetron tarafından üretilen ışınlar, fırının metal iç yüzeyinden yansiyarak içerideki yiyecek ile etkileşir.

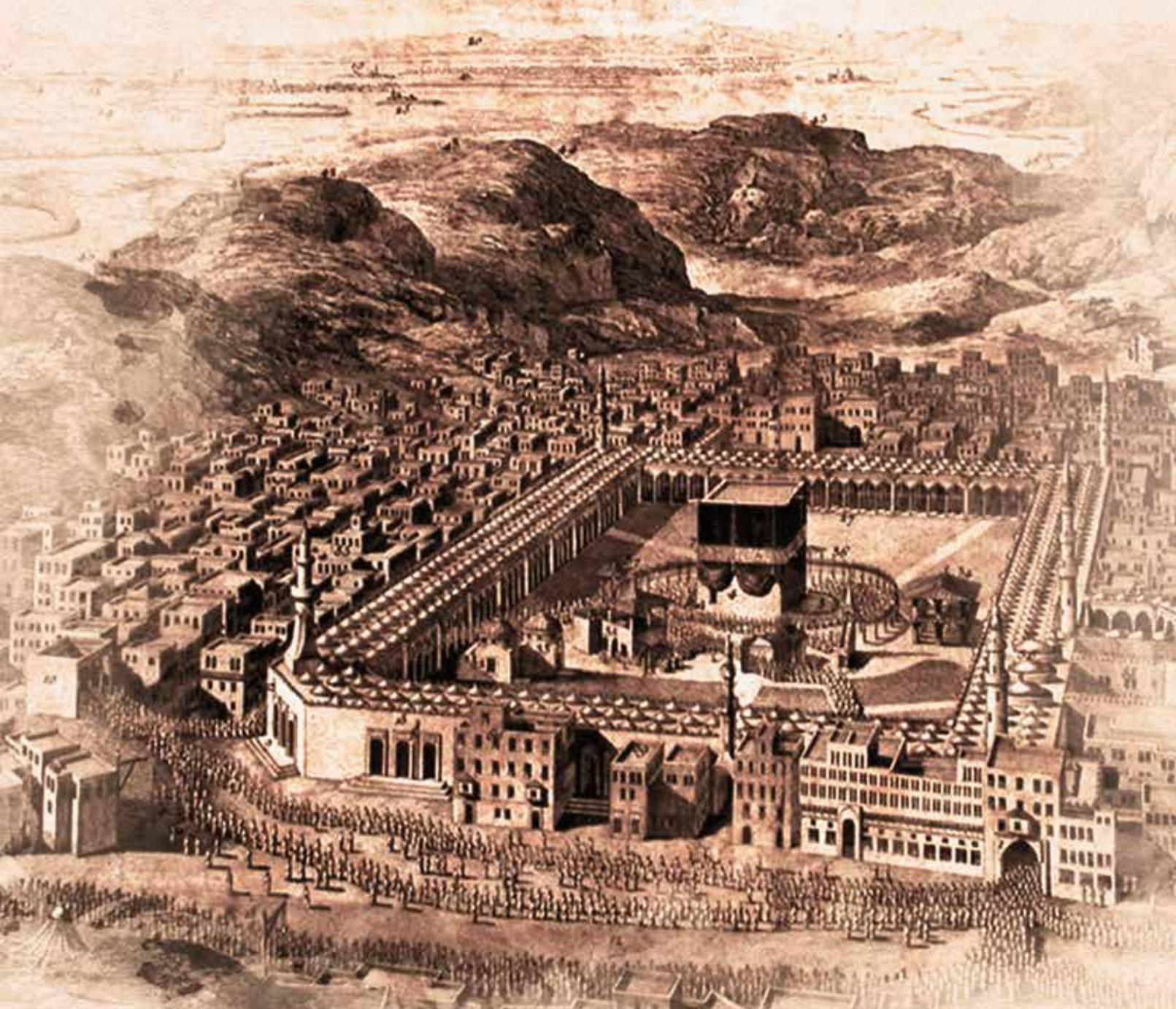
Yiyecekte bulunan su molekülleri tarafından soğurulur, su moleküllerinin titreşmesine neden olur ve sonuçta açığa çıkan ısı enerjisi yiyeceğin içine kadar nüfuz ederek yiyeceği ısıtır.

Ancak bazı yiyeceklerin iç kısmındaki su oranının kabuk katmanlarına göre daha yüksek olması ve yiyeceğin yapısında buharın ilerleyerek yüzeye ulaşmasını sağlayan yeterince boşluk bulunmamasından dolayı bu yiyecekler mikrodalga fırında ısıtılırken orta kısma yakın bölgelerde oluşan buhar içeride hapsolür ve yeterince hızlı bir şekilde dışarı çıkamaz. Hapsölen buhar basıncı belirli bir değerin üstüne çıktığında ise yiyecek patlayarak dağılır.

Yiyeceğin mikrodalga fırında homojen bir şekilde ısınıp ısınmamasını; yiyeceğin içindeki su oranı, dokusu ve şekli belirler.

SEVDANIN ADI MEKKE

■ Mefra Bilge DÖNMEZ

Mekke-i Mükerrerme. Yeryüzünün kalbi, gönüllerde taht kurmuş kıymetliler kıymetlisi. Dünyanın binbir büyüleyici güzelliğinin, sahrasındaki bir kum tanesine değişilmediği. Mekke huzur, Mekke rahmet, Mekke cennetten gelip teselli bulunan dar-ı inayet.

Hız. Âdem ve Hz. Havva yeryüzüne indiğinde, belki de tek avundukları gerçekte Mekke şu yalancı dünyada. Uçsuz bucaksız vadilerde, bekanın izini görüldü ufka baktıklarında. Sonsuzluğa müştak, ateşiyle inleyen bir firakla dolu yüreklerine, tiryak misal barandı o şüphesiz. Mekke konuşan bir şehirdir sessiz sessiz. Esrar dolu sinesinden ılık ılık akıtır sırlarını. Cihanda bulamaz beşer onda bulduklarını. İnsanlığın serüveni başlarken Mekke-i Mükerrerme’de, ilk insan, ilk peygamber ve ilk vahiyle şereflenir kutlu belde. Kupkuru vadiler ilahi kelimelerle çiçeklenir ve Mekke, saadetlerin en büyüğü ile ilk kez o an nasiplenir. Bir zamanlar karanlığın içinden hayran hayran bakışlarla izlerken semayı, pırıl pırıl parlayan yıldızların aksi düşerken Mekke gecelerine, öyle bir vakte erişir ki Mekke, billurdan bir avize gibi vahyin ışığı ile gülümser artık arşın yıldızdan kandillerine. Mekke mesut, Mekke sevinçli, Mekke saadetin bir şehre bürünmüş hâli. Kâbe... Kur’an’da zikri “bi bekkete mübareke”. Mekke... Allah’ın eşrefi mahlukat olarak

yarattığı ilk insanı emanet ettiği belde. Yeryüzünün en mukaddes şehri, arzın seçkin, en muteber köşesi. İman ve küfrün mücadelesinin sarsılmayan şahidi. Esen sert rüzgârlar ve çetin imtihanlardan mücessem, lakin cennet bahçelerinden daha ahsen bir mesken. Hazreti İbrahim’in sınıandığı, Hazreti Hacer’in suya kandığı, Hazreti İsmail’in Allah’a kurban adandığı, lakin hep kurtuluş, ferahı buluş, eman şehri mukaddes belde. Ey Mekke! Kimler sevmedi ki seni, kimler meftun olmadı sana. Sen ki bir muştusun rızayı ilahiye baş koyana. Peygamberlerin mihmandarısın sen, en kutlu doğuma şahitlik eden, resul ve nebilerle asırlarda yürüyen. Sinende nice kıymetler saklayan, yeryüzüne sinmiş gaflet karanlığını aklayan, günah kiriyle paslanan kalpleri paklayan. Kâinat sarayının nurdan avizesi, İslam dininin nişanesi, dünyanın kaderinde en müstesna serencam, kâinat okyanusunda adeta inci ve mercan. Beytül haram ile taçlanan. Şehirlerin anası, Hazreti Âdem’in vediası, ilk ve son, tek ve yekta. En muteber, en müstesna.

Asırlar geçer... Yeryüzündeki ilk mabedin ev sahibi, Allah’ın mukaddes kıldığı beldeye, şirkin taştan kara lekeleri bulaşır. İnsanlık tevhit inancından uzaklaşır. Artık putlar kanatır harem kalbini. Lakin hep bir umut, bekler Kâbe-i Muazzama. Kıymetine kıymet katacak zatın yolunu gözler durur. Onun nurunu

taşıyan ecdadıyla avunur ve gün gelir Mekke-i Mükerrerme, bir kutlu doğuma erişir. Yıldızlar, kandiller gibi parlar o mehtaplı gecede. Salat ve selam gönderir melekler her köşede. Yıllarca hasretle beklemiş beldeye, bir muştusu yetişir. Hüzün ve kederin yeri saadetle değişir. Mekke âşıktır o en sevgili Resul’e. Hayatının her saniyesine özenle şahitlik eder. Her gece ve gündüz onun sevdasıyla geçer. Umutla bekler Mekke, haremimi tertemiz kılacak o zatı şahaneyi. Ruhül Kudüs ne zaman görünecek diye gözler durur vahyi semaviyi. Bu tesellilerle avunur Mekke-i Mükerrerme.

“

Ey beyti mamur!
Eşin benzerin yok
şu koca cihanda.
Seni hatırlatan
bir ses, bir renk,
bir nağme, bir
ahenk alır götürür
insanı uzaklara.
Kutlu bir hayalin
aksi dolar geceyi
aydınlatan
rüyalara. Kara bir
sevdadır Kâbe-i
muazzama, siyah
mı yakışır ona,
yoksa bir asalet
mi bahşeder
siyaha?

”

Ve nihayet bir haber gelir göklerden. Öyle bir haber ki saadet çiçekleri fıskırır kupkuru çöllerden. Vahyin nuru belirir o gül Nebi'nin çehresinde. Zaman Asr-ı Saadet diye tesmiye edilir artık yeryüzünde. Şehirlerin anası Mekke, Mescid-i Haram, son peygamber Muhammed'ü-l Emin ve kelam-ı ilahi vardır artık arzın sinesinde. Mekke-i Mükerrerme... Vahiyle güzelleşen şehir. Belki de güzelliğinden, vahyin emanet verildiği yerdir kim bilir...

Lakin bahtsızlar nasiplenmez bu saadet müjdesinden. Müşrikler kolay vazgeçmezler Mekke-i Mükerrerme'den. Küfrün karanlığında boğulmuş kalpler, sırt çevirirler Resul-ü zişana. Pas tutmuş sineleri, tefessüh etmiş hasletleri yaklaştırmaz onları hakikat güneşine. Fakat sen hiç kederlenme ey Mekke! Dirense de ehl-i küfür inatla, hasetle, dağlar gibi engebeler koysalar da bu kutlu yolun üzerine, O Allah ki her şeye kâdirdir, nurunu tamamlayacaktır elbette.

İlkin zulüm ve boykot baş gösterir Mekke sokaklarında. Yasirler, Sümeyyeler şehit edilir yollarda. Gözü yaşlı Ammarlar kalır geriye. Atalarının dininden dönmesin diye, nice eziyetler, işkenceler denenir, imanı polattan Bilallerin kucağında. Aylarca çorba kaynamaz müminlerin ocağında. Açlık demirden bir testere, lime lime keser takatlerini. Lakin asla dininden dönmez o şanlı sahabeler,

dilleri sussa akan kanları daima "La ilahe illallah" der. Tarihin kara lekesi, üç yıla yakın sürer. Ve Rahmanurrahîm emreder. Bir kurt kemirir boykotun utanç vesilesi satırlarını. Allah'ın ordusundan küçük bir nefer, müşriklerin yüzüne çarpar cinayet kokan hatalarını. Boykot biter, zulüm bitmez... Özgürce ibadet etmeye kâfi bir hürriyet yine görülmez. Habbab bin eret, Musab bin Umeyr ve daha nicelerini takip ederler gizlice. Peşi sıra hapisler, meşakkatler çeker o kutlu sahabeler ve bir hicret yolculuğundan haber verir çekilen tüm bu mihnetler.

Mekke'nin payına yine hasret düşer bu zor dönemde. Medine erişir bu defa o şefkatli Resul'e. Medine, ensarıyla birlikte karşılar nebiyi. Sahralara bakıp yolunu gözlerken çöl güneşine intizar eder, incitmesin diye en sevgiliyi. Medine Resul'ün mihandarı olur, onun misafirliğiyle şeref bulur.

Sekiz yıl... Dile kolay, sekiz yıl geçer Resul'ün hasretiyle. Asırlar değil, ondan uzak seneler ihtiyarlatır Mekke-i Mükerrerme'yi. Mübarek toprağına basan müşrikler acıtır benliğini. Yaralarına merhem, derdine derman olacak kutlu Nebi'ye kavuşmanın hayaliyle geçer her anı. Kara bulutlar dolaşır Mekke semalarında. Ey Falan! Yok mu kanayan yaranı saran. Derdinden, kederinden inlese de "dayan" der yüreğine "dayan". Bir umut canlı kalır daim sinesinde, inanır ki mülkün yegâne

Malik'i, bırakmaz belde-i emini müşriklere. Gün gelecek, ebabillerini tekrar gönderecektir yeryüzüne. Ebreheler, mağlub ve perişan düşecektir yüzleri üstüne. Tarihindeki mucizeler teselli verir Mekke'ye. Tekrar kavuşacakları güne hazırlanır. Yaşlı gözleri yollarda, hayali en sevgiliye muntazır.

Ve beklenen an gelir, fethin buram buram muştı kokan haberi yayılır Mekke sokaklarında. Bu öylesine bir haberdir ki müşriklere korku, müminlere şefkat yollar dalga dalga. Mekke için hasretin hitama erişti, bir kutlu davanın

Fethin ardından nice seneler akıp gitse de zaman hicri 15. yüzyıla erse de bir sevdadır kutlu belde her müminin yüreğinde. Vuslattan gayrı bulunmaz bu aşkın derdine bir çare. Meftunudur imanla çarpan her yürek, adını anar durur, gözler her baktığı yerde onun endamından bir nişan bulur.

şahlanıp yücelişi... Öyle bir gün yaşanır ki Mekke hissiyatını tarif edip söyleyemez. Tekbirler yankılanır dalga dalga semada, görünür Resûlullah ufukta. Zaman durur o an. Mekke sevdasına kavuşur. Bir çift gözü olsa ve ağlayabilseydi eğer Mekke, yeşile bürünürdü o gün dağları şehrin.

Ve fetih... Tüm ihtişamıyla beşeriyeti kendine hayran bırakan. Ebu Süfyan gibileri hayrete düşüren, müşriklerin kalplerini İslam'a çeviren. Meleklerin bile hazır bulunduğu, semanın metih ve senalara durduğu, tevhit sancağını ebediyete ulaştıran son zafer. Gayrı müşrik ve münafığın payına düşen zelil bir keder. On bin kişilik İslam ordusu. "Lâ galibe illallah" hakikatinin kâinata muştusu. Allah'ın inyeti, sabrın nihayeti ve müminlerin selameti. Yeryüzünün mutlak hâkimi, son din İslam'ın zaferi. İlkın putlar temizlendi Mekke'nin kalbi Kabe'nin içinden. Sonra bir olan Allah'ın adı yükseldi Bilal-i Habeş'in dilinden. Ezanı Muhammedilerle söndürdü hasret ateşini Mekke-i mükerreme. Tavafla yüzü güldü, yıllardır kederle kıvranan beldenin ve şükürler, hamtlar, senalar dolup taşı kalplerinden müminlerin.

Ve şimdi... Fethin ardından nice seneler akıp gitse de zaman hicri 15. yüzyıla erse de bir sevdadır kutlu belde her müminin yüreğinde. Vuslattan gayrı bulunmaz bu aşkın derdine bir çare. Meftunudur imanla çarpan

her yürek, adını anar durur, gözler her baktığı yerde onun endamından bir nişan bulur. Dua dua yakarır kalpler, bir gün kavuşmak dileğiyle. Kiminin payına vuslat, kimine hasret düşse de bitmez sinelerde nehirler gibi çağlayan cezbe. Tarifi namümkün bir duygunun ateşiyle yanar durur yürekler, ufka bakarken dalıp gider özlemlerle dolup taşan gözler.

Taşın toprağın dünyalara bedel, kokun içine çekeni mest eder. Sana kavuşan anne kucağında gibi sükûnete erer. Hele ki o bağrında heybetle duran Beytullah sahibi, maliki, hamisidir onun Hazreti Allah. Ey beyti mamur! Eşin benzerin yok şu koca cihanda. Seni hatırlatan bir ses, bir renk, bir nağme, bir ahenk alır götürür insanı uzaklara. Kutlu bir hayalin aksi dolar geceyi aydınlatan rüyalara. Kara bir sevdadır Kâbe-i Muazzama, siyah mı yakışır ona, yoksa bir asalet mi bahşeder siyaha? Ey âşıkların maşuğu! Hasretle geçen ömrün vuslatla nihayete erişti, umudun hayatı yüklenişi ve bir gönlün sensizlik acısına direnişi saklı senin varlığında. Öyle ya, seni Yaradan sevdi önce, sonra peygamberler tüm zerreleriyle. Bitmez bu sevda, bitmeyecek dünya durdukça. Sana sevdalı melekler var Rahman'ın katında. Tavaf bir cezbe, kendinden geçiş, feyizden bir okyanusta eriyiş ve vuslata eriş, tüm beşeriyet için... Gözyaşları mı akmadı senin uğruna, canlar mı feda olmadı yoluna, canandan mı geçilmedi hatırına. Ateşinle yaktıysan sineleri, nidalarla

doldurduysan gönülleri, mecnunun eylediysen akıl kimseleri, sendeki o benzersiz güzelliğin cazibesindedir. Sen aşkların en özeli, maşukların en güzeli, endamı hoş, metafindakiler cezbeden sarhoş, uzak kalmanın dünyada en nahoş olduğu mukaddes mekân. Sen sevdanın adı, dünyanın payitahtı, arzın direği, semanın imrendiği, zineti melekler, şeref vesilesi, banisi peygamberler olan kıymetliler kıymetlisi. Aşkınla yanan gönülleri çağır kucağına, şefkatle bas onları bağrına, ipekten hullen sarsın yaralarını, Hacerülesved'in dindirsin inleteri sızılarını. Bırakma senin için atan kalpleri kendinden mahrum, kapının eşiğine müştak, gecesini gündüzüne katarak yalvaran tüm dertli gönülleri dermanla buluştur. Hatırın büyük Rahman'ın katında, bir taşın dünyaya bedel Allah'ın mizanında. Sen, her mümine vatan, kalplerde yatan, sılaya dönüş, zindanda görüş, ukbaya açılan pencere, zemzem susuzluktan kurumuş dillere.

Ey Kâbe-i Muazzama! Senin hasretinin ateşiyle kavrulur yürekler. Bir selam, bir haber bekler mahzun gönüller. Bu ümmet ki beş vakit yönelirken sana, dünya gözüyle bir kez görsem diye yalvarır Allah'a.

Ey Rabb'imiz!

Şimdi niyazımız, yüreklerimizin fethi için çağır bizleri bu vuslat diyarına. Kalbi aşkıyla yanan hiçbir kulunu, Mekke-i Mükerreme'den mahrum bırakma...

SAVAŞ VE ÇOCUK

■ Tuğba ÖZ
Klinik Psikolog

“Çocuk olsam yeniden; Bir tek düştüğüm için acısa içim. Ve kalbim, çok koştuğum zaman çarpırsa sadece.”

Cemal Süreya

Çocuk ve Savaş! İki kelime arasındaki farklılıkları kendimize sesli olarak söyleyelim:

- İçinde aynı harfleri bile barındıramayan iki kelime.
- Biri yaşamın deneyimlenen ilk durağı, diğeri son.
- Biri yaşama arzusu ile dolu, diğerinin tek arzusu yok etmek.
- Biri var olduğu anda etrafındaki kişilere farklı anlam kazandırırken

diğerin ortaya çıkışı var olan anlamları yıkmak üzerine.

- Biri çevresindeki her değişikliğe merak duyarken diğeri her türlü farklılığa tahammülsüz.
- Birinin doğumu çevresine sevinç ve ümit getirirken, diğeri...

Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre, istisnai erken rüşt durumları haricinde on sekiz yaşına ulaşıncaya kadar her birey çocuk kabul edilmektedir. (UNİCEF, 1989) Neden çocuk tanımı yapılmıştır, neden hakları belirlenmiştir veya neden çocuklar yetişkinlerden ayrı olarak değerlendirilmiştir?

Theodor Seuss Geisel tabiriyle “tarihi geçmiş çocuklar” olarak her birimizin bir dönem yaşadığı, deneyimlediği ve bildiği bir şeyle ilgili neden bir tanıma ihtiyacımız olmuştur? Çocuk olmak her kişinin kendi kültürü, ailesi, inancı ve ortamı vs. doğrultusunda farklılaşmakta ve bu doğrultuda çocuğa bakış değişmektedir. Farklı dönemlerde yapılan tanımlamalar sonucunda, çocuklardaki deneyimleme ve anlamlandırma farklılıkları gözetilerek çocuklara karşı yapılan davranış ve uygulamaların yetişkinlerden farklı olması gerektiği söylenmektedir.

Fizyolojik (beslenme, barınma, eğitim, korunma vb.), psikolojik (sevme, sevilme, güvende hissetme vb.) ve sosyal ihtiyaçlarının (arkadaşlık kurmak, bir gruba ait olmak, statü vb.) karşılanması çocuğun en temel hakları arasındadır. Bakım veren tarafından karşılanan bu ihtiyaçlar sayesinde çocuk kendini güvende hissetmekte, sevildiğinin farkına varmakta, hem kendisiyle hem de yaşadığı dünya ile olumlu bir ilişki geliştirmektedir. Çocuğun en temel ihtiyaçları karşılanmadığında veya karşılanamadığında savunma ve başa çıkma kapasiteleri sınırlı olan çocuklar yetişkinlerden farklı tepkiler vermekte ve bakım veren/ yetişkin rehberliğine çok daha fazla ihtiyaç hissetmektedir.

Çocuğun maruz kaldığı, şahit olduğu veya duyduğu ve kendini güvende hissetmediği, fiziksel ve/veya psikolojik olarak zarar gördüğü her türlü yaşam olaylarını travma kapsamında ele alabiliriz. Travmatik olaylar; savaş, felaketler, ani kayıplar, yaralanmalar veya ciddi tehdit gibi beklenmedik ve kişinin yaşanılan olay üzerinde kontrolünü kaybettiği hissini barındıran olaylar olarak ifade edilebilir. İnsan eliyle oluşturulan kitlesel travmalardan biri de savaştır. Sadece mekânsal olarak maruz kalan insanları değil; gören, duyan, anlatıldığına şahit olan herkesi derinden etkileme olasılığı olan travmalardan

biridir savaş travması. Savaşa maruz kalma, çatışma bölgelerinde yaşama veya bu gölgelerden uzaklaşmak zorunda kalma gibi deneyimler hem fiziksel hem de zihinsel sağlık için yüksek düzeyde risk taşımaktadır. Peki, bu kadar kaotik ve yıkıcı olan, güvensizlik, korku, öfke, çaresizlik gibi yoğun duyguların ortaya çıkmasına sebep olan savaş karşısında çocukların deneyimleri nasıl olur?

Çocuk deyince sınırsız hayal gücü, çevresindeki her şeye hayreti olan ve dolayısıyla soracağı sorusu çok olan,

Çocuk olamayan
ama yetişkin gibi
de hissedemeyen
yani arafta
kalmaya
zorlanan çocuklar
dolanıyor savaş
meydanında.
Öyle bir meydan
ki hiçbir şeyin
yeşeremeyeceği,
kök salamayacağı,
hayallerin
avlandığı,
eve çağrılan
çocukların
olmadığı meydan.

keşfetme arzusu dur durak bilmeyen, heyecanlı, şaşkın, çok plan yapma ihtiyacı olmayan ve anlık hareket edebilen canlılar geliyor aklıma. En temel ihtiyaçları karşılandığında bu duygularla kendi dünyasında özgürce hareket edebilir ve yeni deneyimlere hevesli olabilirler aynı zamanda. Tüm bunlar güvenli ortam, bakım verenlerin sevgisi ve ilgisi kısaca hem psikolojik hem de fizyolojik şartlar sağlandığında mümkün oluyor tabi. Fakat savaş, çocukların ailelerinden ayrı kaldıkları ve/ veya ailelerini kaybettikleri ayrıca arkadaşlarından, evlerinden, şehirlerinden ve bazen ülkelerinden uzak kalmaya mecbur kaldıkları bir ortam sunuyor çocuklara. Oyun arkadaşımın savaşın korkunç yanı hakkındaki yorumu "Nasıl çocukların eşyalarını ve oyuncaklarını çalarlar?" şeklinde olurken yaşanılan ve görülen bunun çok ötesinde olduğundan çocukların hissettiğinin çok daha korkunç olduğunu düşünmek zor olmasa gerek. Oyuncağın alınmasının korkunç algılandığı bir zihinde bombaları, yıkımları, kayıpları, yaralanmaları, açlık, susuzluk, okula gidememek, oyun oynayamamak, arkadaşlarını görememek vs. nasıl bir korkunçluktur.

Çocuk ve savaş... *Ateş Böceklerinin Mezarlığı* isimli animede savaşın çocuk cephesinde nasıl algılandığı anlatılmaktadır. İki kardeşin

yaşadıkları onca zorluğa rağmen hayata tutunma çabaları ve ikisinin de çocuk olmasına rağmen büyük olanın küçük kardeşi için sarf ettiği çabayı görmekteyiz. “Normal” zamanlarda doğru olarak bildikleri şeylerin artık geçersiz olduğu, insanların her şeyi yapabileceği, kimsenin birbirine merhamet gösteremediği bir ortamda yaşama devam etmeye çalışan iki çocuk. Yaşadıkları ve şahit oldukları onca şeyin ağırlığından kurtulmalarına izin verecek bir ortama ve rahatlatacak, ihtiyaçlarını giderecek bir yetişkin konforuna sahip olmayan iki çocuğun hikâyesi. İzlerken bile ürperme, çaresiz ve kapana sıkışmış gibi hissetme ve elinizden bir şey gelmeme hâlini deneyimliyorsunuz. Bu sahnelerin birebir aynısı hatta daha dehşet verici olanlarını yaşayan çocuklar, savaşın yaşamlarının göz ardı edilemeyen bir gerçeği hâline geldiği çocuklar...

“Balıklar uyur mu, dünyanın kilosu kaç, hayvanlar neden konuşamaz, gökyüzü neden mavi, neden iki gözümüz ama bir burnumuz var?” Sorularının cevabını merak eden çocuklar, “Evimize bomba atılır mı, dışarıda oynarken silah sesi duyar mıyım, arkadaşlarımı bir daha görebilecek miyim, anne veya babamı kaybetme ihtimalim var mı?” gibi yetişkin insanın bile sormaya, cevabını deneyimlemeye korktuğu soruları sormaya başlar hale geliyor savaş ortamında. Bu

ortamda çocuk olmak diye bir şey kalmıyor galiba. Çocuk olma hakları ellerinden alınıyor çocuk olamayan çocukların. Bazen ailesi için daha cesur kalmaya çalışıyor bazen teselli edecek kimsesi kalmıyor veya tepki verse de bir anlamı olmuyor.

Sonra başka sahnelere şahit oluyoruz. Vatandan ayrılış için beklerken bavulu kaydırak yaparak oynayan bir çocuk görüyoruz. Bomba sesleri eşliğinde top oynayan çocukları, şekerini yerken bir yandan ölümü izleyen çocukları görüyoruz. Tatlı kokular veya şekerli tatlar eşliğinde ölümü izlemek/ deneyimlemek zorunda kalan çocuklar. Bu kadar ağır yaşam deneyimleri ve çocuk kelimesinin yan yana olmasında tuhaflık var diyoruz, diyor muyuz? Çocuk olamayan ama yetişkin gibi de hissedemeyen yani arafta kalmaya zorlanan çocuklar dolanıyor savaş meydanında. Öyle bir meydan ki hiçbir şeyin yeşeremeyeceği, kök salamayacağı, nefes alamayacağı, hayallerin avlandığı, komşu balkonuna kaçmayan tüm toplumun patlatıldığı ve akşam yemeği için eve çağrılan çocukların olmadığı bir meydan. Yeni bir canın doğmadığı, çocuk sesinin olmadığı yaşamla ilgili her şeyin ne kadar karamsar ve renksiz olacağı vurgulanırken ve bu durumun olmasından korkulurken, cıvıl cıvıl ve bir o kadar renkli olan çocukların yok edildiği savaştan

bahsetmek(!) Buna ne demeli, nasıl isimlendirmeli?

Velhasıl,
“Çimenler
Ip-ıslak
Ben ağlayınca

Bir serçe
Konar pencereye
Ben gülünce

Gök masmavi
Bakıyorum diye
Bir gün

Kapıyı çalacak
Komşu çocuklar
Ben yürüyünce

İşte
Böyle böyle
Büyüyorum
Bir gündüz geliyor
Bir gece”

Cahit Zarifoğlu'nun 'Büyüme' şiirinde bahsettiği, çevresinde olan bitenin o var olduğu için olduğunu düşünen, her şeyin merkezinde olduğunu hayal eden çocukları yerlerinden eden, merkeze yerleşen savaş. Var olan her şeyi duymayan, görmeyen, hissetmeyen hâliyle yok etmeye, var olacak olanları da kendi karanlığında tutmaya niyetli savaş. Diğer tarafta bir milyon baloncuk kadar hayali olan, herkesten çok görmek, herkesten çok sormak, herkesten çok büyüme isteyen çocuklar var. Ve şayet bu çocuklarla gelecek yeşerecek diyorsak bırakalım dünyanın dönüşü bile onların sevincinden dolayı olsun.

BUGÜNÜN HAYALİ

■ Merve YURTSEVER

Kırık dökük kapılardan, dışarıdaki rüzgârı içeri taşıyan pencerelerden, kat kat boyadığı hâlde rutubetten dökülen duvarlardan kurtuluyordu artık. Uçarak vardı kiracısı olduğu evin kapısına. Ne de olsa artık bu evden taşınacak, kendi evine geçecekti.

Yıllardır bugünün hayaliyle yaşadı. Çocuklarını ikinci el kıyafetlerle büyüttü. Kendine en son ne aldığını düşünse bile hatırlayamazdı herhâlde. Zaten bir önemi de yoktu artık. Çekilen tüm sıkıntılar bugün içindi. Elinde tuttuğu tapu, her türlü fedakârlığa değdiğinin kanıtıydı. Dışinden tırnağından arttırdı. Çok çalıştı. Nihayet onun da bir evi vardı. Sıkıntıları hatırlamak anlamsızdı. Düşünmekten vazgeçti, yaşadığı anın lezzetine odaklandı. Mutluluğunu anlatmaya ne hacet, bir kere yüzüne bakan her şeyi anlardı.

Eşi işinde, çocukları okulda, Feriha'nın ruhu ise yeni evindeydi. Sabah herkesi yoluna uğurladığı gibi koşmuştu tapu dairesine.

Vedat Bey, "Bekle, öğle arasında gelirim, beraber gideriz." dese de dayanamazdı ki beklemeye, ödü kopuyordu bir aksilik çıkacak diye. Çıkmasın diyeydi uğraşları. Çok şükür çıkmadı da. Elinde tuttuğu tapu değildi sadece, hayaldi, umuttu.

Soluklanmak için oturduğu kanepede uzun uzun baktı tapuya. Birbirine hasret sevdalıların fotoğraflara daldığı gibi, aşkla. Kanepenin rahatsız edici yaylarının da etkisiyle "Kalk!" dedi kendine. "Kalk toparlan, yarın yolcusun..." Bunca yıl sonra ilk defa dudakları kulaklarına bu kadar yakın dolaşıyordu. Yaşadığı mutluluk taşınma telaşıyla harmanlanıyordu. Önce koynunda saklamak istedi tapuyu ancak katlamaya kıyamadığından gönlüne en güvenilir yer, duvarda asılı Kur'an oldu. İtinayla yerleştirdi tapuyu Mushaf kabının içine.

İşe koyulmalıydı. Bir bir boşalttı bazanın altındakileri. Çeyizinde aldığı yemek takımları, fincanları, çatal bıçak takımları, evim olunca

kullanacağım hayaliyle bu ana dek beklemişti. İlmek ilmek umutlarla ördüğü dantelleri hurçlardan çıkarmayı bugüne saklamıştı. Küflenmesin diye arada çıkarır, havalandırır, içi gide gide tekrar yerleştirdi. Bu son iç çekişiydi. Ya o sürahi takımı? Nasıl da tatlı gelecekti kenarları yaldızlı bardaktan içeceği su. Özendiği ne varsa

hepsine kavuşma vaktiydi. Eli çabuktu her zaman Feriha'nın. Kısacık zamana çok iş sığdırırdı. Çalışırken zamanın nasıl aktığını anlamazdı. Nihayet biriktirdiği tüm umutlar kutuların, kolilerin, hurçların içinde koridora çıktı. Çok fazla eşya götürmeyecekti yeni evine. Yorulmuştu ama yorgunluğuna

da değmişti. Dönüp şöyle bir baktı eski kanepelerine. O an bir panik dalgası sarıldı bedenine. "Eşyalar!" dedi. Eşyaları ya unuturlarsa. Telefona koştı Feriha aceleyle. Mobilya mağazasına sıkı sıkı tembihledi, yarın erkenden yeni mobilyaları gelecekti. Yine rahata erdiremedi içini. Diken üstündeki hayata alışkın

hâllerinin göstergesi ortaya çıktı, dayanamayarak eşine mesaj attı. "Ben aradım ama gelirken mağazaya uğrayıp mutlaka sen de tembihle. Bir aksilik olmasın."

Geçen yıl taksitle almışlardı. Yeni koltuk takımları, yemek masası, yatak odası takımı ve iki yavrusuna da çocuk odası. Mağazada beklemesini

kabul etmişti müdür de pırıl pırıl sokacaktı yarın evine. Yoksa bu evde yeni eşya bekler mi hiç? Rutubetten, nemden kullanılmadan eskirdi alimallah. Beyaz eşyaları da önceki yıl almışlardı. Yine taksitle, yine mağazada beklemesi sözüyü. Tapu dairesinden dönerken yol üstünde uğramıştı beyaz eşyacıya da ondan yana içi rahattı. Telefonda verilen sözlere güvenemiyor, içini türlü endişeler kemiriyordu. O yüzden eşi mutlaka mobilyacıya uğramalıydı.

Akşam Vedat Bey eve geldi. Yemekler yendi, çaylar içildi. Çocukların ödevleri bitti. Herkes sabaha biran önce kavuşma isteğiyle erkenden yattı. Bir Feriha'nın gözleri kapanmıyor, heyecandan uyuyamıyordu. Parıltılı hayallerle sabaha ulaştı.

Alelacele yapılan kahvaltı sonrası bir kamyonet kapıya yanaştı. Büyük bir araba kiralamamışlardı, mobilya denmeye şahit isteyen teferruatları burada bırakacaklardı. Çabucak yüklendi eşyalar. Son kez ardına dönüp bakmadan vedalaştı can komşularıyla. Allah size de nasip etsin dileklerini gönülden sundu her birine. Komşuluğu severdi Feriha. Yol, yeni komşularının ve onları evinde nasıl ağırlayacağını hayaliyle tükendi. Şüphesiz her şey çok güzel olacaktı.

Yeni evleri tertemizdi ama içine sinmedi Feriha'nın. Tekrar süpürüp sildiler

hep birlikte, neşeyle. Çok geçmeden mağaza yetkilileri sözlerini tutmuş, eşyaları kapılarına gelmişti. Özenle sıyırdılar muşambalarından. En pahalı parfüm kokularına değişmeyecekleri yeni eşya kokusu sardı etraflarını. Derin soluklar alıyordu her biri. Bu anın, bu kokunun hayaliyle uzun zamandır yaşıyorlardı. En çok da Feriha. İşte, hayalleri gerçekliğe bürünmüştü. Marangoz atölyesi havası sinmiş evlerinde keyiflerine diyecek yoktu. Her bir parça olması gereken noktada yerini aldı. Bakmaya doyamadıkları manzaranın seyrinden, o an çalan kapı uyandırdı Feriha'yı. "Nasıl da güzel çalıyor?" dedi Feriha'nın iç sesi. Gülümseyerek açtığı kapıda sıcacık bir yüzle karşılaşınca, gülüşleri ne kadar büyüyebilirse o kadar yayıldı yüzüne. "Hoş geldiniz komşum.

Ben karşı dairede oturuyorum. Yorulmuşsunuzdur. Size çayla kek getirdim." Mutluluk her saniye artıyordu yeni hayatlarında. Belli ki komşularından yana da yüzü gülecekti. Komşuluk önemliydi. Yeri geldi mi akrabadan daha yakındı insana. İçeriye davet ettiği komşusunun "Off bu koku da bir ay gitmez şimdi evden. Neyse ki havalar sıcak da cam kapı açar nefes alırsınız." diyerek yüzünü buruşturmasını garipse de aldırılmayı tercih etti. Sonradan pişman olacağını nerden bilsindi! O gün, dişlerinin ortaya çıkmış parıltısına, gözlerinin kenarlarındaki kırışıklığın belirginleşmiş görüntüsüne, hiçbir olumsuzluğun gölge düşürmesine izin veremezdi. Kim ne derse desin, o bu kokuyu uzun müddet solumaya yıllardır razıydı.

Taşındığı gün her şey çok güzeldi gözünde de, şimdi... Boğulduğu düşüncelerde üzerine düşürdüğü gölgelerin pişmanlığını yaşıyordu. O gün vermediği izin bugünün tek gerçeği oluverdi. Ne vardı ki azıcık şüpheyle baksa? O mis kokuya burun kıvıran insana burun kıvırabilseydi o da... Bugün huzuru solumaya devam ederdi muhakkak. Kader gerçekten de ayrıntıları görebilmek mi şekilleniyordu? An'lara verdiği tepkiler mi geleceğine dönüşüyordu? Sahi, kimden duymuştu bunları? Hatırlayamıyordu. Bugünlere kadar her şeyi ince hesaplarla yoluna koyan mahir akli da ona ihaneteydi. Odanın ortasında dört dönüyor, bir çıkar yol bulamıyordu. İlk taşındığı güne tekrar dönebilse... Ahh şimdiki aklını da yanında götürebilse... O günün kapıdan giren komşusu, bugünün eşikte yaşayana oldu. O günün gülümseme sebebi, bugünün kurtulabilmek için çare arayışına dönüştü.

Dalıp dalıp gidiyordu Feriha. Çok uzaklara değil yakın çıkmazına. Birkaç gün içinde tanıştığı diğer komşuları onu uyarıyordu aslında ya... Feriha hatırlıyordu. İlk gün kapısını çalan komşuna karşı vefa borcu hissediyor, diğerlerinin söylemlerini kulak arkası ediyordu. Gözü gibi baktığı, hayallerinin yıldızları bir tapulu evinde yıldızlar bir bir söniyordu da karanlığa sürükleniyormuş hissiyle nasıl baş edeceğini bilmiyordu. Kuytu düşünceler içten içe

onu kemiriyor da Feriha boğuluyordu sanki... Çıkmazlar dehlizinde şaşmış kalmış, çaresizliğin orta yerinde düşüncelere dalmıştı.

Biraz önce yine kapı çalmış, bir telaşla komşusu Zehra elektrik süpürgesini istemişti. Verdi Feriha, tıpkı öncekiler gibi. İçi gide gide tutuşturdu eline. Dün de kargo parasını denkleştirememiş, zili çalmıştı. Önceki gün misafiri gelecekmiş yemek takımlarını önden almıştı. Kendininkiler eski modelmiş, el içine öyle çıkamazmış... Kısa süre sonra yine kapıya varmış, çatal bıçak takımı çok uyumsuz kalmış, e çok ayıpmış onu da almalıymış... Cevabını bile beklemeden alıp götürmüştü hepsini. Hadi aldı almasına da onca yıl kendisinin kullanmaya kıyamadığı takımı, bir tabağı kırılmış, salata kâsesi çatlamış olarak geri getirdi. Ya kahve fincanları! Tepsi Zehra'nın elinden düşmüş, kendisinin bir yudum keyfini süremediği fincanların kırıkları eline tutuşturulmuştu.

Komşu komşunun külüne muhtaçtı muhtaç olmasına ya... Bu kadarı da biraz fazlaydı sanki... Bu komşu küle değil, tüm ateşe talipti resmen. Ne umutlarla yeni bir yaşama adım atmıştı. Kapı zili artık kâbusu olup çıkmıştı. Belki de biraz kendini dışarı atmalıydı. Düşüncelerin içinden değil, evden. Temiz hava, sık alıp vermeye başladığı soluklarını düzene sokardı belki. Kim bilir evin içini kaç kez turlamıştı. Halıları eskitecekti böyle giderse.

Hem evinin karşısı yürüyüş yoluydu. Bilge çınarlarla çevirmiş, kırmızı toprakla patıkaya döndürmüştü belediye. Ayakkabıları bu yolda kiremit tozuna bulanmış hâle büründüğü için esasen sevmezdi orada yürümeyi. Ancak şimdi ayakkabılarını düşünecek hâlde de değildi. Ağaçların kokusunu içine çekmek istiyordu. Anksiyete dedikleri böyle bir şey miydi acaba? Bu fikri de hemen kovdu aklından. En iyisi sokakları eskitmektir. Belli mi olur? Her zaman övündüğü, işleri yoluna koymayı beceren aklına tekrar kavuşabilirdi bu sayede.

Feriha, ayakkabılarını feda etmiş bir saattir yürüyor, yürüdükçe daha çok batıyordu düşünce balçıklarına. Bir çıkar yol olmalıydı muhakkak. Ama ne? Nasıl? Bu kadar yumuşak yüzlü olmamasını tembihleyen insanlara hasetler ne olacak düşüncesini yapıştırmıştı zamanında. Şimdi bir de onun utancını hissediyordu üzerinde. Yorgun adımlarla evinin yolunu tuttu. Yorulan zihni mi bacakları mı emin olamıyordu. Her neyse... Belki bu yorgunlukla biraz uyurdu. Çocuklar anahtarlarını yanlarına almış mıydı acaba? E kapı sesine uyanırdı elbet... Sahi, kapı zilini sökse kurtulur muydu? Evet ya, nefes alırdı en azından. Zehra'nın yumruklarını da duymayıverirdi canım. Hele şu elektrik süpürgesi bir gelsin de ilk iş zili kendi elleriyle susturacaktı. Acaba elektrik süpürgesi sağlam gelir miydi?

SAF FİİLİN KAYNAĞI İLAHİ EMİR VE YASA

■ Ali Necip ERDOĞAN

Etrafınızda hiç yalan söylemeyen, dedikodu etmeyen, haram yemeyen, zina etmeyen; vicdanlı, merhametli, adaletli biri olduğunda ona güvenirsiniz ve dünyanın hâlâ yaşanabilir bir yer olduğuna dair umudunuzu korursunuz. Çünkü böyle birinin varlığı onu tanıyan, bilen herkesi titretir ve kendi üzerine düşünmesini, yapıp ettiklerini sorgulamasını sağlar. Böyle biri herkes için herkesi kuşatan sağlam bir kale gibi “dışsallık” oluşturur. Tıpkı bir müminle karşılaştığınızda Allah’ı (c.c.) hatırlamanız gibi böyle biriyle karşılaştığınızda insani, ahlaki değerleri hatırlayarak kendinize dönersiniz; neler yaptığınızı, nasıl yaptığınızı, nereye gittiğinizi sorgularsınız. “Bu gidiş nereye?” sorusuyla yüzleşirsiniz, sonucu öngörmeniz hiç de zor olmaz ve istikametinizi değiştirme arzusu duyarsınız.

Yalan söylemeyen biri kendini aldatmadığı gibi etrafındaki hiç kimseyi de aldatmayacaktır. Kişi kendisine yalan söylemediğinde hiç kimseye yalan söyleyemez. Zaten buna gerek de kalmaz. Biri tarafından aldatılmayan, başka birini aldatmaya gerek duymayacaktır. Aldatılan biri “kayba” uğradığı için bu kaybı telafi etmek isteyecektir (mahkemeye başvurma seçeneği dışında) ve iki yoldan birini tercih edecektir: Ya o da gidip başka birini aldatacak ya da aldatılmanın kendi kusuru olduğunu düşünerek daha dikkatli olmaya çalışacaktır.

Kişi “doğru” düşünmenin imkânına ancak yalan söylemeyerek ulaşır.

Yalan söylememek, dedikodu etmekten de korur kişiyi. Çünkü sadece şahit olduğu bir durumu (sorulduğunda) gördüğü şekliyle anlatacaktır. Bu durum duygularını, düşüncelerini, yorumlarını katmadan söyleme melekesini geliştirecektir. Böylelikle zorunlu olarak adaletli ve hakkaniyetli davranacaktır. Kendisine ait olmayan bir şeye elini uzatmayacak, hak etmediği bir şeyi almayacaktır. Yine zorunlu olarak haram yemeyen birine dönüşecektir. Dolayısıyla vicdanı ve merhameti ona yol gösteren pusula olacaktır. Demek ki kişi ne söylediğine ve nasıl söylediğine dikkat ettiğinde bir dizi zincirleme akışın oluşmasını sağlamaktadır.

Bu durum, toplumsallıkta ya da kişinin bir organizasyon içerisinde yer alması hâlinde tuhaf, şaşırtıcı sapmalara neden olabiliyor. “İnanmak için biliyorum.” diyen Thomas Aquinas (namı diğer Aquinolu Thomas) ile ilgili şöyle bir hikâye anlatılır: Thomas henüz genç bir rahip adayiyken, onun saf ve kandırılabilir olduğunu düşünen arkadaşları (diğer rahip adayları), yemek yerlerken pencereye sırtı dönük olarak oturan Thomas’a küçük bir oyun oynamak isterler. İçlerinden biri, Thomas az önce pencerenin önünden uçan bir inek geçti, der. Thomas oturduğu yerden kalkar ve gidip pencereden dışarı bakar, sonra gelir ve

“Galiba hızlıca gitmiş olmalı çünkü göremedim.” der. Herkes kahkahalarla güler. Aynı kişi, “Thomas gerçekten, pencerenin önünden uçan bir inek geçtiğine inanıyor musun?” diye sorar. Thomas şu cevabı verir “Genç bir rahip adayının yalan söylediğini düşünmektense bir ineğin uçtuğuna inanmayı yeğlerim.”

Thomas’ın tutarlılığı kendisinin doğruyu söyleme hassasiyetini en uç noktaya taşıırken muhataplarına da doğru söylemeyi icbar etmektedir, yani onları da doğru söylemek zorunda bırakmaktadır. Öğrendiği her şeyi inancını güçlendiren bilgiye dönüştüren Thomas’ın düşüncesi Tanrı, doğa ve insan ilişkilerine odaklandığından doğruyu söylemek onun için hayati değerdir. Çünkü yalanla meydana gelecek bir sapma hem insan ilişkilerini hem doğa üzerine düşüncelerini hem de Tanrı’yla olan irtibatını sakatlayacaktır. Bir an için Thomas’ın rahip adayı arkadaşlarının da aynı hassasiyeti taşıdığını varsayarsak, Thomas’ın doğruyu söylemek için gösterdiği hassasiyet yarı yarıya geçerliliğini yitirecektir. Bir de tüm insanların doğruyu söyleme hassasiyeti taşıdığını varsayarsak geri kalan yarım da anlamını yitirecektir, böylelikle yalan söylemek mümkün olmadığına göre doğru söylemek de mümkün olmayacaktır. Bu akıl yürütmeyi yani herkesin doğru söylemesi durumunda yalanın ortadan kalkacağına,

dolayısıyla doğrunun da ortadan kalkacağına dair akıl yürütmeyi; “Genç bir rahip adayının yalan söylediğini düşünmektense, bir ineğin uçtuğuna inanmayı yeğlerim.” çıkarımı nedeniyle devam ettirsek, doğru gibi gözükten (ve diğerlerini de doğru söylemek zorunda bırakan) mantıksal çıkarım kendi kendini imha eden bir çıkarıma dönüşür. Zaten (antik Yunan düşüncesiyle Hristiyanlık düşüncesini uzlaştırmaya çalışan) Skolastik düşünce, Hristiyan dünyasını Orta Çağ karanlığına mahkûm etmiştir. Çünkü bu çıkarım düşünceyi ortadan kaldırıp (ineğin uçuşması üzerinden hayal gücünü, şakayı, nüktedanlığı, espriyi, vb.) inancı, bir helezon gibi içine döndürerek boğmuş ve yok olmanın eşğine getirmiştir.

Bunu şu soru üzerinden daha kolay anlayabiliriz: Fiziken herkesin birbirine benzediğini varsayarsak, kişi (fiziksel görüntüsü bakımından) kendisi olduğunu nasıl bilebilir yani kendisini nasıl tarif edebilir? Anlamı oluşturan/ doğuran şey “fark”tır. Eğer farklılık yoksa anlamdan söz edemeyiz. Şu hâlde herkesin fiziksel olarak birbirine benzediği dünya otomatik olarak kendini yok eder. Matrix filmindeki herkesin Ajan Smith’e dönüşmesi gibi yapı her şeyiyle aynılaştığında zorunlu olarak yok olur. Neo’nun Ajan Smith’i yenmesi işte bu mantık üzerine kuruludur: İkili bir sistemde

(iyi ve kötü) taraflardan birinin yokluğu diğerini de yok eder.

Bu çıkarımın sebep olduğu başka bir olumsuz durum da “tarafgirlik”tir. Kişi bir “şeye” taraf olarak kendinde olmayan bir değeri (ya da değerleri) kendine atfetmiş olur. Tuttuğu taraf (yani aidiyeti) onda olmayan bir değeri (bu değer organizasyonda olması nedeniyle) kendisinde varmış gibi gösterir. İşin tuhafı kişi de kendisinde olmayan bu değeri, kendisinde varmış gibi duyumsar, hisseder, kabul eder. Bu, bir yönüyle olumlu bir

Etrafınızda hiç yalan söylemeyen, dedikodu etmeyen, haram yemeyen, vicdanlı, merhametli, adaletli biri olduğunda ona güvenirsiniz ve dünyanın hâlâ yaşanabilir bir yer olduğuna dair umudunuzu korursunuz. Çünkü böyle birinin varlığı onu tanıyan, bilen herkesi titretir ve kendi üzerine düşünmesini, yapıp ettiklerini sorgulamasını sağlar.

sonuç doğururken bir yönüyle de sapmaya neden olacaktır. Çünkü organizasyondaki değer “gerçek bir değer” olumlu sonuçlar doğuracaktır. Gerçek bir “değer” değilse hem organizasyonun sapmış olması hem de kişinin bu sapma üzerinden bir kez daha sapacak olması gibi bir sonuç doğuracaktır.

Sapmaları ortadan kaldırmaya cehdetmek gerekir ancak bundan daha önemli olan şey farklılıkların varlığını kabullenmek ve farklı olanın “daha farklı” olan üzerinde ya da “vasat” üzerinde tahakküm kurmasına engel olacak ve zulüm doğurmayacak şekilde hukuku işletmektir. Çünkü suç ortadan kaldırmak önemlidir ama suç ortadan kaldırmak cezanın da ortadan kalkacağı anlamına gelmez. Zira hukuki düzenlemeler suçun ortaya çıkmasıyla başlamıştır. Suçu ortadan kaldırsak bile ceza her zaman orada durmak zorundadır.

Fıkhın (hukukun) kaynağı dindir. Din dünyayla olan ilişkimizi belirlerken ölüm sonrası olan ahiretteki konumumuzu da belirler. Bunu emir ve yasaklarla yapar. Yaratılmış olmakla (dünyaya gelmekle) varlığımızın kapladığı alanı hem var olmak bakımından hem de olmak (olgunlaşmak, dünyaya gelirken içimize konulan potansiyeli açığa çıkarmak) bakımından nasıl kullanacağımızı, o alanı nasıl genişletip daraltacağımızı yasalarla yani konulmuş ilkelerle yapar.

Emir ve yasaklar bir toplum tarafından benimsenip uygulandığında, uygulama biçimleri adaleti tesis etme bakımından yetkinleştğinde, yani en iyi sonuçlara ulaşıldığında evrenselleşir ve diğer toplumlar söz konusu uygulama biçimini kendi toplumları için de (geçerli ve bağlayıcı olacak şekilde) yasalaştırırlar. İşte bu uygulama biçimi ceza kanununa dönüşür. Ceza kanunu yasakları tek tek sayar ve bu yasakların karşılığı olan cezaları da tek tek ve tam olarak söyler.

Kişi söz konusu ceza hukukuna riayet ederek bile hem bu dünyadaki varlığını hem de ahiretteki konumunu büyük oranda sağlamlaştırabilir. Hz Musa'ya (a.s.) inen on emirden ilki "öldürmeyeceksin" emridir. Bu emir gelmeden önce elbette toplumlar yaşamayı,

yaşatmayı kendi gelenek ve örfleriyle önemsiyorlardı; eğer biri öldürülürse neden öldürüldüğüne, nasıl ve kim tarafından öldürüldüğüne bakıyorlardı. Katile ceza vermek gerektiğine karar verirlerse ceza da veriyorlardı. "Öldürmeyeceksin" emri geldikten sonra her ne sebeple olursa olsun birinin öldürülmesi bu emrin ihlali anlamına gelir, dolayısıyla da artık verilecek ceza o topluluğun harekete geçme ve karar verme mekanizmasını aşar. Yani biri öldürüldüğünde ihlal edilenin ilahi yasa olması her topluluğu ve herkesi (öldürülen kişinin yaşam hakkından bile önce) harekete geçmeye mecbur bırakır.

Yaşamın kıymeti ilahi emirle güvence altına alınmış olur. Ama şunu tekrar vurgulamak önemli, burada öncelik birinin öldürülmesine değil ilahi

emrin ihlaline verilmiştir. Yaşamın kıymeti ilahi emirden sonra kıymet kazanmış olur.

Bu vurguyu yapmamızın sebebi ceza kanununun işlerliğiyle yaşamın kıymetinin devlet tarafından güvence altına alınmasıdır. Burada da öncelik birinin öldürülmesine değil ceza yasasının ihlaline verilir. Çünkü birinin öldürülmesinden devlet haberdar olmadığında ceza hukuku işletilemez ve yine aynı şekilde katilin kim olduğu bulunamadığında ceza hukuku yine işletilemez. Harekete geçmenin ilk şartı yasanın ihlalidir. Çünkü bu karmaşık dünyada hiç tanımadığımız bilmediğimiz birinin öldürülmesi durumunda bizlerin fertler olarak yapabileceği bir şey yoktur, olay ile aradaki mesafe, öldürülenin bilinmemesi/ tanımaması ve güç yetirememe gibi nedenlerle harekete geçemeyiz. Fakat yasanın ihlali yasaı savunan ve ayakta tutan devlet için kabul edilemez olduğundan, devlet tüm imkânlarıyla harekete geçer.

Şu hâlde "öldürmeyeceksin" emri tüm disiplinleri harekete geçiren bir etkiye sahiptir. Devlet ve kurumları bu emir üzerinden bu emrin etrafında şekillenmiş ve onlara düzenleyici işlevi yüklenmiştir. Bu işlevi halkın iradesinin yansıdığı meclislerle düzenlerken ahlakın yani iyinin, mantığın yani doğrunun, estetiğin yani güzelin birikimini dikkate alarak yasa yapmaktadır.

GÜNEŞ NE KADAR BÜYÜK?

■ Muhammed Kâmil YAYKAN

O, geceyi, gündüzü, güneşi, ayı yaratandır.

(Enbiyâ, 21/33)

Her gün ama her gün, dur durak bilmeden doğuyor Güneş. Dünya yaratıldığından bu yana kim bilir kaç kez doğdu ve battı. Doğudan yükseldi ışığı, bizi aydınlattı. Gece olunca Ay'a vurdu şavkı. Yine biz insanları ışıksız bırakmadı.

Yüce Allah'ın biz insanlar için en büyük -fiziksel anlamda da en büyük- ikramlarından birisi, Güneş. Sadece ısı ve ışık kaynağımız da değil. Günler, geceler, mevsimler ve dahi pek çok şeyin müsebbibi olan güneş bizim için çok değerli. Peki, Güneş ne kadar büyük? Bunu hiç düşündük mü? Sorumuzu sorduk, meraklandık. Hazırsanız başlıyoruz.

NE KADAR BÜYÜK?

- Güneş, ortalama olarak Dünya'nın yüzey alanının yaklaşık 1,3 milyon katı büyüklüğündedir.
- Peki nedir 1,3 milyon kat? Dünya'mızı bir üzüm olarak düşünelim. Ağırlığı yaklaşık 2 gram. Boyutları birer santim. Bunun tam 1,3 milyon katı büyüklükte olan Güneş'i de yemek masası olarak hayal edelim. Genişliği 130 santim, uzunluğu ve yerden yüksekliği ise 100 santim.
- İşte bu masaya kıyasla bir üzüm tanesi büyüklüğünde Dünya'mız. Ya da farklı bir deyişle Dünya'dan o kadar büyük çevresinde dönüp durduğumuz Güneş'imiz.

PEKİ, NE KADAR AĞIR?

- Az önceki hesaplama yalnızca boyutlar arasında bir kıyaslama idi. Şimdi sıra geldi Güneş'in ağırlığına.
- Üzümü ve masayı tekrar hatırlayalım. Büyüklükleri de yine aynı şekilde düşünelim. Bir üzümün 2 gram olduğunu biliyoruz. Bunu da elde tutalım.
- Güneş, ağırlık olarak Dünya'nın 330 bin katı. Üzüme 2 gram demiştik. Dolayısıyla masamız 660 kilogram olacaktır.
- Güneş'in gerçek ağırlığı 1989×10^{30} kg'dır. Yani 1989 sayısının yanına 30 tane sıfır eklenecek kadar ağırdır. Kısacası Güneş, 1.989.100.000.000.000.000.000.000.000.000 kg ağırlığındadır. Güneş o kadar ağırdır ki Güneş Sistemi'nin tüm ağırlığının yaklaşık %99,9'unu tek başına elinde tutar.

BİLİYOR MUSUNUZ?

- Güneş, sadece boyutları ve ağırlığıyla şaşırtmıyor bizleri. Sadece ona has özellikleri de Güneş'i oldukça ilgi çekici kılıyor.
- Güneş bir gaz devidir. Yani Güneş'te gazdan başka bir şey yoktur. Güneş'in %74'ü hidrojen, %24'ü ise helyumdan oluşmaktadır. %2'lik kısım ise diğer elementler arasında pay edilmiştir.
- Güneş ışıkları ortalama 8 dakika 20 saniyede Dünya'ya ulaşır. Işık hızındaki bu seyahat sonucunda Dünya ile Güneş arasındaki mesafe hesaplanabilir. Işık, saniyede yaklaşık olarak 300 bin kilometre yol kateder. Dolayısıyla Güneş'ten çıkan bir foton yaklaşık 150 milyon kilometrelik bir yolculuk sonunda Dünya'ya varır.
- Güneş de tıpkı Dünya gibi bir eksen üzerinde hareket eder. Sabit değildir. Samanyolu Galaksisi üzerindeki yörüngesinde bir saniyede 220 kilometre hızla ilerler.
- Güneş'in kutup ve ekvator çapları arasında sadece 10 kilometrelik bir fark vardır. Bu da Güneş'i galakside gözlemlenen nesnelere arasında mükemmel bir küreye en yakın nesne yapar.
- Son olarak Güneş de bir mahluktur ve onun da bir sonu vardır. Şu an 4,5 milyar yaşında olduğu tahmin edilen bu dev ısı ve ışık kaynağının yaklaşık 5 milyar yıllık yakıtı daha var. 5 milyar yıl sonra yakıtı bittiğinde Güneş sönecek ve beyaz cüceye dönüşecek. "Beyaz cüce nedir?" diye soralım ve cevabını gelecek yazımızda aramaya koyulalım...

YENİ EVLİLER İÇİN MURADINA ERME REHBERİ

■ **F. Betül YILMAZ EMİNSOY**

Aile Danışmanı

Tüm mutlu aşk hikâyeleri “ve onlar erdi muradına...” diye biter, oysa biliriz ki bir kadın ve bir erkeğin kavuşması hikâyenin başlangıcının ta kendisidir. Murat, aile olmak ise evlenmek murada ermenin olsa olsa giriş kapısının eşidir. Ya aşarsın ya dönersin.

İlişkileri en mutlu anında dondurmak mümkün değil; evlilik de dâhil tüm ilişkiler içsel ve dışsal dinamiklere göre değişen, dönüşen, gelişen ya da zayıflayan, büyüyen ve yaşlanan “canlı” yapılarıdır.

Evlilik, iki insanın fiziksel, duygusal ve toplumsal ihtiyaçlarını karşılama amacıyla bir araya geldiği, birlikte yaşamayı, deneyimlerini paylaşmayı ve

aynı zamanda çocuk sahibi olmayı içeren hem yasal hem de duygusal bir sözleşmedir ve şüphesiz insan hayatının en önemli dönemlerinden birinin, aile olmanın başlangıcıdır. Nikâh defterine attığımız imza bizi karı koca yapsa da “Biz bir aileyiz” diyebilmek yıllar süren bir emek ve inşa sürecinin sonunda mümkün olacaktır.

Her başlangıç gibi kendine özgü zorluklar barındıran evliliğin ilk ayları genellikle yanıltıcı şekilde romantize edilerek “cicim ayları” tabiri ile ifade edilir. Bu yaygın romantikleştirme, yeni evli çiftlere gerçeküstü beklentiler yükler ve bu beklenti gerçek dünyanın karmaşıklıkları, zorlukları ile çatışır. Hayal kırıklığı yaşayan eşler, sıkça

Evliliğin ilk zamanlarındaki zorlukları, toprağından sökülüp yeni bir yere dikilen fidana benzetebiliriz.

Yeni toprağı daha büyük, daha verimli, daha zengin olsa da, bakımı en güzel şekilde yapılırsa da fidanın ilk tepkisi “yerini yadırgamak” ve “bir miktar yaprak dökmek” olacaktır. Yeterince dayanır, yeni toprağına tutunabilirse hem kökleri derinleşecek hem gövdesi genişleyecek hem dalları göğe doğru uzanacaktır.

"Herkes cicim aylarında çok mutlu olduğuna göre, bizde bir yanlışlık var." düşüncesiyle karşı karşıya kalır. Bu düşünce, evliliklerinin ilk zamanlarının zorluklarla dolu olabileceği gerçeğini görmezden gelen çiftleri gereksiz bir baskı altına sokar. Diğer tüm ilişkilerde olduğu gibi yüksek beklentiler büyük hayal kırıklıklarına, hayal kırıklıkları ise öfkeye dönüşür. Öfke akli örter ve son derece olağan aksaklıklar, içinden çıkılmaz mutsuzluklara dönebilir. Gerçekçi bir bakış açısıyla evliliğin ilk zamanlarının romantik olduğu kadar zorluklar da içereceğini kabul etmek önemlidir.

Her evliliğin kendine özgü sınavları vardır. Çiftler, bu sınavları aşmak için zaman, emek, iletişim, sabır ve anlayış gerektiğini anlamalıdır.

Evliliğin ilk zamanlarında yaşanan sorunlar, çiftlerin birbirlerine alışma süreci, beklentilerin birbiriyle örtüşmemesi, alışkanlıkların uyuşmazlığı, geniş aile sistemlerinde kendine yer edinmenin zorluğu, ekonomik sıkıntılar, kültürel aktarımların farklılığı, sevgi dillerinin ve iletişim biçimlerinin çeşitliliği gibi sebeplerden ortaya çıkar. Gerçekte ayrı dünyaların insanıyızdır hatta daha doğru bir ifadeyle, hepimiz ayrı bir dünyayızdır. Bu farklılıklar, zorluklar evliliklerin temellerini atmaya çalışan çiftleri ciddi şekilde sınarken bir yandan da onlara, birlikte

büyümenin ve zorlukların üstesinden gelmenin yollarını öğretir. Üstesinden gelinen her sıkıntı, içinden çıkılan her kriz bizi büyütür.

Tam bu noktada bahsetmemiz gereken, "evlilik doyumu" kavramıdır. Evlilik doyumu eşlerin, evlilik birliği içerisinde duygusal, bilişsel, bedensel, sosyal, ekonomik alanlardaki ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik algılarıdır. Evlilik doyumunun seviyesi, eşlerin birbirleriyle iletişim kurma becerileri, çatışma çözme yöntemleri, karar verme süreçleri, saygı ve üslupları, birbirlerinin aileleriyle ve diğer tüm kıymetlileriyle bağ kurabilmeleri, birbirlerine karşı ilgi ve beğenilerini canlı tutma

çabaları gibi faktörlere bağlı olarak değişebilir.

Yüksek evlilik doyumu, çiftlerin birbirlerine daha iyi uyum sağladıkları, birbirlerini daha iyi anladıkları ve birlikte daha mutlu oldukları, bağlılıklarının arttığı anlamına gelirken düşük evlilik doyumu, çiftler arasında sorunların daha fazla olduğuna, tatminsizliklere, mesafelerin açıldığına ve ilişkinin kan kaybettiğine işaret eder.

Evlilik doyumunun inişli çıkışlı, gelgitli bir süreç sergilemesi normaldir. Evlilik doyumunun düşmesi çatışmaların artmasından ziyade yakınlığın ve duygusal bağların zayıflamasıyla ilgilidir.

Düşüş başladığında erkek kendini başarısız ve yetersiz hissederken kadının hissettiği şey, terk edilmişlik ve soğukluk olur. Eşler arasında kopukluk ne kadar uzarsa negatif etkileşimler o kadar artar. Zor zamanlarda odaklanacağımız ilk şey -içimizden gelmese bile- eşimizle bağlantıda kalmaya, yakınlık kurmaya çalışmak; duygusal ve fiziksel mesafenin açılmasına müsaade etmemek olmalıdır.

Yeni evli çiftlerin mutlu bir yuva inşa etmeleri için ailelerin ve toplumun desteği de kritik öneme sahiptir. Bu destek, çiftlerin sağlıklı bir şekilde büyümelerine, olumlu ilişkiler kurmalarına ve ailelerini güçlendirmelerine yardımcı

olacaktır. Geniş aile üyeleri, arkadaşlar ve komşular yeni evli çiftlere duygusal olarak destek olmalı, ilgilerini ve desteklerini istikrarla sürdürmelidir. İhtiyaç hâlinde her iki gence de şefkatle “haklı ve sabırlı” tavsiye eden selim akla sahip olmak, ailelerin ve dostların vazifesidir. Aile büyükleri veya deneyimli dostlar, komşular, evlilik ve aile yaşamıyla ilgili tecrübelerini paylaşarak yeni evlilere rehberlik edebilirler. Ancak bunu yaparken bir yandan da gençlerin ayrışmasına, kendilerine has bir çekirdek oluşuma alan açmalıdır.

Gerçekte ayrı dünyaların insanıyızdır hatta daha doğru bir ifadeyle, hepimiz ayrı bir dünyayızdır.

Bu farklılıklar, zorluklar evliliklerin temellerini atmaya çalışan çiftleri ciddi şekilde sınarken bir yandan da onlara, birlikte büyümenin ve zorlukların üstesinden gelmenin yollarını öğretir. Üstesinden gelinen her sıkıntı, içinden çıkılan her kriz bizi büyütür.

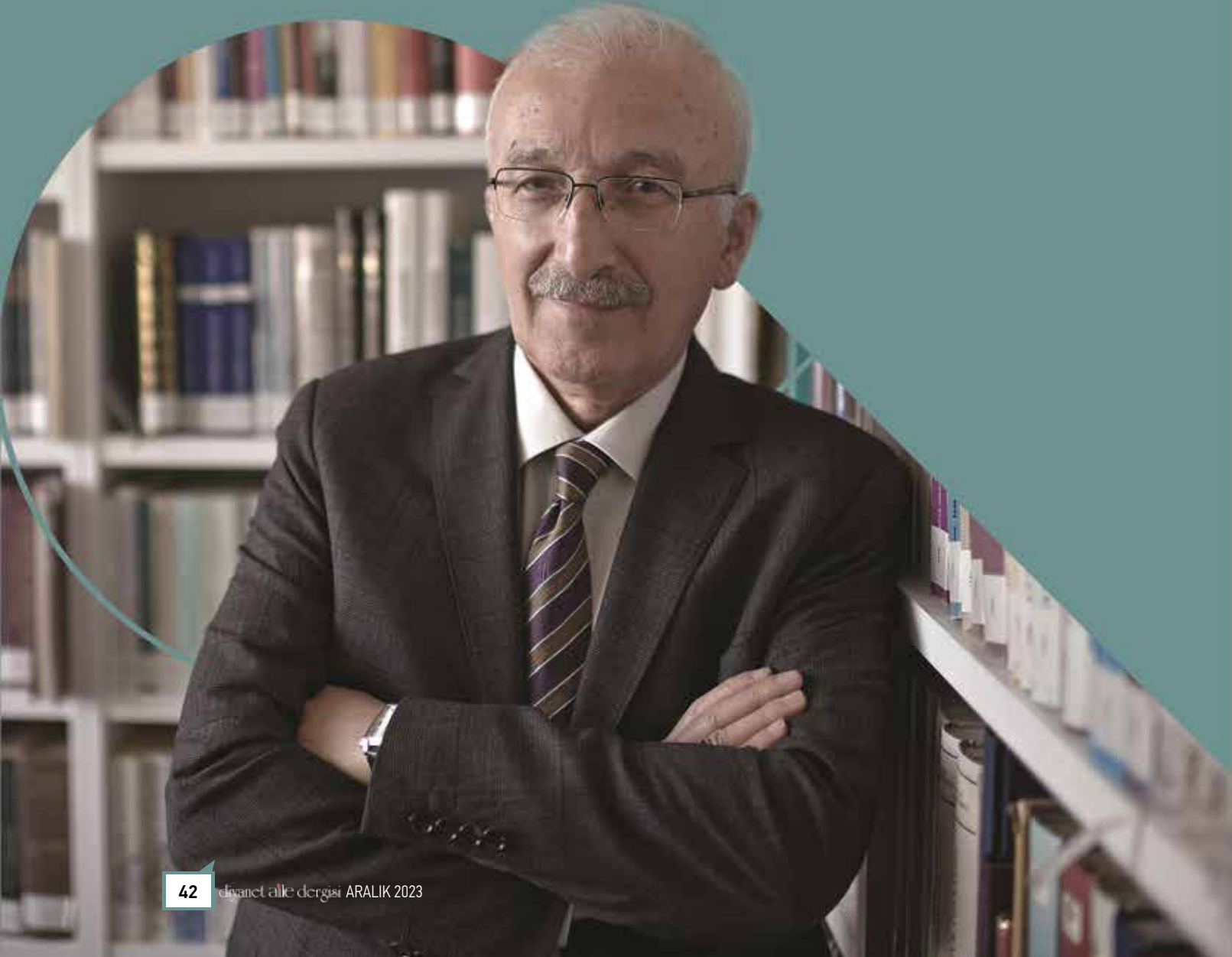

Evliliğin ilk zamanlarındaki zorlukları, toprağından sökülüp yeni bir yere dikilen fidana benzetebiliriz. Yeni toprağı daha büyük, daha verimli, daha zengin olsa da, bakımı en güzel şekilde yapılırsa da fidanın ilk tepkisi “yerini yadırgamak” ve “bir miktar yaprak dökmek” olacaktır. Yeterince dayanır, yeni toprağına tutunabilirse hem kökleri derinleşecek hem gövdesi genişleyecek hem dalları göğe doğru uzanacaktır. Büyüyecektir. Büyümenin zahmetsiz bir yolu yoktur ve başlangıçta bir miktar yaprak dökmek büyümenin şanıdır. Evlendiğimizde de kök salmak için bir miktar; yerleşmek, büyümek, meyveye durmak için ise çokça zaman ve emeğe ihtiyacımız vardır.

Sevgili yeni evli gençler; nikâh defterine imzayı atmak, eş olmaya evet demek, bir anda sizi aile yapmayacak ama aile olmaya dair tüm kodlar fitratınızda saklı, buna çok güvenin. Yaprak döktüğünüz günler geçecek, en güzel şekilde yeşereceksiniz; siz birbirinize uyumlandıkça, çekirdek aileniz şekillendikçe ilişkiniz, bağlarınız kuvvetlenecek, muhabbetiniz artacak, zorlukları yönetmeniz kolaylaşacak. Korkmayın, geri çekilmeyin, yakın durun, sevmeye ve emek vermeye devam edin. Mutlu olmak sadece hakkınız değil aynı zamanda sorumluluğunuzuz ve zorunluğunuzdur. Siz mutlu, sağlıklı bir aile olacaksınız ki iyilik hâli dalga dalga yayılıp toplumsal iyileşmemizin bir parçası olsun.

PROF. DR. MEHMET ÂKİF AYDIN İLE HUKUK VE ADALET KAVRAMLARI ÜZERİNE...

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

“Nerede bir toplum varsa orada hukuk vardır.” sözünden toplumsal yaşamın ayrılmaz bir parçası olduğu çıkarımına vardığımız hukuk sizce nedir ve hukukun toplumsal hayata kazandırdıkları nelerdir?

İnsanların toplum olarak yaşama zarureti kişilerin karşılıklı olarak birbirlerinin haklarına saygı göstermelerini ve belirli kurallara bağlı olarak yaşamalarını gerektirmiştir. Bu kuralların bir kısmı ahlak ve din kurallarıdır, bir kısmı da hukuk kuralları. Ahlak ve din kurallarının küçümsenmeyecek bir kısmı hukuk kurallarıyla birebir örtüşmektedir, bir kısmı da esasen zamanla hukuk kurallarına dönüşmüştür. İki arasındaki en önemli fark bilindiği gibi din ve ahlak kurallarının eğer bir hukuk kuralına dönüşmemişse bir devlet yaptırımıyla desteklenmemesidir. Bu ilk nazarda ahlak ve din kurallarının zayıf noktası olarak görülebilir. Ne var ki aslında hukuk kurallarının ahlak ve din kurallarıyla, toplumsal değerlerle uyumsuzluğu hukukun zayıf halkasını oluşturmaktadır. Fertler bazı kurallara uymaları gerektiğine inandıkları ve değer yargılarına uygun buldukları takdirde herhangi bir yaptırım olmadan da kurallara içten bir arzu ile uyarlar. Öte yandan günümüzde şehirleşmenin artması, insanlar arasındaki ilişkilerdeki sevgiyi ve samimiyeti törpülemiş, bir anlamda resmîleştirmiştir. Bir asır öncesinde aynı mahallede

oturan herkes birbirini tanıırken bugün büyük şehirlerde aynı apartmanda oturanlar birbirlerine yabancıdır. Bu şartlar altında sosyal ilişkilerin sağlıklı yürümesinde hukukun düzenleyici ve koruyucu rolünün artması kaçınılmaz olmuştur.

Hukuk denilince ilk olarak bireysel hak ve hürriyetlerden ziyade caydırma, ceza, hüküm gibi kavramların akla gelmesini nasıl yorumluyorsunuz?

Hukukla toplumun değer yargıları birbiriyle sıkı bir ilişki içerisindedir. Gelişen dünyamızda hukukun şüphesiz

Hukukun oluşmasında mahallî örf ve adetlerin, dinî inanışların, bu inanışlar temelinde veya toplum anlayışı çerçevesinde oluşan ahlakın önemli bir rolü bulunmaktadır. Yavaş oluşan bu birikim zaman içinde çoğu kere siyasi otoritenin öncülüğünde hukuk kuralına dönüşür.

bir evrensel tarafı vardır. Ancak toplumlar kendilerine has bir yapıya, değer yargılarına sahiptir. Bu bazen sahip oldukları inanışlardan bazen de asırlarca beraber yaşayarak müştereken oluşturdukları kültürlerinden kaynaklanır. Hukukun esas itibarıyla bu değerler üzerine oturması gerekir. Bu yapıldığında bireysel hak ve hürriyetler noktasından bireyler ile kamu otoritesi arasında bir toplumsal mutabakattan bahsedilir. Cerek fertler arasında gerekse fertlerle kamu otoritesi arasında bir çatışma çıkmaz. Toplumun değer yargılarıyla hukukun uyuşması insanların bu kurallara gönüllü uymalarını sağlar. Bir toplumda bu uyumun sağlanıp sağlanmadığını tespit etmek o kadar zor da değildir. Eğer bir toplumda caydırıcı yaptırımlar ve cezalar fazla ise bu uyumda bir problem var demektir. Çünkü kurallar üzerinde toplumsal bir mutabakat yoksa toplumun mevcut kurallara uymasını sağlamak için kamu otoritesinin elinde caydırıcı yaptırımlar ve cezalardan başka bir vasıta da bulunmamaktadır. Bir toplumda mahkemelerin iş yükü gözle görülür ölçüde fazla ise bu durum bir problemin habercisidir.

Ben akademik hayatımı Osmanlı hukuk tarihi incelemeleriyle geçirmiş ve geçirmekte olan bir insanım. Hukuk tarihi, geçmişteki hukuk uygulamalarının olumlu ve olumsuz yönlerini

ortaya koyan dikkate değer bir laboratuvar özelliği taşıyor. Toplumları laboratuvara sokamazsınız ama geçmiş tecrübelerden geleceğe yönelik dersler çıkarabilirsiniz. Osmanlı Devleti'nin hemen her araştırmacının dikkatini çeken bir özelliği mahkemelerin iş yükünün çok az olmasıdır. O kadar azdır ki Osmanlı yönetimi kadınlara yargı görevlerine ilave olarak çeşitli idari, mülki ve mali görevler de yüklemiştir. Dikkati çeken diğer bir nokta Osmanlı Devleti'nde müstakil mahkeme binalarının ancak 1800'lü yıllardan itibaren yapılmaya başlanmış olmasıdır. Bugün devletin yüklediği hizmetler artmış, buna paralel olarak devlet daireleri sayıca çoğalmış ve büyümüştür. İstanbul'da paralel bir gelişme olarak çok görkemli adliye sarayları görülmektedir. Ben şahsen mahkemelere düşen işlerin azalmasının ve mahkeme binalarımızın adliye saraylarına dönüşmemesinin daha doğru ve daha övünülecek bir özellik olduğunu düşünmekteyim.

Bir devletin uzun ömürlü ve müreffeh olabilmesi için iktisadi, ticari ve askerî alanda güçlü olmanın yanı sıra hukuk ve adalet de vazgeçilmez kavramlardır. Hukuk ve adaletin uzun ömürlü, müreffeh bir devletin oluşumundaki rolünden kısaca söz edebilir misiniz?

Bir devletin uzun ömürlü olmasında birçok etkenin rol oynadığı söylenebilir. İktisadi,

ticari ve askerî alanda güçlü olmak tabiatıyla önemli. Ancak Osmanlı Devleti'nin uzun ömürlü olmasında bunlar kadar veya bunlardan daha önemli olan nokta Osmanlı hukuk uygulamasıdır. Osmanlı devleti tabiatıyla bir ulus devlet değildi, bir imparatorluktu. Osmanlı toplumunu oluşturan insanlar ağırlıklı olarak Müslüman'dı. Ancak küçümsenemeyecek oranda Hristiyan da vardı. Toplumun kabaca üçte birinin Hristiyanlardan oluştuğu söylenebilir. Yahudileri de bu iki unsur kadar kalabalık olmasa da bunlara ekleyebiliriz. Müslümanlar ağırlıklı olarak Hanefi idi, ama Arap topraklarının Osmanlı Devleti'ne katılmasıyla birlikte Maliki, Şafii ve Hanbeli mezhebine mensup çok sayı da insan da vardı. Hristiyanlar çoğunlukla

Toplumun değer yargılarıyla hukukun uyuşması insanların bu kurallara gönüllü uymalarını sağlar.

Ortodoks idi ama Katolikler de küçümsenemeyecek bir oranda idi. İmparatorlukta en az on beş dilin konuşulduğu göz önüne alınırsa Osmanlı toplumunun dinler, mezhep, ırklar ve kültürler mozaığı oluşturduğu söylenebilir. Osmanlı yönetimi bu milletler mozağini son asrı istisna edersek en az 400-500 sene bir arada tutmuştur; bu küçümsenecek bir başarı değildir. Bunda hukukun rolü zannedildiğinden daha fazladır. Osmanlı yönetiminin Rumeli'de kolay ilerlemesinin temelinde buranın eski sakinlerini Müslüman yapma yönünde hiçbir zorlamaya maruz kalmamalarının etkisi vardı. Rumeli sakinleri üzerinde makul bir vergi sistemi olmasının, Ortodoks inancı ve mahallî dil ve kültürleri konusunda serbest bırakılmalarının buraların İmparatorluğa dâhil edilmesini kolaylaştırmış ve uzun asırlar bu devlet içinde kalmalarını sağlamıştır, denebilir. İlginçtir Osmanlı Devleti zaman zaman Anadolu'da isyan teşebbüsleriyle uğraşmak zorunda kalmıştır. Rumeli'de benzer bir isyan uzun yıllar hiç görülmemiştir. Yeni yapılan araştırmalar Osmanlı kadısının Rumeli'deki Hristiyanları koruma konusunda çok başarılı bir sınav verdiklerini ortaya koymaktadır. Hasılı bir devletin uzun ömürlü olmasında ve mensuplarının huzur içinde yaşamalarında başat rolü hukuk oynamaktadır dersek mübalağa yapmış olmayız.

**Osmanlı Aile Hukuku
eserinizde aile hukukunun
Osmanlı ailesinin
şekillenmesine yönelik
katkılarından söz
ediyorsunuz. Toplumun
temel taşı olan aile
kurumunun korunup
kullanılması ve hatta
şekillenmesinde hukukun
etkileri nelerdir?**

Osmanlı ailesinin şekillenmesinde, aileyi oluşturan fertlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin sağlıklı yürümesinde hukukun elbette önemli bir rolü vardır. Bunun yanı sıra Osmanlı toplumunun geçmişten getirdikleri kadın ve aile anlayışının, aileyi oluşturan fertlerin birbirleriyle ilişkisinin sevgi ve saygı çerçevesinde oluşmasının da önemli bir rolü var. Osmanlı aile hukuku esas itibarıyla İslam aile hukukuna dayanmaktadır. Bu hukukun istikrarlı uygulanmasında kadınların ve müftülerin küçümsenemeyecek bir rolü vardır. Dikkat çeken nokta bu hukukun uygulanmasında Anadolu ve Rumeli'deki uygulama ile mesela Mısır'daki uygulama arasında yerleşmiş mahallî uygulamalardan kaynaklanan bazı farkların mevcut ve belli bir elastikiyetin var oluşudur. Gerek Anadolu ve gerekse Rumeli'de boşanma oranları Mısır'daki boşanmalara nispetle çok daha azdır. Özellikle kadınlar Mısır'da evlenme esnasında boşanma

yetkilerinin kendilerinde de olması konusunda daha arzuludurlar. Anadolu ve Rumeli'deki uygulamada böyle bir gelişmeye pek rastlanmıyor. Bu Hanefi ve Maliki mezheplerinin boşanma olayına farklı yaklaşımlarının etkisi düşünülebilir. Ayrıca bu farklılık Türk aile yapısının boşanmalara karşı daha dirençli olduğunu göstermektedir.

**“Medeniyet ahlak kaideleri
ağırlık kazandığı ölçüde
yükselir. Hukuk, ahlak
kaidelerine nasıl ilgisiz
kalabilir?” sözünden
mülhem olarak hukuk-ahlak
ilişkisinden söz eder misiniz?**

Hukukun oluşmasında mahallî örf ve adetlerin, dinî inanışların, bu inanışlar temelinde veya toplum anlayışı çerçevesinde oluşan ahlakın önemli bir rolü bulunmaktadır. Yavaş oluşan bu birikim zaman içinde çoğu kere siyasi otoritenin öncülüğünde hukuk kuralına dönüşür. Bu birikimler hukuk kuralına dönüştükten sonra tarihî referanslarla bağını kesmez. Hukukun toplum tarafından içten kabulü bu referanslar sebebiyle kendiliğinden ve gönüllü gerçekleşir. Dinî ve ahlaki değerlerle hukuki değerler arasında iki yönlü ve sürekli bir değişim söz konusudur. Bazen hukuki ihtiyaçlar ve gerekler inanışları ve ahlaki etkiler bazen de bunun tersi olur. Sağlıklı bir hukuk düzeni bu sürekli etkileşimden kaynaklanır.

ÖZ GEÇMİŞ

Prof. Dr. M. Âkif Aydın, 1971 yılında İstanbul Yüksek İslam Enstitüsünü, 1974 yılında İ.Ü. Hukuk Fakültesini bitirdi. İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümünde “Osmanlı Aile Hukukudaki Gelişmeler ve Hukuk-ı Aile Kararnamesi” teziyle doktorasını tamamladı. 1983 yılında Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Tarihi Anabilim Dalına yardımcı doçent olarak atandı. 1987 yılında doçent, 1993 yılında profesör oldu. Kahire Hukuk Fakültesinde ve Harvard Üniversite Hukuk Fakültesinde birer yıl süreyle misafir akademisyen olarak bulundu. 2003-2014 yılları arasında İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM) başkanlığı, 2009-2013 yılları arasında Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) üyeliği, 2011-2020 yılları arasında Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi dekanlığı yaptı. Hâlen aynı üniversitede öğretim üyeliği ve Hukuk Tarihi Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü yapmaktadır. İSAM - 2010 İstanbul Kültür Başkenti ve Medipol Üniversitesi - İBB'nin müşterek destekleriyle yayımlanan 100 ciltlik *İstanbul Kadı Sicilleri*'nin proje yönetmenliğini yaptı. Eserlerinden bazıları: *İslam-Osmanlı Hukuku Araştırmaları, Osmanlı Aile Hukuku, Osmanlı Devletinde Hukuk ve Adalet, Türk Hukuk Tarihi, Kadı Sicillerinde İstanbul, Osmanlı Hukuku Devleti Aliyye'nin Temeli*.

YOLDA OLMAK

■ Muhammed Emin KIZILAY

Akşam sefası ismini verdikleri çay sofrasında düşüncelere dalmışken bir yandan da “Uzun ince bir yoldayım...” diye mırıldanıyordu. Sofrada karşısında oturan dört yaşındaki küçük kız “Baba yolda değiliz, evde çay içiyoruz.” deyip yüzlerde tatlı bir tebessüme sebep olunca “Hepimiz bir yoldayız aslında.” diye cevapladı babası. “Nasıl yani? Evde oturuyoruz şu anda, yolda değiliz ki.” diye karşılık verdi küçük kız. Bu soru derin düşüncelere itti babayı. Yol dediğimiz şey sadece üzerinde yürüdüğümüz yer değildir, dese de soru yağmuru başlamıştı bir kere.

Yol nedir? Bir yer değilse nerededir? Türkçe kökenli bir kelime yol. Bulunulan bir yerden başka bir yere, noktaya varmak amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer anlamında. Tarik, mezhep, sebil, rah, sırat gibi Arapça ve Farsçadan alınarak kullanılan birçok eş anlamlısı

var dilimizde. Peki, herkesin gerçekten bir yolu var mıydı? Vardı elbet: Hayat. Yol sadece iki nokta arasında takip edilen, insanı bir yerden bir başkasına götüren maddi arzın ismi değildi. İnsanın bir zamandan başka bir zamana, doğumdan mezara giderken geçirdiği süreç de bir yoldu aslında. Herkesin bir yolu, bir hayatı vardı. O küçücük, minik yavrusunun da bir yolu olacaktı, gün geldiğinde kendi yürüyeceği, başka yoldaşlar bulacağı bir yol. Bugün emeklediği, yarın anne ve babasının ellerinden tutarak adımlayacağı, sonrasında tek başına yürüyeceği ve en nihayetinde herkesi geride bırakarak koşar adım ilerleyeceği bir yol. Bu, çok korkutucu bir düşünce gibi geldi ona. Ya yolunu kaybederse, yoldan çıkarsa. O zaman gözünden sakındığı evladını yola hazırlamalıydı insan. Ama nasıl?

Hem yoldan çıkmak diye bir şey varsa, yolda olmak diye bir şey de olmalı. Ayrıca yol

denilen şey tek midir? Tüm bu sorulara cevaben ilahi hitap yetişir imdadımıza. Öğreniriz ki yol tek değildir. Bir noktadan başka bir noktaya ulaştırın yer ise yol ve hayat, doğum noktasında başlıyorsa gidilecek noktanın sayısı kadar çok yol var demektir. Yürünecek, takip edilecek yolu da ilahi kelimeler öğretmekte bize: “Sırat-ı Müstakim”, dosdoğru yol. Şeytanın üzerine oturarak insanları çıkarmak istediği yol. (A'râf, 7/16) Peygamberlerin, şehitlerin ve salihlerin yolu. (Âl-i İmrân, 3/51; En'âm, 6/153; Mü'minûn, 23/73; Şûrâ, 42/52) O zaman yolda olmak, şeytana kulak asmamak, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ve salihlerin yürüdüğü yolu arşınlamak, doğru rehberlerin peşinden gitmek gerekir. O hâlde yol kadar önemli bir diğer şey, doğru bir rehberle sahip olmaktır. İnsan doğru bir rehber edinmeli ki takip ettiği yol da doğru olsun. Alelade, gelişigüzel yürümesin. Belki de Yunus'un anlattığı da budur. “İlim ilim bilmektir, ilim kendin bilmektir, sen kendini bilmezsin, ya nice okumaktır. Okumaktan murat ne? Kişi Hakk'ı bilmektir, Çün okudun, bilmezsin, ha bir kuru emektir.” Okumak kendini, yürüdüğün yolu bilmektir. Yürüdüğünün yol olduğunu, hangi yolda nasıl yürüyeceğini bilmektir. Böylece yürüyüşünü, yolu, yoldaşını, rehberini ona göre tayin edebilir insan.

Dalgın dalgın düşünürken ufak kızı sesleniyordu: “Baba, baba! Hani oyun hamuru alacaktın bana. Söz vermiştin, unuttun

İnsanın söylediğiyle yaptığı uyuşmadığında sözle savunduğu ama hâlde temsil etmediği değerleri insanlar nezdinde itibarsızlaşmakta. Gençlere nasıl bir yolda yürümeleri gerektiğini anlatmaktan çok belki de o yolda nasıl yürüneceğini göstermek gerekmektedir.

mu yoksa?” Kızına tebessümle cevap verdi: “Alacağım kuzum, bugün müsait olmadım. Yarın alacağım.”

Evet, söz vermişti. Sosyal medyada gördüğü bir uzman, bu gibi oyuncakların çocuğun motor gelişimlerini, fiziki ve zihinsel becerilerini geliştirdiğini söylemişti. Birkaç farklı yerden de bu minvalde şeyler duymuştu. Küçük kızı da arkadaşında görüp isteyince, sana da alırım demişti. Ama dikkat etmesi gerekiyormuş, bazı ürünlerin içerisinde çocuğa zarar verecek şeyler olabilirmiş. Yiyecekte olduğu gibi oyuncakların da

içeriğini kontrol etmek lazım. Sonuçta kızımın iyiliği için bir şey alırken kötülüğüne sebep olmayayım, diye düşündü. Sonra birden yine yolda olmayla alakalı düşüncelerine döndü zihni. Bir oyuncak alırken bile çocuğumun sağlığını düşünüyor, ona iyilik ederken zarar vermemek istiyorum. Bugün elimden geliyor, yapabiliyorum. Ya sonra? Çocuğum kendisi için iyi ve kötü olanı nasıl ayırt edecek? Zararlı ve faydalı şeyleri bir şekilde öğrenir, herkes öğreniyor. Peki ya hakikati, bu dünyaya neden geldiğini, Rabb'ini nasıl bilecek? Yolun hakkını verip bildiğiyle nasıl amel edecek?

İnsan kendini bildi, rehberini buldu, peşine düştü, yürüdü gitti diyelim. Geriye dönüp şu soruyu tekrar soralım o zaman: Bir başkasını nasıl yola hazırlar insan? Evladını, bir gün ellerinden tutarak eşlik edemeyeceği bir yola nasıl hazırlamalı? Cevap o an tebellür etti zihninde: Temsil ile. Saf suresinden geçen, “Niçin yapmayacağınız şeyleri söylüyorsunuz,?” sorusu geldi aklına. Hayatına büyük etki eden bir sualdi bu. İnsan kendi yapmadığını, başkasına telkin etmemeliydi. Samimi olmak, tutarlı olmayı gerektirirdi. Hz. Mevlana'nın deyimiyle ya görüldüğü gibi olmalı ya da olduğu gibi görünmeli insan. İrfan dolu Anadolu ağzıyla başkasına verip telkini, kendisi yutmamalı salkımı. Sırf bu yüzden, küçük kızına zararlı içecekler içme

diyebilmek için o çok sevdiği asitli içeceklerden vazgeçmişti. Eğer kendi yürüdüğü yolun doğru olduğuna inanıyorsa ve inancında samimi ise bunu en yakınından başlayarak çevresine de anlatmalı insan. Hele hayat yoluna hazırlamakla mükellef olduğu çocuklarına daha iyi anlatmalı. Bu, kuru sözlerden ve ateşli nutuklardan ibaret olmamalı. İnsan inandığı yolda öyle bir yürümeli ki onu gören yola imrenmeli.

Gençlere nasıl bir yolda yürümeleri gerektiğini anlatmaktan çok belki de

o yolda nasıl yürüneceğini göstermek gerekmekte. İslam'ın temizliğe önem verdiğini uzun uzun anlatmak, tertemiz yaşamının verdiği mesaj kadar etkili olamıyor mesela. Kurallara uymak lazım deyip kemer takmayınca, hız sınırını dikkate almayınca nefesini boşa tüketmiş oluyor insan.

İnsanın söylediğiyle yaptığı uyuşmadığında sözle savunduğu ama hâlde temsil etmediği değerleri insanlar nezdinde itibarsızlaşmakta. O zaman diyebiliriz ki yolda olmak ve yolun

hakkını vermek, birini yola hazırlamanın en güzel şeklidir. Yolda yürüyenlerin en güzeli, tüm yolcuların en önde giden rehberi için ilahi kelimada "güzel bir örnek" ifadesinin yer alması (Ahzâp, 33/21) bizlere örnek olmanın, temsilin önemini göstermektedir.

Tabii sadece temsil etmek de yetmez. Temsil, tebliğe güç katmalı. Neme lazım dememeli insan. İyiliği emretmeli, kötülükten sakındırmalı. Temsil eden tebliğe hak kazanır, sözleri yere basar, itibar görür. Tebliğ için bir gerekliliktir temsil ama yeterli değildir. Önce yaşamalı insan, onu gören imrenmeli. Bundan nasibi olmayana da anlatmalı insan, yürüdüğü yolu göstermeli.

"Baba sana diyorum, tatlım bitti uyumaya gideceğim." Bu sözler birden dalıp gittiği düşünce denizinden çıkmasına sebep oldu. Tatlı bir tebessümle küçük kızına bakarken görüş açısındaki masa saatine ilişti gözü. Sadece iki-üç dakika olmuştu düşüncelere dalalı. Bu kadar kısa zamanda ne çok şey geçmiş aklından, dedi kendi kendine. "İyi geceler güzel kızım, duanı etmeyi unutma." diyerek küçük kızıyla annesini çocuk odasına uğurladı. Kendisi de masadaki tabakları kaldırırken, "Ya Rabbi! Her daim doğru yolda olmayı, yolun hakkını verebilmeyi, yolu en güzel şekilde temsil edebilmeyi hepimize nasip et." diye de mırıldandı.

TARİH VE KÜLTÜR ŞEHRİ TOKAT: 900 ADIMDA YIL

■ Seher MERİÇ

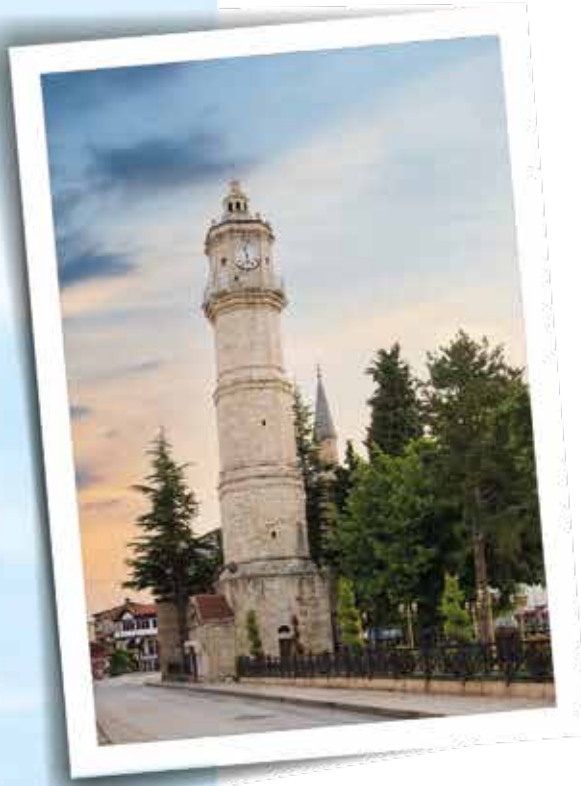
“**H**alk zevk ehlidir, gariplerle dostturlar, kin tutmaz, hile bilmez, derya gönüllü, halim selim insanlardır. Herkese iyi zanda bulunurlar, iyi geçinirler.” demiş Evliya Çelebi Tokat’ı anlatırken *Seyahatname*’sinde.

Bu kadim kenti anlatırken sözlerime nasıl başlasam diye

düşündüğüm anda aklıma önce Evliya Çelebi’nin Tokat’a dair söyledikleri, ardından da Julius Cesar’ın o ünlü sözü geldi: “Geldim, gördüm, yendim.” Cesar, MÖ 47 yılında Pontus kralı ile yaptığı savaştan sonra Roma’ya gönderdiği mesajda “Veni, vidi, vici.” diye yazmış. “Geldim, gördüm, yendim.” anlamına gelen bu söz, tarihin en kısa ve veciz

mektubu olarak biliniyor. Ben de bu sözü “Geldim, gördüm, yedim.” olarak değiştiriyorum.

Anadolu’nun bağrında gizli kalmış bu şehrin isminin “Tokat” olması hakkında değişik rivayetler var. Bunlardan ilki; şehrin Togayıt Türkleri tarafından kurulduğu ve ismin de buradan geldiğidir. Diğeri ise “surlu

kent” manasına gelen “tohkat”tan geldiğidir. Evliya Çelebi ise Tokat Kalesi’nin Amalika kavminden efsanevi bir kahraman olan “Dok-Ad”dan geldiğini yazmaktadır.

900 Adımda 900 Sene

Eğer benim gibi önce Tokat merkeze gelecek olursanız yapılacak en güzel ve verimli şey “900 Adımda 900 Sene” isimli tur. Bence her şehirde olması gereken harika bir uygulamaya imza atmışlar. Bir rehber ihtiyacınız olmadan, kendi kendinize gezebileceğiniz, tüm önemli yerleri kapsayan bir yürüyüş rotası çıkarmışlar. Sizin hiç bir planlama ya da araştırma yapmanıza gerek kalmıyor. Tokat’ın, Roma’dan Bizans’a, Selçuklulardan Osmanlı ve Cumhuriyet Dönemi’ne tanıklık eden köklü tarihine ışık tutan Mevlevihane, Taşhan, tarihî Sulu Sokak, Latifoğlu Konağı, Arastalı Bedesten, Tokat Kültür Evi, Tokat Saat Kulesi, Deveciler

Hanı gibi tarihî noktalar birbirine yürüme mesafesinde ve tur hepsini kapsıyor.

Bu haritayı müze, otel gibi her yerden temin edebiliyorsunuz. Tokat’ın içindeki tarihî yerleri gezmek son derece kolay. Çünkü mesafeler birbirine çok yakın.

Taşhan: Anadolu’daki Osmanlı’dan kalma en güzel, en büyük hanlardan biri. 1620’li yıllarda inşa edilmiş olan iki katlı, dikdörtgen planlı, geniş avlulu olan handa dükkânlar hâlâ işlek bir biçimde kullanılıyor. Son derece misafirperver, mütevazı ve hoşsohbet bir esnafı var. Kahve ikram etmeden kahve satmayan kahveciden baharatçı amcaya, hanın üst katında, sadece udun yapımını anlatmakla kalmayan, şevke gelirse size küçük bir konser de veren ut ustasına kadar harika insanlarla tanışabilirsiniz. Anadolu irfanı burada kendisini çok güzel gösteriyor. Özellikle bakır atölyelerinde ve kumaş üzerine taş baskı yapan atölyelerde çok ilginç şeyler görebilirsiniz. Meşhur Tokat yazmalarını da bulabilirsiniz. Mutlaka ve mutlaka kahve molanızı burada verin derim.

Yazmacılar Hanı: Taşhan’dan sonra Tokat’ın meşhur sofa bezi ve el baskısı yazmalarının yapılışını görebileceğiniz, bir 19. yüzyıl sonu Osmanlı yapısı olan ve son dönemde restorasyondan geçen Yazmacılar Hanı’nı da mutlaka görmeli ve tahta baskı rengârenk yazmalardan almalısınız.

Sulu Sokak: Tokat merkezdeki köklü tarihi hissedebileceğiniz ve 900 yıllık tarihin izlerini gözle görebileceğiniz en ideal nokta. Sulu Sokak ve ona bağlanan Halit Sokak, Safranbolu evlerini andıran Tokat evleri ve onu çevreleyen, Roma, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı dönemlerine ait, cami, han, hamam, medrese, türbe, bedesten, çeşme gibi birbirinden güzel birçok eserle dolu tarihî dokusuyla Tokat'ın eski kent merkezini ve ticaret merkezini oluşturuyor. Bu bölgede gezilecek yerler arasında Sulu Sokak Çarşısı, Tokat Kültür Evi, Yağbasan Medresesi, Arastalı Bedesten, Deveciler Hanı, Yazmacılar Hanı gibi tarihî noktalar bulunuyor.

Tokat ile ilgili ilginç bir bilgi de, tarihî Sulu Sokak'ta bulunan "Sık Dişini Helası"dır. Burası Osmanlı'dan kalma ilk umumi tuvalettir. 1600'lü yıllardan kalma tuvalet belediye tarafından geçtiğimiz yıllarda restore edilmiş hatta restorasyon sırasında içinden 400 altın sikke çıkmış.

Tokat Mevlevihanesi: 13. yüzyılda Tokat'ta yayılmaya başlayan Mevlevilik, 1600'lere geldiğinde şehirde Mevlevihane gibi kalıcı yapılar inşa edilecek kadar geliyor. Sultan 3. Ahmet döneminde Yeniçeri ağası Sülün Mustafa Paşa tarafından 1638'de yaptırılan Tokat Mevlevihanesi, günümüze bütünüyle kalmamış olsa da 19. yüzyıl Tokat evleri mimarisinde restore edilerek yeniden ziyarete açılmış.

Latifoğlu Konağı: Gazi Osman Paşa Bulvarı üzerinde kalan Latifoğlu Konağı ise, 18. yüzyıl Osmanlı sivil mimarisinin en güzel örneklerinden biri. İçinin barok üsluptaki ahşap ve kalem işi süslemeleri görülmeye değer. 1746 yılında yapılan konak, Kültür ve Turizm Bakanlığı'na 1985 yılında satın alınarak bir restorasyondan geçiriliyor ve 1989'da, Tokat'ın geleneksel ev kültürünün yansıtıldığı bir müze ev olarak ziyarete açılıyor. Konağı gezdiğinizde yörenin eşyaları ve kıyafetlerini görebiliyor, günlük konak yaşamını, kına gecesini, misafir kabulünü hamam odası, hamam, mutfak ve yatak odasında cansız mankenler aracılığı ile gözlemleyebiliyorsunuz.

Saat Kulesi: 1902 yılında, 2. Abdülhamid'in tahta çıkmasının 25. yılı şerefine yaptırılan 33 metrelik Saat Kulesi, şehrin her yerinden görülebilecek bir noktada bulunuyor. Kesme taştan yapılma kulenin saati, her yarım saatte bir ve saat başlarında çalıyor. Sesi kentin her yerinden rahatlıkla duyulabiliyor.

Tarihî Hamamlar: Tokat'ta hamam kültürü de çok önemlidir. Çünkü Osmanlı'da sarayda tellaklık görevi önce Arnavutlara sonra Tokatlılara veriliyordu. Nedeni de hem mahremiyet hassasiyeti hem de önemli görüşmelerin hamamlarda yapılması sebebiyle tellağın güvenilir

kişi olması gerektiğinin düşünülmesiymiş. Tokat merkezde, başta en eskisi 1277 yılına tarihlenen bir Selçuklu yapısı olan Pervane Hamamı, Sultan Hamamı, Paşa Hamamı, Çay Hamamı ve Ali Paşa Hamamı gibi tarihî hamamlar bulunuyor. Paşa Hamamı ve Çay Hamamı günümüzde de aktif olarak işletiliyor.

Hıdırlık Köprüsü: Tam bir Osmanlı kenti mimarisine sahip olan şehrin merkezinde, Yeşilırmak üzerindeki Hıdırlık Köprüsü, Selçuklu Dönemi'nden kalmış. Kesme taştan beş kemerli olarak yapılan köprü, yaklaşık 150 metre uzunluğunda ve yedi metre eninde. En güzel tarafı ise köprünün bugün dahi kullanıma açık olması.

Dünya Listesinde Bir Belde: Niksar

UNESCO Dünya Mirası Geçici Listesi'ne "Erken Dönem Anadolu Türk Mirası

Danişment Başkenti” olarak giren Niksar da Tokat’a geldiğiniz zaman görülmesi gereken yerlerden biri. Özellikle merkezde Türkiye’nin en büyük ikinci kalesi olan Niksar Kalesi’ni, Türklerin ilk medresesi olan Yağlıbasan Medresesini, Fatih Sultan Mehmet’in bir seferinde ramazan ayını geçirdiği tarihî Ulu Cami’yi mutlaka görmelisiniz.

Anadolu’nun en eski üniversitelerinden biri olan, 12’nci yüzyılda Danişment Beyliğinden Nizamettin Yağlıbasan’ın yaptırdığı gök bilimi ve tıp eğitimi verilen Yağlıbasan Medresesi geçtiğimiz yıllarda Türk, İslam ve Bilim Müzesine dönüştürülmüş. Burayı görmeden dönmeyin derim.

Vaktiniz kalırsa Arasta Çarşısı’na gezip Adalı Kiraathanesi’nde birer kahve içmeyi de unutmayın.

Niksar, köklü tarihinin yanında, Tokat’ın yayla turizmi ile öne çıkan ilçesi. Özellikle doğa harikası Çamiçi Yaylası’na çıkıp Tokat kebabı yiyebilirsiniz.

Tokat’ın bir diğer bilinen ilçesi olan Zile’de gideceğiniz ilk yer Cesar’ın meşhur sözünü söylediği yer olabilir. Daha sonra lezzetli yemeklerini tadabilirsiniz. Benim önerim; bat, katmer, semaver üçlüsünün keyfini çıkarmak olur. Bat, Mersin’den tanıdığımız domatesli soğuk mercimek çorbasını biraz da kısırı andıran bir yemek. En önemli farkı, marulla değil asma yaprağına sarılarak

veya kaşıkla yenilmesi. Fakat Zile’deki bat, kullanılan malzeme ve yapılış tarzı açısından merkez ve diğer ilçelere göre biraz farklı. Bu yüzden Zileli birinin ev salçası ile yapacağı batı asma yaprağı ile birlikte tatmalısınız.

Tokat’ın bir doğal güzelliği de Ballica Mağarası’dır. Çevre düzenlemesi çalışmaları tamamlanarak Ağustos 2022 tarihinde yeniden ziyarete açılan mağara, Tokat’ın batısındaki Pazar ilçesindeki Devci Dağları sınırları içinde bulunuyor.

Üç milyon yıl önce oluşumu başlayan mağara sisteminin keşfi hakkında resmî olan bilgilerin yanında resmî olmayan bilgiler de mevcuttur. Örneğin mağara sisteminin 1800’lü yıllarda vatandaşlarca keşfedildiği ve aslında günümüzden 400 veya 500 yıl önce sığınma amaçlı kullanıldığı söyleniyor. Ancak bunları kanıtlayacak bir bilgi mevcut değildir.

Tokat Ballica mağara sisteminin keşfi ve nasıl bulundu sorusunun resmî cevabına gelirsek eğer

bunun daha yakın bir tarihte olduğunu görürüz. Yaklaşık 4 milyon yıldır oluşan Ballica mağara sistemi ilk olarak 1987 yılında Ankara Mağara Araştırma Derneği tarafından incelenmiş ve daha sonra buranın haritası çıkartılmış.

Koah hastalarının kendilerini iyi hissettiği Ballica Mağarası’nda 1 santimetreküplük bir oluşum için 75 yıl geçtiğini de söylemek istiyorum. Bazı mağaralarda maalesef ziyaretçilerin özenli davranmadıklarına şahit olduğum için bu bilgiyi de eklemek istedim.

Evliya Çelebi’nin “âlimler ve şairler şehri” diye övdüğü, Mevlana’nın hayatının bir kısmını Tokat’ta geçirmekten bahtiyar olduğu, Şeyhülislam İbn-i Kemal gibi âlimlerin, Gazi Osman Paşa gibi komutanların, Zileli Talibi ve Ceyhuni gibi şairlerin yetiştiği, coğrafi konum itibarıyla eşsiz doğal güzelliklere sahip, tarihle iç içe yaşayan bir şehir olan Tokat’a inşallah en yakın zamanda sizlerin de yolu düşer.

ALTUNCAN HATUN

Selçuklu Devletini Yıkılmaktan Kurtaran Kadın

■ **Meryem DALĞIÇ**
Başkanlık Vaizi

Kadın ve erkek aynı özden yaratılan, vahye muhatap kılınan, farklılıklarıyla birbirinde tamamlanan, hayatın yükünü birlikte omuzlayan iki kıymetli varlıktır. Birinin varlığı diğerrinin mevcudatı ile kaimdir, elbette insan neslinin daimiliği de buna bağlıdır. Bu hakikat *Orhun Abideleri*'nde şöyle ifade edilmiştir: "Tanrı, Türk milleti yok olmasın diye babam İltiş Kağan ile anam İl Bilge Hatun'u yükseltti." Katun/Hatun; "Türk hükümdarının eşi, saygın kadın, yönetici kadın" demektir. Yönetimde ve devlet protokolünde hükümdardan sonra gelirdi. Kadim Türk geleneğinde annelik vasfıyla ailenin en önemli unsurunu teşkil eden kadın, temiz ve güzel ahlakıyla bilinirdi. Kuşkusuz onun nitelikleri bununla sınırlı değildi. Türklerde erkek çocukları gibi kız çocukları da son derece donanımlı bir şekilde yetiştirilirdi. Ok atan, ata binen, kılıç kuşanan kadın, içtimai ve siyasi hayatta varlığını daima hissettirirdi.

O, cesaretiyle savaş meydanında bazen rütbesiz askerd, bazen de bir komutan vasfıyla ordunun başına geçerek devleti yıkılmaktan kurtarırdı. Büyük Selçuklu hükümdarının eşi Altuncan Hatun da "devlet kurtaran kadın" olarak tarihte iz bırakanlardandı. (Emine Akarsu, Büyük Selçuklu Devleti'nin Devletleşme Sürecinde Kilit Şahsiyet: Altuncan Hatun, *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, s. 104-110)

Altuncan Hatun; güzel ahlaklı, dindar, hayırsever, edepli, kültürlü, güçlü ve iradeli bir kimse olarak bilinirdi. İlk olarak Harezşah ile evlendi, bu evlilikten Enûşirvan adında bir oğlu dünyaya geldi. Eşini genç yaşta kaybeden Altuncan Hatun'a Tuğrul Bey, veziri Kündürî aracılığıyla evlenme niyetinde olduğunu iletirdi. Bu teklifi kabul eden Altuncan Hatun, sultanın eşi olarak oğluyla birlikte Selçuklu sarayına geldi. Kısa zamanda zekâsı, basireti, azmi ve fevkalade yapıcı şahsiyeti ile kendisini kabul ettirdi. O, herkes tarafından sevilen sayılan bir sultan eşiydi.

Devlet işlerine hakkıyla vâkif, inisiyatif sahibi, otoriter bir kadın olması hasebiyle Tuğrul Bey, devlet meselelerinde onunla istişare etmeden karar vermezdi. Hatta çok karmaşık sorunları dahi eşinin görüşüne havale etmekten çekinmezdi. Altuncan Hatun, aldığı isabetli kararlarla Sultan üzerindeki etki ve nüfuzu oldukça yüksekti. Tuğrul Bey nezdindeki bu müstesna yerini fark eden hükümdarlar, ondan medet umar, sulh dâhil olmak üzere çeşitli meselelerde kendisinden aracılık yapmasını isterlerdi.

Altuncan Hatun, ömrü boyunca bu üstün meziyetlerinin gereğini yerine getirmiş, bilhassa devletin varlığına yönelik tehlikelere karşı hayatı pahasına da olsa kıyasıya mücadele etmişti. Onun Selçuklu Devleti'ne en büyük hizmeti, üvey kardeşi İbrahim Yinal'a karşı taht kavgası mücadelesinde Tuğrul Bey'e vermiş olduğu destekti. Tuğrul Bey, içinde bulunduğu meşakkatli durumdan kurtulmak için Hemadan'da başlatılan isyanı bastırmak üzere sefere çıktı. Eşi

Altuncan Hatun'a, üvey oğlu Enûşirvan ve veziri Kündürî'ye de Abbasi hilafetini, Şii baskınına karşı korumaları ve şehrin güvenliğini sağlamaları için Bağdat'ta kalmalarını emretti. Bir bakıma Bağdat'ın ve Halife'nin savunmasını Altuncan Hatun üstlenmişti. Ancak bir süre sonra Tuğrul Bey'in savaşı kaybettiği ve esir düştüğüne dair kötü haberler geldi. Bağdat'ta başta Halife olmak üzere herkes panik içerisindeydi. O kadar ki vezir Kündürî bile ne yapacağını şaşırılmış, herkes canının derdine düşmüştü. Zira Şii tehlikesi henüz bertaraf edilmemişti. Devlet erkânı ve rütbeli komutanlar arasında soğukkanlılığını kaybetmeyen ve ne yapacağını çok iyi bilen biri vardı. O da gerektiğinde ata binen, kılıç kuşanan, orduları komuta eden Altuncan Hatun idi. Bu sırada İbrahim Yınal'a yenilen Tuğrul Bey, vezirine, eşine ve üvey oğluna mektuplar yazarak Bağdat'ı bırakıp mevcut kuvvetleriyle kendisine yardıma gelmelerini söyledi. Bağdat'ın korumasız kalacağını düşünen Halife, bunu onaylamadı, vaziyeti kurtarmak için de Enûşirvan'ı tahta çıkarmayı plandı. Kündürî de bu planı destekledi ancak Altuncan Hatun duruma müdahale etti. Öncelikle veziri yanından uzaklaştırdı,

kendisine itiraz eden oğlunu da zincire vurdurdu. Oğlunun ve vezirin saraylarını yağmalattı. Selçuklu askerlerine durumu izah ederek her ikisinin de Sultan'a ihanet ettiklerini ve cezalandırılması gerektiğini söyledi. Halife'nin kendisini tevkif etmek istemesi üzerine de ordunun başına geçerek Hemedan üzerine yürüdü. Tuğrul Bey, başta Altuncan Hatun olmak üzere yardıma gelenlerin sayesinde İbrahim Yınal'ı mağlup etmeyi başardı.

Altuncan Hatun, böylesine tehlikeli ve kritik bir dönemde almış olduğu cesur bir karar ile hem eşini hem de Selçuklu Devleti'nin geleceğini kurtardı. Onun bu uğurda kendi öz evladını esir etme teşebbüsü, şüphesiz vatan ve millet sevgisi ile dolu asil bir ruhun tezahürüydü. O, bir milletin geleceğini tehlikeye

atmaktansa evladını feda etmeyi yeğledi.

1060 yılında Cürcan'da vefat eden Altuncan Hatun'un Peygamber aşkı ve onun ehlibeytine olan sevgisi dillere destandı. Bu sevgisi o kadar ileriye ki kendisi öldüğünde Tuğrul Bey'den halife soyuna mensup bir kadına evlenmesini istedi. Hatta malı mülkü neyi varsa hepsini ileride Sultan'ın eşi olacak Halife'nin kızına çeyiz olarak verilmesini vasiyet etti. Onun bu vasiyeti son nefesinde dahi Selçuklu Devleti'nin yüksek menfaatini düşünerek yaptığı bir incelikti. Zira böylece Selçuklu-Abbasi arasında bir ehlibeyt bağının kurulmasını hem Türk hem de İslam'ın savunuculuğunu tek bir çatıda toplanmasını dilemişti. (Zekeriya Kitapçı, *Abbasi Hilafetinde Selçuklu Hatunları ve Türk Sultanları*, Selçuk Üniversitesi Yayınları, s. 61-63).

YERYÜZÜ DOKTORLARI GAZZE'DE

■ Söyleşi: Mahir KILINÇ

İnsanın yaratılış gayelerinden biri de yeryüzünde iyiliği, güzelliği, merhameti, adaleti yaymak değil miydi? Zira bu erdemlerin varlığı insanı insan yapar ve dünyayı yaşanılır kılar. Dünya insana emanet, insan da birbirine emanetti. Ancak kendisini yeryüzünün

efendisi zannedenler hainlikte, zulümde sınır tanımadı. Mazlumların üzerine yağdırdıkları tonlarca bombalarla çocuğu anne babasız, anne babayı evlatsız, insanı topraksız bıraktı. Lakin bu vahşete, soykırıma "Dur!" diyen vicdanlı yürekler de vardı. Zulme karşı direnmede

cinsiyetin, yaşın, dilin, dinin, rengin, mesleğin önemi yoktu ki, vicdan tüm insanlığa ortak bir çağrıydı. Kuşkusuz bu çağrıya uyanlar imkânları, donanımları nispetince zulme karşı çıkıp insanlığın bekası için çabalayanlardı. Onlar içerisinde öyle bir güzide topluluk vardı ki bir canı kurtarmak, yaralıları şifa olmak için kendi canını hiçe sayanlardı. Dünyanın dört bir yanında mazumlara kucak açan; yeryüzünde iyiliği, merhameti, sağlığı yaymaya çalışan Yeryüzü Doktorları, haritadan silinmeye çalışılan Gazze'yi de kimsesiz, sahipsiz bırakmadı. Gazze'de yaşananları ve ekibin bölgedeki çalışmalarını Yeryüzü Doktorları Yönetim Kurulu Başkanı Uzman Doktor Yahyahan Güney'e sorduk.

Yeryüzünün doktoru olmak nedir? Bu isim bize neyi anlatır, yaşlı ve acılı dünyamızın hangi yaralarını sarmaya yeltenir Yeryüzü Doktorları? İçinde olduğunuz bu iyilik hareketinin hikâyesini kısaca paylaşır mısınız?

Yeryüzünün doktoru olmak, toplumca değer verilen ve ortalamanın üzerinde bir gelire sahip bir meslek olan hekimliği, insanlığın yararına kullanabilmek demektir. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) "İnsanların en hayırlısı insanlara fayda sağlayandır." şiarıyla hareket ederek insanlar arasında hiçbir ayırım gözetmeksizin en başta sağlıklarına dokunabilmektir. Bir yerlerde kendi mesleğini

icra ederken dünyanın herhangi bir yerindeki adaletsizliklere, eşitsizliklere, ihtiyaç sahiplerine karşı kayıtsız kalamamaktır. Elde ettiği tüm bilgi birikimi, teçhizatı yeryüzündeki insanların iyiliği için bilabedel hayır için kullanabilmek ve çift kanatlı kuş misali dünyanın dört bir yanında kanat çırpabilmektir.

Hayatın yükü çok ağır. İnsan, bu hayat içerisinde pek çok sorunla baş başa kalıyor. Doğanın ve dünyanın şartlarıyla ilişkili çeşitli sıkıntılara maruz kalabiliyor insan. Yeryüzü Doktorları bunların hepsini onarma iddiasında değil ama mesleği çerçevesinde en azından haykırarak, küçük bir dokunuş yaparak hem kendisine hem dünyaya hem diğer meslek gruplarına ya da sıradan insanlara eşitliği, adaleti, hakkaniyeti, merhameti, iyiliği öğretmeye çalışıyor. Dünyayı daha yaşanılır kılmak, yeryüzünde iyiliği yaymak adına hepimizin yapabileceği bir şeyler mutlaka var, yeter ki bu bilinçte olalım. Zulme, bir başkasının acısına, gözyaşına kayıtsız kalmayalım. Bu şuurun ve iyilik için harekete geçmenin bizi eğiten, insan kılan, paylaşmayı, empatiyi öğreten bir yönü var. Dolayısıyla Yeryüzü Doktorları olarak gücümüz yettiği kadarıyla dünyayı düzeltmeye çalışırken aynı zamanda da başka meslek gruplarına ve tüm insanlara bu hususta örnek olmaya gayret ediyoruz.

Bu hareketin kuruluşu da Türkiye'nin 1980 ihtilalinden

sonraki yıllarda dünyaya ilk kez açılıp başka insanlarla karşılaştığı döneme denk geliyor. Yeryüzü Doktorları, hem kendi ülkemizde hem de dünyanın diğer ülkelerindeki ihtiyaç sahibi insanların ihtiyaçlarını gidermek ve bunu meslek çerçevesinde yapmak üzerine oluştu. Dolayısıyla acil durumdaki insanlara mesleki anlamda evvela neler yapabiliriz düşüncesiyle bir araya gelindi. İhtiyaç sahibi insanlara yönelik sağlık hizmetleri şeklinde başlayan bu iyilik hareketi dünyadaki insani yardım örneklerine bakarak kendini geliştirmiş ve yetiştirmiş bir harekete

Yeryüzünün doktoru olmak, toplumca değer verilen ve ortalamanın üzerinde bir gelire sahip bir meslek olan hekimliği, insanlığın yararına kullanabilmek demektir. Hz. Peygamber'in (s.a.s.) "İnsanların en hayırlısı insanlara fayda sağlayandır." şiarıyla hareket ederek insanlar arasında hiçbir ayırım gözetmeksizin en başta sağlıklarına dokunabilmektir.

dönüştü. 1990'lı yıllarda üniversiteyi yeni bitirmiş ya da mesleğine yeni başlamış hekimlerin, eczacıların, diş hekimlerin oluşturduğu bu iyilik hareketinde millî duyarlılığı olan, dinî hassasiyetleri barındıran gönüllüler yer alıyordu. Ancak yeryüzü doktorlarını esasta bir tutan husus ise iyilikti. Biz beyaz önlüklerimizle iyilik hikâyeleri yazmak adına yola çıkmıştık ve bu yolumuzda da devam etmeye çalışıyoruz.

Acı ve keder birkaç dakikalık habere, birkaç saniyelik ekran görüntülerine indirgenirken sizler o anları bizzat yaşıyorsunuz. Sizi insanlara yardıma yönlendiren saikleri, bilhassa zorlu şartlar altında güçlü tutan etkenleri paylaşmısınız?

Tıp fakültesine başladığında kan görünce bayılan kişi bir müddet geçince her şeye alışıyor ve en zor durumunda bile soğukkanlılıkla işlerini hallediyor. Siz bir meseleye empatiyle baktığınızda ise onu içsel olarak yaşıyorsunuz. Buna tıp eğitiminde birinci tekil ilişki deniyor. İçeriye hasta giriyor. Siz hastaya bakıyorsunuz, üzülüyorsunuz, bir şeyler yapıyorsunuz, hasta çıktığında onu yine yaşamaya devam ediyorsunuz. Akşam yattığınızda yine üzülüyorsunuz. Ancak ikinci tekil ilişkide hasta içeriye girdiğinde bakıyorsunuz, üzülüyorsunuz, her şeyi yapıyorsunuz ve akabinde hayatınıza kaldığınız yerden devam ediyorsunuz. Yani hastanın sağlığına kavuşması

için elinizden geleni yapıyorsunuz ama onun sizin duygu durumunuza katılmasına çok müsaade etmiyorsunuz. İşte iyi hekimlik budur. Eğer hastaların bütün negatif yüklerini alır ve onlarla hayata devam etmeye kalkarsa bir yerde tıkanıp kalır. Üçüncü tekil ilişkide ise doktor hasta ile ilişki kurmaz ve hastanın sorunlarını dahi dinlemeyebilir. Profesyonel bir hekim olarak ikinci tekil ilişkide durabilmek gerek.

İşte biz hekimler özellikle her türlü felaket ve acılarda bilhassa ikinci tekil ilişki ile hareket edemezsek oradaki o acılara, sıkıntılara merhem olamayız. Nasıl ki ameliyat yaparken bir yeri kesmemiz gerekiyor ve kesiyorsak, orada kendimizi kontrol edebiliyorsak aynı şekilde de her türlü acı senaryoda kendimizi kontrol altında tutabilmeliyiz. Kriz anlarında bunu başarabildiğimiz ölçüde daha faydalı olabileceğimizi düşünürüz.

Savaş, açlık, yoksulluk, salgın hastalıklar insanlığın tarihinde var oldu. Şimdi dünyamız yeni bir sınavdan geçiyor. İnsanlığın gözleri önünde Filistin büyük bir zulme maruz kalıyor. Gazze’de yaşananları, orada yürüttüğünüz çalışmalarını anlatır mısınız?

Yeryüzü Doktorları olarak kriz coğrafyalarında yirmi seneden fazladır hizmet veriyoruz; Gazze de bu bölgelerden biri. Sağlık Bakanlığı ile koordineli çalışabilen ve evde sağlık hizmeti verebilen tek sivil

toplum kuruluşuyuz. Gazze’de 2015 yılında bölgede Han Yunus Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezimizi kurduk ve burada Gazzelilere sağlık hizmetinde bulunuyorduk. 7 Ekim’de başlayan yoğun bombardımana rağmen ekiplerimiz aralıksız olarak sağlık hizmetlerimizi sürdürüyor, yaralıların tedavilerini gerçekleştiriyoruz. Olağanüstü bu durumda doktorlarımız Şifa ve Endonezya Hastanelerine de sağlık desteği veriyor. Hastanelerin hizmet dışında kalmasından dolayı iki doktorumuzu da hastanelerden tahliye ettik. Şifa Hastanesindeki doktorumuz Dr. Mohammed Chaniem hastaneden ayrılarak Güney Gazze’ye geçti. Ayrıca bir sahra hastanesinin kurulması için çalışmalarımızı aralıksız sürdürüyoruz.

Yeryüzü Doktorları olarak Gazze’de kayıtlı bir sivil toplum kuruluşu olduğumuz ve bölgede hâlihazırda çalışan ekiplerimiz olduğu için insani yardım faaliyetlerimiz her krizde olduğu gibi, 7 Ekim’den beri de sekteye uğramadan devam ediyor. Su ve ekmek gibi temel gıda maddeleri Gazze’deki çalışanlarımız tarafından tedarik edilip ihtiyaç sahiplerine ulaştırılıyor. Acil ihtiyaç malzemelerini bölge halkına ulaştırıyoruz. Hijyen paketi, ana gıda malzemesi, bebek ve hasta bezi olmak üzere temel malzemeleri dağıtıyoruz. Aynı zamanda hastanelerde görevli olan sağlık personellerine scrubs dağıtımını yaptık. Hastanede ve bölgede birçok dağıtım gerçekleştiren ekiplerimiz, ana gıdaya erişimin zorlaştığı anda ekmek dağıtımını da

gerçekleştiriyor. Ekibimizle bölgede 3 binden fazla aileye su, ekmek, gıda kolisi ve hijyen paketi dağıtımını gerçekleştirdik. Dağıtımlarımız toplamında 43 binden fazla ihtiyaç sahibine ulaştık. Bugüne kadar Şifa, Endonezya, El Nasr, Kudüs Hastanelerinde ve şehrin farklı noktalarında temel ihtiyaçlara yönelik malzeme dağıtımını gerçekleştirdik ve hâlâ devam ediyoruz.

Bugüne kadar 13837 tıbbi ve sarf malzemeyi Şifa Hastanesine teslim ederken 2725 gıda paketi, 200 hastane kiti, 100 hijyen kiti, 200 medikal forma (srcubs), 750 bebek bezi dağıtımını gerçekleştirdik. Yeryüzü Doktorları olarak Gazze'deki ekibimizle hastanelerden ve halktan gelen yardım çağrılarına cevap vermek için çalışmaya devam edeceğiz.

Gazze'nin ümmet açısından öneminden ve biz dünya Müslümanlarına seslenişlerinden, serzenişlerinden yola çıkarak okuyucularımıza neler söylemek istersiniz?

Dünyada insan hakkı, eşitlik, dünyada ifade özgürlüğü var diye bir genel konsensüs var ve herkes güya bunu savunuyor. Ancak Gazze'de yaşananlar bunun böyle olmadığını gösteriyor. Batı uygarlıkları tarafından hepimize anlatılan insan olmaktan kaynaklanan eşitlik iddiasının ve toplumların kendi kendini yönetebilme hakkının sadece bir anlatıdan ibaret olduğunu gösteriyor. Bence Gazze dünyadaki müesses nizamın sahtekârlığını tam anlamıyla ortaya koyan bir yer. Savaş hukuku iddiasında bulunan kimseler hastane bombalanırken çıkıp

da bunu zalimden yana gerekçelendirebiliyorlar. Kısacası hiçbir dünya üzerindeki hiçbir hukukun tanınmadığı yer Gazze. Dolayısıyla Gazze'nin sadece Müslümanlara değil, bütün dünyaya gösterdiği bir şey var: Dünya iddia ettiği ve söylediği şey değil.

Hukukun ters yüz edildiği, zulmun, soykırımın had safhaya ulaştığı, savaş ahlakının yok sayıldığı bu olayda dünyanın daha adil ve daha düzgün bir yer olması için hem Müslüman dünyasına hem de vicdan sahibi Müslüman'ın insanlara anlatacak çok şeyi var. Hakkın adaletin, merhametin yeryüzünde hâkim olması için büyük bir emek gerekiyor. Bence Gazze bir turnusol kâğıdı gibi. Gazze biz Müslümanlara ne öğretiyor? Sadece Allah'a güvenerek ve ona inanarak mücadele etmenin mümkün olabileceğini gösteriyor. Bir inanmışlığın ve direnişin gücünü bizlere gösteriyor. Elinin altındaki tanklara, savaş gemilerine rağmen bir avuç sıradan insana saldırmak için bile hâlâ korkarak bekliyorlar. Demek ki Allah'ın kuvveti ve kudreti karşısında bizler bu sefer inanmıyoruz. Bu tanklardan, toplardan, uçak gemilerinden bizler korkuyoruz. Müslümanların öncelikle sadece Allah'a dayanıp güvenmeleri lazım. Sonra da birlik ve beraberlik gerek. O yüzden ihtilaflarımızın ve fikir farklılıklarımızın azalması için çaba sarf etmemiz, birlik olmamız şart.

TÜRK KAHVESİ

■ Ahmet Mahmut ŞEN

Kahvenin Ana Vatanı ve Doğuşu

Kahvenin çıkış noktası Habeşistan yani günümüz Etiyopya ülkesidir. Habeşistan'dan o zamanlar Osmanlı toprağı olan Yemen'e oradan da hac merkezi Kâbe'ye gelen kahve, memleketine dönen hacılar sayesinde hızla İslam coğrafyasında yayılmıştır.

3. yüzyılda Habeşistan'da keçilerini otlatan çobanın, kahve çekirdeklerini yedikten sonra keçilerinin enerjik hareketlerini fark ettiği ve kahveyi keşfettiği varsayılır.

Rivayetlere göre kahveyi içen ilk kişi, 14. yüzyılda yaşayan Yemenli mutasavvıf Şeyh Ömer eş-Şazeli'dir.

Kahve kelimesinin etimolojik kökenine dair bazı tahminler ve araştırmalar vardır. Kahvenin üretim merkezi Habeşistan'nın Kaffa şehrine nispetle bu ismin verildiği ya da Arapça "iştah azalması" manasındaki *kahiye* kelimesi kökünden türeyip zamanla kahve kelimesine dönüştüğü düşünülür.

Kahvenin Meyvesi

Kahve, yalnızca "kahve kuşağı" da denilen coğrafi tropik kuşakta yetişir. Sıcak, rutubetli ve aşırı yağışlı bir havayı sever.

Kahve, önce yasemin çiçeği gibi çiçek açar. Sonra yeşil kabuklu tohumları büyümeye başlar. Zamanla olgunlaşan kabuğun yeşilden kırmızıya geçişiyle kahve meyvesi âdeta kirazı ya da kuşburnunu andırır. Güneşte kurutulan kabuklar

çekirdekten sıyrılır. Aşına olduğumuz kahve çekirdekleri yeşilimsi hâliyle taze olarak ortaya çıkar.

Türk Kahvesi ve Osmanlı

Bu topraklarda yetişmediği hâlde bu coğrafya ile özdeşleşen bir içecektir kahve. O, beş asırlık alışkanlığımız; Türk kahvemizdir. Günümüzde bu topraklarda kahvenin çok tüketilir olması asla yadrganmamalıdır. Yüzyıllardır tüketilmesi ile âdeta Türk halkının genlerine kahve kodu işlenmiştir. Kendi geliştirdiğimiz kahve; kavurma, öğütme ve yapılış metodu ile dünyaya Türk kahvesi ismiyle nam salmıştır.

Kahvenin ilk defa İstanbul'a hangi tarihte geldiğine dair farklı rivayetler olmakla birlikte en güçlü rivayet 1517 yılında geldiğidir. İkinci rivayete göre ise Yavuz Sultan Selim zamanında Yemen Valisi Özdemir Paşa kahve çekirdeklerini İstanbul'a saraya getirir. İlk başlarda saray içeceği olan kahve, ticari faaliyetler sonucu halk sathına inmiştir. Zamanla yaygınlaşması ile sosyalleşmeye de evrilmiştir. 1554 yılında İstanbul Tahtakale'de ilk kahvehane Halepli Hakem ve Şamlı Şems tarafından açılmıştır. Kahvenin cem edici yani birleştirici özelliği ile halkın kahvehanelere teveccühü zamanla artar.

Osmanlı sarayında kahve, bir gelenek hâline dönüşür. Günden güne kahveye olan ilginin artması ile

saraya kahvecibaşı ünvanı ile özel bir görevli tahsis edilir. Osmanlı'nın son padişahlarından Abdülhamit Han'ın tam bir kahve tiryakisi olduğu, kendisi için her seferinde iki fincan kahve hazırlandığı ve gün içerisinde oldukça fazla kahve tükettiği nakledilir.

O dönemlerden kalma en nadide fincan takımları Topkapı Sarayı ve Ankara Etnografya Müzesi'nde sergilenir.

Kahve kavurma, öğütme, eleme işlemlerinin yapıldığı yerlere "tahmishane" denir. Tahmishane, Arapçada kavurmak manasındaki *hammese* fiilinden türemiş; "tahmis" ve Farsça ev manasındaki "hane" kelimelerinin mürekkebidir.

Evliya Çelebi'nin aktardığına göre İstanbul Eminönü'nde iki tane çok büyük tahmishane, çekirdeklerin kavrulduğu üç fırın varmış. Öğütme işlemi için yüz tane taş dibegin bulunduğu Tahtakale Tahmishanesi'nde üç yüz kişi çalışmış. Toplu bir şekilde taş dibeklere kahve dökülürken âdeta gök gürültüsü gibi bir ses çıkarmış.

Günümüzde Eminönü Mısır Çarşısı'ndaki Tahmis Sokak adı verilen sokakta Osmanlı zamanından beri önünden kuyruğun hiç eksik olmadığı meşhur kuru kahveci dükkânları, hâlâ bu sokakta mis gibi kahve kokusunu havaya karıştırmaya devam ediyor.

Modern çağda yemek yeme alışkanlığımız her ne kadar üç öğün olarak belirlenmiş olsa da yaklaşık 150 yıl öncesine kadar insanlar öğleden önce ve akşam olmak üzere iki öğün yemek yerlermiş. Osmanlı halkı da, güne "tahte'l-fütûr" yani öğle öncesi yemeği ya da diğer adı ile "kuşluk taâmı" ile başlarmış.

Kahve tiryakisi bir Türk ise güne kahve ile başlamak ister ve kahve içebilmek için de öncesinde bir şeyler atıştırma ihtiyacı hissederdi. Kahveye altlık olarak hızlıca yenilen yemekten sonra hemen kahve içilirdi. Bunun adı da zamanla kahvaltı oldu. "Kahvaltı" kelimesi, kahve-altı kelimelerinden oluşur. Kahvaltı, ilk başlarda kahve içme arzusu için yapılan geçiştirmeden ortaya çıkmıştır. Kahveden bize hatıra kalan kahvaltı olmuş sanırım.

Bu arada, Türk kahvesinin 2013 yılında "Türk Kahvesi Kültürü ve Geleneği" adıyla UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi'ne alındığını aktarmış olalım.

Türk Kahvesinin Yapımı, Sunumu ve İçimi

Kahve tiryakileri, kahve alet edevatından sohbetine hatta edebiyatına kadar her şeyine özen gösterirler. İyi kahve içebilmek için cefa çekmeyi bile göze alırlar. Onlar için kahve, alelade içilecek bir içecek değildir. Usulünce

Kahve, önce yasemin çiçeği gibi çiçek açar. Sonra yeşil kabuklu tohumları büyümeye başlar. Zamanla olgunlaşan kabuğun yeşilden kırmızıya geçişiyle kahve meyvesi âdeta kirazi ya da kuşburnunu andırır. Güneşte kurutulmuş kabuklar çekirdekten sıyrılır. Aşına olduğumuz kahve çekirdekleri yeşilimsi hâliyle taze olarak ortaya çıkar.

pişirilen, saygı gösterilerek adabına göre içilen kahveyi, bedene dinçlik ve zihne küşayış veren bir çeşit iksir olarak görürler.

Bu kadar Türk kahvesinden bahsettikten sonra nasıl yapıldığından, sunulduğundan ve içildiğinden de bahsetmesek olmaz.

Yapımı: Fincan ölçüsünce su cezveye konulur. Her fincan için 2 çay kaşığı kahve (6 g) ve arzu edilirse şeker ilave edilir. Bu arada belirtmeden geçemeyeceğim, Osmanlı zamanında Türk kahvesini sade içmeyi ciddiye almazlarmış. Sonra kısık ateşte kahve iyice karıştırılır. Kabaran köpük fincanlara pay edilir. Şayet ateşte fazla tutulursa köpük zayi olur, eskiler buna "kahveyi kestirmek" derler. Köpük, önceden ısıtılan fincanlara pay edilir. Kalan kahve bir taşım daha pişirilir ve fincanlara boşaltılır.

Sunumu: Kahvenin sunumu da pişirilmesi kadar önem taşır.

Kahve fincanları eskiden beri en şık mutfak aksesuarlarından biri olmuştur. Türk geleneğinde kahvenin makbul tüketimi, kallavi-okkalı yani duble ve zarflı bir fincanda sunulmasıdır. Zarflı fincan; kulpsuz porselen fincanın eli yakmasın diye gümüş, pirinç ve bakır gibi çeşitli malzemelerden üretilen desenli kapların içine oturtulduğu genellikle ayaklı olan fincan takımıdır. Kahvenin yanında bir bardak su ve Türk lokumu da muhakkak ikram edilir.

İçimi: Önümüze lokumu ve suyu ile bol köpüklü bir Türk kahvesi geldi. Önce kahveyi mi içeceğiz yoksa suyu mu içeceğiz yahut lokumu mu yiyeceğiz sorusu akıllara düştü hemen. Bu soruyu şöyle cevaplayalım: Eski zamanlarda misafir geldiği zaman, önce suyu içerse karnının aç olduğu anlaşılırmış. Bunun üzerine ev sahibi hemen sofraya hazırlarmış. Ancak önce kahveyi içerse bu, misafirin tok olduğunun ve sadece muhabbet için geldiğinin göstergesiymiş. Yani misafir açım demez, bunun yerine kahveyle niyetini belli ederdi.

Diğer rivayet ise Osmanlı sarayına dayanıyor. Padişaha hazırlanan yemeklerin zehirli olup olmadığı mutlaka kontrol edilirmiş. Ancak Türk kahvesi tek kişilik cezvede hazırlandığı

için görevli kişiler kahvenin tadına bakamazmış. Bu yüzden sarayda farklı bir yöntem geliştirilmiş. Padişah, kahvesini içmeden önce parmağını kahveye batırır, ardından suya bandırmış. Kahvenin suda dağılıp şekli, zehirli olup olmadığını göstermiş.

Rivayetler şöyle dursun, kahvenin esas içim şekli şöyledir: Kahveden önce birkaç yudum su içilerek ağızdaki diğer tüm tatların yok edilmesi sağlanır. Ağız, kahvenin saf tadını daha iyi alması için hazırlanır. Kahveden ilk yudum höpürdeterek içilir. Bunun iki temel amacı vardır. Birincisi sıcak olan kahveden dolayı ağız yanmasını engellemektir. İkincisi ise kahveyi hava ile karıştırarak tat alımını zirveye çıkarmak ve kahvenin ağızda dağılmasını sağlamaktır. Tabii ki höpürdetme işlemi çevremizi rahatsız edecek şekilde olmamalı, nazik bir şekilde icra edilmelidir. Birkaç yudum alındıktan sonra lokum yenilir ve kahvenin sert tadı boğazda yumuşatılır. Yeri gelmişken bir bilgi daha verelim: Arapçada lokum için "boğazı rahatlatan" manasında *râhatu'l-hulkûm* tabiri kullanılır. Kahve, acele ile değil, yavaş yavaş tadına vara vara içilir. Doğanın ve hayatın anlamı üstüne düşünmeyi, yüksek fikirler ve aşkın duygular üzerinde gezinmeyi gerektirir. Kahveden sonra damaktaki yoğun kahve rayihasının kaybolmaması için su içilmesi tavsiye edilmez. Şayet ağızda telve kalmışsa telvenin giderilmesi için bir miktar su içilebilir.

KAÇ KAR TANESİ LAZIM AYIPLARIMIZI ÖRTMEYE?

■ Aliye USLU ÜSTTEN

Kar, Allah'ın es-Settar sıfatının tecellisidir. Gökten düşen her kar tanesi bizim kirlettiğimiz ne varsa üzerini örtüp saklar âdeta. Tıpkı dünyada başkasının ayıbını örtenin kıyamet gününde ayıplarının örtülmesi gibi.

Bazen sadece saflığı hatırlatır. Ona bakarak kalbimizin aslında ne kadar kirlendiğini fark ederiz. Ondaki beyazlığı ararız yüzlerde, gönüllerde. Bir toz zerresinin bile görüldüğü o beyazlıktan bize kalan, çocukluğumuzun masumiyetinden başka bir şey değildir.

Onu özlediğimiz günler de olur. Günlerce, aylarca yolunu gözlediğimiz ancak meşakkatli günleri de beraberinde getiren sevgilidir. Misafirliği kısa sürsün isteriz, çok kalırsa kendisini dona çeker, yüreği buz kesilir. Zamansız açan çiçekler, kışın ortasında güneşe yüzünü dönmüş biçareye dönerler. Bilmezler, kimse uğramaz kışın o diyarlara. Bir vakit bekleyip derdini toprağa gömmeyi öğrenirler. Sonrası ayrılık...

Kar, yolları öyle ayırır ki geçilmez kılar. Mühlet verir, o yerden kalkana kadar hesaptaki bütün işler bekler. Sabrı öğretir bize. Kar demek sabretmek demektir; sonu hicran mı vuslat mı belli olmayan bir imtihanı geçmektir.

Sonu hicran olduğunda o dondurucu kar, yüreğini öyle bir yakar ki... Giden gider sessizce. Bir yaprak daha kopar takvimden, bir gün daha işaretlenir kış mevsiminde. Her yıl, uğrayıp uğramayacağını bilemediğimiz o karı bekleriz. Onunla rahmet okuruz bizden önce emanetini teslim edenlere. Yorgan gibi üzerlerini örttüğü o canlarımızı ısıtsın diye dua ederiz. Bir zaman sonra alışırız yokluklarına, kar temizler izlerini bir bir. Yerlerini saklasa da gizliden gizliye biliriz kıyamete kadar emin olduklarını.

Kar, sarmalar her şeyi; unutturur acıları. Sessizliğiyle huzur verirken onca zaman gürültü çıkaran o derin acıları daha da derine gömer. Bir bakarsın, yorgun bir akşamın sonunda her şey silinip gitmiş.

FÂNİ DÜNYADA BİR HOŞ SEDA BIRAKMAK

■ Gülşen ÜNÜVAR

Diyardan diyara göçen kişi, dinle! Sözüm sana, selamım sanadır! Nice zaman geçti, nice mevsim döndü de bir hâl hatır soracak kadar takat bulamadım kendimde. Buralarda mevsim güze döndü, havalar serin, doğa nemli, taşlar yosun tuttu, ta uzaklardan duyulan hayvan sesleri daha da bir uzaklaştı, yuvasına çekildi kurt kuş. İnsanoğlu desen azığını denk etti, yatağını yorganını hazırladı, yurt tuttu bir kuytu.

Bilirim beklersin mektubumu, gözün yolda, kulağın sestedir. Ancak elde değil, bir çift kelam yazmak bile nasipmiş, bunu bu yaşımda henüz anlıyorum. Yaşın kemale ermesi, her şeyi bildiğin, gördüğün anlamına gelmiyormuş. İnsan her yaşta, her fırsatta, her an yeni ibretler almakla müsemmaymış meğer. Kaç zamandır göç düşünürüm, bir yerden başka bir yere varma, temelli gidiş,

terk ediş... Hatta önden gitsin isterim yüküm, ben ardından nasılsa ulaşırım. Bilmem doğru derim, bilmem yanlış. **Diyardan diyara göçen kişi, yükünü önden gönderirse iyi olur işi. Göçüp gittiği yerde parlar gözü.*** Böyledir benim son zamanlardaki emelim. Göç dediğin zordur ne de olsa, ne kadar çok şey götürürsen o kadar rahat edersin yeni yuvanda. Şey dediğim eşya öteberi değildir evlat, şey dediğim yapıp edip de arkana kalanlardır bilesin. Bir masumun yüzünü güldürmek, bir garibin müşkülünü gidermek, karıncanın önünden çekilmek, meyveli ağacın dalına dayak dikmek, ikiyse birini vermek, birse yarıya bölmek, yalnızca yaren olmak, ihtiyara hatır sormak, bilmeyene bilgi sunmak, dertliye derman olmak, güzel bir ad bırakmak... Uzar da gider bu böyle evlat. Ne kadar uzun, ne kadar çok olursa bu yükler, o kadar için rahat göçersin. Dediğim gibi, önden

gönderirsen senden önce varır yerine yerleşir, sen gelmeden ocağını yakar, yoluna ışık tutar, karanlıkta kalmazsın böylece.

Vaktimin çoğunu düşünmeye ayırdım nicedir, yükümü artırmanın yollarına kafa yorayım. Gecikti mektubum, birikti diyeceklerim ancak göç hâli işte, hoş gör. Dünya umuruna dalıp gitmekten korktuğum kadar, göçü unutmaktan da endişe ederim. İnsanoğlu bu, kanıverir bir tatlı söze, güler yüze, kendisiyle beraber götürceğini zannettiği emanet üne. **Biraz mutlu olunca insan unuttur kendini. Mavi gökten yukarı yükseltir sözünü.*** Tanınan mühlet hiç dolmayacak sanır,

Nedir iyilik diye sorarsanız eğer... Bir masumun yüzünü güldürmek, bir garibin müşkülünü gidermek, karıncanın önünden çekilmek, meyveli ağacın dalına dayak dikmek, ikiyse birini vermek, birse yarıya bölmek, yalnızca yaren olmak, ihtiyara hatır sormak, bilmeyene bilgi sunmak, dertliye derman olmak, güzel bir ad bırakmak.

övünce, hırsla, büyüklenmeye kalkışır. Yükseltme sözünü evlat! Sözü, cüsseni yukarı aşmasın hiçbir vakit. Sana edebileceğim nasihatlerden biri de budur. Bir vakittir haşır neşir olduğum düşüncelerdir bunlar, dilerim seni sıkmam ve umutsuzluğa, endişeye itmeyim. Yaklaşan kış mevsimi ile birlikte aldı beni bir telaş; **Ölüm kaygısı tuttu, gitti sevinç. Ölümünden sonra acaba olacak mı erinç.*** Sorular çeşit çeşit. Şükür ki cevapları var. Yükünü kavi tutarsan göçün sonu esenlik. Benden sana ata yadigârı olsun işte şu söz; **Gerek bin yaşında ol gerek on sekiz. Bir gün öleceksin, bırak iyi adınla iz.*** Göçün arkasında tertemiz bir eser kalsın senden geriye. Gideceğin yer kadar bıraktığın yurtta mühimdir çünkü. Sanır mısın ki yurt dediğim dünya malı? Yok, ondan kimseye gelmedi hayır, gelmeyecek de. Yeme, içme, eğlence desen hiç değil. **İnsan tok olsa da geçer aç olsa da geçer. Ne beye yüz verir ne zengin kul seçer.*** Adaletten şaşmaz ölüm. Herkes içindir bu göç; bir diyardan kalkar, başka diyara gider her cisim. Öyleyse bir ad bırak kendinden geriye. Göçtü ama sözleri kaldı desinler. Seni adınla ansınlar, oldu da unutuldu adın, cümlelerinden hatırlasınlar.

Baştan sona ölüm mevzusu geçti bu mektubumda evlat, dilerim seni bunaltıp sıkmadım ama dünyanın gerçeği bu; doğan ölür deyip bahsi kapatayım. Zira nasihatlerimi zihninin en kıymetli yerindeki rafların

ön safına yerleştirdiğinden şüphem yok.

Hokkamda kalan son mürekkebi kullanıyorum bugün, bitti bitecek gibi, idareli kullanmakta fayda var. Ancak kuvvetli bir endişe duymuyorum bu durumdan, varsın bitsin, içim rahat. Diyeceklerimi dedim, yazacaklarımı yazdım, koyacağım noktayı koydum. Lakin bir hüznün var içimde, ad koyamadığım bir duygu bu. Hüznü severim, bilmem daha önce sana bahsetmiş miydim bu yönümden. Hatta diyebilirim ki tutkunumdur ben hüznü. Dünya yüzünde gezmediğim, görmediğim diyar kalmadı; tanışmadığım, selamlaşmadığım Âdemoğlu da öyle. Karda da yürüdüm kışta da. Kâh aç kaldım kâh toklukla sınıandım. Güldüğüm de oldu ağladığım da. Çaresiz kaldığım da oldu araya araya çare bulduğum da. Nice şehirlere uğradım, ıslık ıslık yanan sokaklarıyla bayram yeri. Nice yalnız çadırların önünden geçtim, kapısı örtük. Bir çarığımı bile olmadı bazen ayağımda, nasırıma ısırğan otları sürdüm. Kuş

sütü ile bezenmiş, gül yaprağı döşenmiş sofralar gördüm. Tüm bunları not ederken zihnimin sayfalarına, hüznün hep benimleydi evlat. En sadık yarenimdi o benim. Sevinç dediğin bugün var yarın yok, saman alevi gibi yanıp söner, geçip gider. Hüznün öyle mi ya? Kolay kolay bırakıp gitmez seni, yorgan gibi sarar sarmalar, sen farkına varmazsın belki ama sıcacık tutar. Benim bunu böyle anlamam bu yaşımı buldu, elbet sen de bir gün anlayıp bana hak verecek ve hüznün kıymetini bileceksin.

Hüznünü de erincini de kucak dolusu, hakkını vererek yaşamak dileği ile evlat. Sana ebedî bir güvenle bıraktığım cümlelerime son noktayı koyuyor ve seni Allah'a emanet ediyorum. Yolun aydınlık, bahtın gür olsun. Selametle...

***Kutadgu Bilig**

TOPRAĞIN BAĞRINDAKİ ZEHİR

■ Şule TÜZÜN

Toprak, insanlık için temel bir yaşam alanı ve besin kaynağı. Ancak günümüzde toprak kirliliği, doğanın sessiz çığılığı hâline geldi. Toprağın verimliliğini azaltan, su kaynaklarını zehirleyen ve ekosistemleri tehdit eden bu sorun, insanlığın karşı karşıya olduğu hayati bir mesele. Toprağın derinliklerinde, kimyasal atıkların sinsice yayılması, tarım ilaçlarının toprakta birikmesi ve sanayi faaliyetlerinin izleriyle dolu bir toprak kirliliği gerçeği var. Bu kirlilik sadece toprağın yüzeyini değil, gelecek nesillerin mirasını da yok ediyor.

20. yy öncesinde; güç ve enerji kaynaklarının yetersizliği, nüfusun azlığı, endüstrinin henüz gelişmemiş olması

gibi nedenlerle diğer çevre sorunlarında olduğu gibi toprakta da henüz bir kirlenme söz konusu değildi. Dünyanın 20. yy'a girmesiyle birlikte modern tarım ve sanayileşme hızla ilerlemeye başladı ve bu da toprak kirliliğini beraberinde getirdi.

Toprağın sessiz çığılığı insan eliyle yazılan kirlilik hikâyesinin acı bir yansımasıdır. Bu hikâyede çeşitli faktörler bir araya gelerek toprağın masumiyetini kirletti ve tabiatın dokusunu bozdu. İşte toprak kirliliğine neden olan faktörler:

Sanayi Devrimi: Sanayi Devrimi kuşkusuz insanlığa birçok nimet getirdi. Ancak getirdiği bu nimetler karşılığında bize bedel de ödetiyor. Fabrikaların

bacalarından yükselen zehirli dumanlar toprağı sarhoş ederken endüstriyel atıklar da toprağın derinliklerine sinsice sızıyor. Kömürle çalışan fabrikaların sayısı arttı ve bu da atmosfere yüklü miktarda kirletici salınmasına neden oldu. Bu zehirli hava yağmurla birlikte toprağı karıştı ve asidik yağmurları tetikledi. Asit yağmurları, topraktaki doğal mineralleri çözerek bitki örtüsünü olumsuz etkiledi. Ayrıca endüstriyel atıkların bilinçsiz bir şekilde boşaltılması, toprak kirliliğini derinleştirdi. Sanayi Devrimi, doğanın kalbi olan toprağı parçalayarak toprak kirliliğine öncülük ediyor diyebiliriz.

Modern Tarımın Gölgesi: Tarım, insanlığın yaşam kaynağıdır ancak modern tarımın gölgesinde karanlık

bir gerçek yetiyor. Kimyasal gübreler, zararlı tarım ilaçları, bilinçsiz yapılan sulama yöntemleri, toprağın doğal dengesini altüst ettiği gibi toprakta yetişen meyve ve sebzelerin de insan sağlığını bozmasına neden oluyor. İnsan eliyle toprağa saçılan pestisit toprağın en zehirli düşmanıdır. Pestisitler toprağın dengesini bozduğu gibi tarımsal ürünler için gerekli olan besin döngüsünü de sekteye uğratar. Toprak yüzeyinde dolaşan pestisitler yine toprak yüzeyinde yaşama tutunmaya çalışan biyolojik çeşitliliğin de kâbusudur. Yağmur sularıyla toprak altına sızan pestisitler yer altı sularını kirletir. Su kaynaklarında dolaşıma giren bu zehirli güç, içme suyu kaynaklarına kadar ulaşır ve insan sağlığını tehdit eder. Uzmanlar ülkemizde bilinçsiz pestisit kullanımına dair uyarılarda bulunuyor.

Plastik Çöplüğü: Plastik, modern hayatın bize dayattığı vazgeçilmezler arasında. Günlük hayatta her gün karşımıza çıkan bu atık türü, doğaya bırakıldığında çok uzun yıllar çözünemiyor. Bitkileri boğuyor ve ekosisteme ciddi zararlar veriyor. Plastik çöplüğü âdeta toprağın altındaki yaşamın soluşunu kesiyor.

Yanlış Şehirleşme: Kentsel alanların hızla genişlemesi toprak kirliliğinin başka bir sebebini oluşturuyor. Beton yığınları yeşil alanların yerine

geçerken inşaat faaliyetleri toprağı sarsıyor. Hırsına yenik düşen insanlık betonları üst üste yığarken ve lüks konutlar peşinde koşarken hem kendini doğadan uzaklaştırıp fitratının dışında bir yaşamı seçiyor hem de kendi sağlığını yine kendi eliyle bozuyor. Yer altı sularını kirleten yapısal girişimler de cabası.

Sonuç olarak toprak kirliliği, insanlığın tabiatla uyum içinde yaşama zorunluğunu sorgulamamıza neden oluyor. Doğayla uyumlu yaşam, sürdürülebilir tarım ve bilinçli sanayileşme ile yazılacak yeni bir sayfa toprağın kadim

Toprağın sessiz çığığı insan eliyle yazılan kirlilik hikâyesinin acı bir yansımasıdır. Bu hikâyede çeşitli faktörler bir araya gelerek toprağın masumiyetini kirletti ve tabiatın dokusunu bozdu.

güzelliğini, doyuruculuğunu yeniden canlandırabilir. Tabiatla uyumlu bir tarımın tohumlarını ekmek, topraktaki pestisit zehrini yavaş yavaş temizlememizi sağlar. Sürdürülebilir endüstriyel uygulamalarına yönelerek, çevre dostu teknolojiler tercih ederek, geçmişin yanlış uygulamalarından ders çıkararak Sanayi Devrimi'nin gölgesinden çıkıp toprağın yeniden yeşermesini sağlayabiliriz. İnsanlığın ihmalkârlığının acı bir yansıması olan plastik atık fütursuzluğundan sıyrılmak için bilinçli tüketim alışkanlıkları, geri dönüşüm çabaları gibi yöntemlere başvurarak toprağımızı plastik sarmalından kurtarabiliriz.

5 Aralık Dünya Toprak Gün'ünün, toprağın yaşam kaynağımız olduğunu hatırlatmaya, onu korumaya ve gelecek nesillere sağlıklı bir dünya bırakma sorumluluğumuzu hatırlamaya vesile olması dileğiyle.

HZ. DAVUD VE HZ. SÜLEYMAN ÖRNEKLİĞİNDE ŞÜKRÜN ÖNEMİ

■ Melek KARAKAŞ

Tekirdağ İl Müftü Yrd.

Peygamberler Allah'ın varlığını, birliğini yegâne ilah olduğunu tebliğ eden, insanları yalnızca Allah'a kulluğa ve ibadete davet eden, batıldan uzak durup haktan taraf olmayı öğütleyen, Cenab-ı Hak'ın emirlerini hayatlarına uygulayarak ümmetlerine örnek olan şahsiyetlerdir. İşte bu nebilerden İsrailoğullarına gönderilen Hz. Davud ve oğlu Hz. Süleyman, Allah'ın pek çok ihsanına mazhar olmaları, Kudüs'ü esenlik yurdu kılmaları vesilesiyle Kur'an-ı Kerim'de ibretle okunması/ fehmedilmesi gereken kıssalarıyla öne çıkmaktadır.

Kendisine Zebur verilen Hz. Davud (Nisâ, 4/163), Allah'a

çok yönelen (Sâd, 38/17) bir peygamberdir. Resûlullah (s.a.s.) onun hakkında şöyle buyurmuştur: "Allah'ın en sevdiği namaz Davud'un namazı, en sevdiği oruç yine Davud'un orucudur" (Buhari, Teheccüd, 7). Kur'an'da, dağların ve kuşların Hz. Davud'la birlikte Allah'ı zikrettiğinden, kendisine zırh yapma sanatının öğretildiğinden, (Enbiyâ, 21/79-80), kendisine hikmet ve hakla batılı ayıran söz (hüküm verme) yeteneği verildiğinden (Sâd, 38/20) bahsedilir.

Hz. Davud'un oğlu ve hükümranlıktaki varisi olan Hz. Süleyman (a.s.), keskin zekâsı, engin bilgisi ve hikmetiyle karmaşık meseleleri

kolayca çözüme kavuşturma melekesiyle ön plana çıkmaktadır. Hz. Süleyman hakkında Kur'an'da, rüzgârın onun emrine verildiği, bakırın onun için su gibi akıtıldığı, cinlerin onun emrinde çalıştığı (Sebe', 34/12) kendisine kuş dilinin öğretildiği (Neml, 27/16) bilgileri yer almaktadır.

Hz. Davud ve Hz. Süleyman peygamberlere ilgili verilen ayetlerde zikri geçen nimetler ve üstünlükler, onların hem hükümdar hem peygamber olma vasıfları bağlamında değerlendirilmelidir. Zira Cenab-ı Hak onları peygamberlik, hükümdarlık, hikmet ve ilimle donatmıştır.

Her ikisi de Allah'ın kendilerine bahsettiği bunca varyeti, imkânı yeryüzünde böbürlenme vesilesi olarak görmeyip nankörlükten uzak durmaları, şükreden kul ve peygamber olmaları yönüyle sadece ümmetlerine değil her dönemin insanına güzel örnek olmuşlardır.

İnsanoğlu için sahibi olduğunu düşündüğü şeyler yüzünden kibir zilletine dalarak ruhunu, imanını yüceltecek tevazu ile arasına duvarlar örmesi, nihayetinde zalime dönüşmesi kaçınılmaz sondur. Bu konuda şeytan, Firavun ve Karun örnekleri her çağda artan emsalleriyle yeryüzünde bozgunculuk çıkarmaya, insanlığı tehdit etmeye devam etmektedir.

Başkalarını küçük görüp kendini üstün sayma diye tarif edebileceğimiz kibir

ve gurur, dinimizin uzak durulması noktasında üzerinde önemle durduğu manevi hastalıklardır. Tevazu ve alçak gönüllük ise bu hastalıkların çaresi olarak gösterilmiştir. Allah (c.c.) şu ayetle kullarını kibir konusunda uyarmaktadır: “Yeryüzünde böbürlenerek yürüme. Çünkü sen yeri asla yaramazsın, boyca da

dağlara asla erişemezsin” (İsrâ, 17/37). “İnsanoğlu, kendisine kimsenin güç yetiremeyeceğini mi sanıyor?” (Beled, 90/5) ayeti de insanın acziyetini, had bilmenin ve kulluğa yaraşır hareket etmenin gerekliliğini vurgulamaktadır.

Malın, mülkün, gücün esiri olmadan nimetleri vereni unutmadan şükür ile Rabb'ine iltica eden Hz. Süleyman'ın varlıkla imtihanı, her birimize kulluğumuzun sınındığı imtihanlarda nasıl bir duruş sergilememiz gerektiğini göstermektedir. Çünkü hiçbir nimet insana ait değildir. Şükür, nimeti artırıp bereketlendirir; aksi ise nimete ve nimetin sahibine nankörlüktür. Rabb'imiz de Kur'an-ı Kerim'de, “Şüphesiz biz ona doğru yolu gösterdik; artık o isterse şükreden olur, isterse nankör.” (İnsân, 76/3) buyurmakla, insana biri şükür diğeri nankörlük olmak üzere iki yol gösterildiğini ifade etmektedir.

Şükür, Allah'ın sayısız nimetlerine karşı kalp, dil ve beden ile övgüde bulunmak, nimetleri saygı ile itiraf etmektir. Kalbin şükürü, nimetleri verenin Allah olduğuna inanmak; dilin şükürü, Allah'ın verdiği nimetlere hamdetmek; beden şükürü, Allah'ın rızasına uygun yaşamak, ibadet etmek, emirlerine uyup yasaklarından sakınmaktır. Malın şükürü de sadaka, zekât vermek, ihtiyaç sahiplerini gözetmektir.

İnsanlığa yol gösteren peygamberlerin temel özelliği olan şükür, esasında bir kulluk bilinci, bir yaşam biçimidir. Kendilerine verilen ilimden dolayı Hz. Davud ve Hz. Süleyman peygamberler de “Bizi mümin kullarının birçoğundan üstün kılan Allah'a hamdolsun.” (Neml, 27/15) diyerek ilim nimetinin sahibine şükürlerini ifade etmişlerdir. Zira şükürün başı Allah'ı bilmektir. Kulun aczini itiraf etmesi, ibadetle, salih amelle Yaradan'a sığınması da şükür sayesinde.

Başta Allah Resulü (s.a.s.) olmak üzere örneklikleriyle insanlığa yol gösteren peygamberlerin temel özelliği olan şükür, esasında bir kulluk bilinci, bir yaşam biçimidir. Kendilerine verilen ilimden dolayı Hz. Davud ve Hz. Süleyman peygamberler de “Bizi mümin kullarının birçoğundan üstün kılan Allah’a hamdolsun.” (Neml, 27/15) diyerek ilim nimetinin sahibine şükürlerini ifade etmişlerdir. Zira şükürün başı Allah’ı bilmektir. Kulun aczini itiraf etmesi, ibadetle, salih amelle Yaradan’a sığınması da şükür sayesindedir. Peygamber Efendimizin (s.a.s.) sabahlara kadar ayakları şişmesi pahasına ibadet etmesi, Allah’ın habibi olmasına rağmen şükreden bir kul olma gayretinin (Buhari, Teheccüd, 6) bir göstergesi değil midir? Dünyada hep rahatı arayan, kul olmayı birkaç dinî hususu yerine getirmek olarak gören, Allah’ın verdiği nimetlerle şımaran, vermediklerine de isyan eden kişi nasıl samimi Müslüman olabilir veya nasıl din kardeşlerinin yarasını sarabilir? Oysa zalim, zorba ya da vicdansız olmaktan koruyan, kendini yeterli görerek nankörlüğe meyletmeye karşı bir kalkandır şükür.

Allah’ın kitabında buyrulduğu gibi çoğu insanın şükretmediği (Mü’min, 40/61), bir kısmının da çok az şükrettiği (A’râf, 7/10) gerçeğin ta kendisidir.

Hâlbuki “...Şükreden ancak kendisi için şükretmiş olur, nankörlük eden de bilmelidir ki Rabb’imin hiçbir şeye ihtiyacı yoktur. O çok kerem sahibidir.” (Neml, 27/40) ayeti Allah’ın hiçbir şeye muhtaç olmadığını, kullarının her yerde, her zaman ve her meselede O’na muhtaç olduğunu dile getirmektedir .

Cenab-ı Hakk’ın “...Andolsun, eğer şükrederseniz gerçekten size (nimetimi, mükâfatımı) artırırım ve andolsun eğer nankörlük ederseniz, şüphesiz benim azabım pek şiddetlidir.” (İbrâhîm, 14/7) buyurması, O’nun merhametini de içeren bir uyarısı niteliğindedir. Hz. Peygamber’in (s.a.s.) hangi malın hayırlı olduğunu öğrenip hayırlı mal edinmek isteyen Hz. Ömer’e mal yerine, şükreden bir kalp, zikreden bir dil ve ahiret hususunda yardımcı olacak imanlı bir eş edinmesini tavsiye etmesi (İbn Mace, Nikâh, 5), dünyanın/ dünyalığın tercih edilmesini istemediğini vurgulamaktadır. Çünkü dünya gelip geçici, ahiret ise ebedî yurdumuzdur. Dünya ve ahiret arasında mutedil/dengeli bir yol edinmek ise dünya ve ahiret saadetini temin edecektir.

İnsanoğlu Rabb’ine şükrederken iyilik gördüğü kimselere de teşekkürü, vefayı çok görmemelidir. Allah Resulü’nün “İnsanlara teşekkür etmeyen, Allah’a şükretmez.” (Tirmiz, Birr, 35) sözü, iyiliğe iyilikle karşılık vermenin, hatır kıymet bilmenin sade ve öz

ifadesi teşekkürün önemini perçinlemektedir. Mümine yaraşan da Yaradan’ına saygılı, yaratılmışlara nezaketle yaklaşmasıdır. Kalpsiz, saygısız, kaba ve hadsiz olmak ise Müslüman bünyesinde yer edinmemesi gereken acizliklerdir. Nefsine yenik düşerek bu olumsuzlukları hayatına alanlar da her iki dünyada mutsuz ve bedbaht kimselerdir. (Hadislerle İslam, C.2, s.73-78)

Kur’an-ı Kerim’de buyrulduğu gibi etrafı bereketli kılınan, miracın basamağı, ilk kıblemiz Mescid-i Aksa ve baba oğul peygamberler Hz. Davud ve Hz. Süleyman’ın adil yönetimleriyle özdeşleşen mübarek şehir Kudüs, haçlı seferlerinin ardından son yüzyılda işgal, zulüm ve soykırımla pek çok kez gündemde olmuştur. Hz. Ömer ve Selahaddin Eyyübi’nin tesis ettiği din ve ibadet hürriyeti, can ve mal güvenliği, ecdadımız vesilesiyle uzun yıllar korunmuştur. Ancak bir kez daha savaşın, şiddetin merkezi hâline gelen bu topraklarda, insanlığın yok olduğuna şahit olmaktayız. Peygamberimiz (s.a.s.), “İnsanlar zalimin zulmünü görür de ona engel olmazsa, Allah’ın onları genel bir azaba uğratması kaçınılmazdır.” (Tirmizi, Tefsiru’l Kur’an, 5) hadis-i şerifi, inanan inanmayan herkesin sorumluluğunu hatırlatan, bizi kendimize getirmesi gereken büyük bir uyarıdır.

HİPERTİROİDİ VE TEDAVİSİ

■ Uzm. Dr. Reyhan KÖROĞLU

Hipertiroidi, tiroit bezinden aşırı tiroit hormonu salgılanmasıyla oluşan hastalıkların genel tanımıdır. Bu hastalığa “tirotoksikoz” ismi de verilir, halk arasında zehirli guatr olarak tanımlanır.

Hipertiroidiye Neden Olan Hastalıklar

- Graves hastalığı
- Toksik nodüler guatr
- Tiroit bezinin iltihaplı hastalıkları (Tiroiditler)

Graves hastalığı, hipertiroidiye yol açan tiroit bezinin otoimmün hastalığıdır. Graves hastalığında kişinin kendi bağışıklık sistemi tiroit bezlerine saldırır ve bu da tiroit bezlerinin gereğinden fazla hormon salgılamasına neden olur. Bu hastalarda “zehirli guatr”, gözlerde öne doğru çıkma-fırlama (exoftalmus)

oluşabilir. Hipertiroidili hastaların çoğunu graves hastaları oluşturur. Tiroit hormonu üreten tiroit nodülleri sıcak nodül olarak adlandırılırlar. Sıcak nodüller hipertiroidili hastaların %5’ini oluştururlar. Tiroit bezinin iltihabi durumlarını tanımlayan tiroidit sırasında da hipertiroidi gelişebilir.

Hipertiroidili Hastaların Şikâyetleri

Çarpıntı, kilo kaybı, ellerde titreme, sinirlilik, kaslarda zayıflık, gözlerde ileri doğru fırlama, kemik erimesi, ciltte incelme, nemlilik ve aşırı terleme, saçlarda dökülme, kemik erimesi gibi şikâyetler görülebilir. Hipertiroidi hastaları tedavi edilmezse kilo kaybı devam eder; kalpte ritim bozukluğu, kalp yetmezliği ve vücutta herhangi bir enfeksiyon sırasında tiroit krizi ve buna bağlı şok ve

ölüm meydana gelebilir. Bu yüzden hipertiroidi mutlaka tedavi edilmesi gereken bir hastalıktır.

Tedavi

Hipertiroidi tedavisinde 3 yöntem vardır:

İlaç Tedavisi: Hipertiroidisi olan bütün hastalara, kanda yüksek olan tiroit hormonlarını normal düzeye getirmek için önce ilaç tedavisi başlanır. İlaç tedavisi sırasında nadir de olsa ilacın yan etkisi olarak beyaz kan hücrelerinde azalma görülebilir ve karaciğer hücrelerini etkileyebilir. Bu durumda ilaçlar kesilerek hasta ameliyat veya atom tedavisine yönlendirilmelidir.

Radyoaktif İyot (Atom)

Tedavisi: İlaç tedavisi alan hastaların tiroit hormonları normal seviyeye geldiği zaman ilaçlar kesilir. Ancak ilaç kesildikten sonra hastalık tekrarlırsa diğer tedavi yöntemleri olan cerrahi veya radyoaktif iyot tedavisi gündeme gelir. Atom tedavisinin adı her ne kadar ürkütücü de olsa kanser yapıcı veya üreme sistemine zararlı bir etkisi yoktur. Ancak kadınların 6 ay sonra gebe kalmalarına izin verilir. Atom tedavisi alan hastaların % 80-90'ında ilk yıl içinde kalıcı hipotiroidi (tiroit bezi yetmezliği) gelişir ve ömür boyu hormon ilacı almaları zorunluluğu vardır. Bu durumu hastaların baştan bilmeleri ve kabul etmeleri gerekir.

Radyoaktif iyot tedavisinin etki mekanizması, tiroit bezinin hormon yapımında iyot kullanmasıdır. İyodun radyoaktif formu hastaya verince tiroit bezi bu iyodu hücre içine alarak hormon yapımı için kullanır. Hücre içine hapsolmuş radyoaktif iyot ışınlar yaparak çok hormon üreten tiroit hücrelerini tahrip eder ve onların yok olmasını sağlar. Böylelikle diğer organlara belirgin zarar vermeden tedavi gerçekleştirilmiş olur.

Radyoaktif İyot Tedavi Sonrası Dikkat Edilmesi Gerekenler

- Radyoaktif iyot tedavisi sonrası 15 gün çevredeki sağlıklı insanları korumak

adına onlarla yakın temastan kaçınılmalıdır. Ancak aynı odada aralarında yaklaşık 2 metre mesafe bırakarak oturabilirler.

- Özellikle yeni doğan bebekler, 8 yaş altı çocuklarla ve gebe kadınlarla yakın temas yasaklanır.

- Radyoaktif iyotun süte geçmesi nedeniyle hastanın bebeği varsa emzirmesi yasaklanır.
- Tedavi veya tarama amacıyla verilen radyoaktif iyot vücuttan en çok idrar yoluyla atıldığı için tuvalet sonrası tuvalet iki kez temizlenmeli ve eller iyice yıkanmalıdır.

Hipertiroidi hastaları tedavi edilmezse kilo kaybı devam eder; kalpte ritim bozukluğu, kalp yetmezliği ve vücutta herhangi bir enfeksiyon sırasında tiroit krizi ve buna bağlı şok ve ölüm meydana gelebilir.

Cerrahi Tedavi: Hipertiroidi tedavi seçeneklerinden bir tanesi de ameliyattır. Ancak her hipertiroidinin ameliyat olması gerekmez. İlaçla veya radyoaktif iyotla da başarılı şekilde tedavi edilen hipertiroidiler vardır. İlaç tedavisine rağmen tiroit hormonları normale dönmeyen, tekrar etmiş tiroit kanseri için şüpheli bulunan ve guatrı büyük olup nefes darlığı, yutma güçlüğü gibi bazı bulguları izlenen hastalara ameliyat tavsiye edilir. Tiroit bezinin tek lobu veya tamamı ameliyatla alınır.

OSMANLI'DA HAFIZLIK

■ Müzeyyen AKKUŞ

“Hafızlık nasıl yapılır?” sorusuna onlarca farklı cevap verilebilir. Her hafızın kendine has bir ezber yapma usulü vardır. Kimisi ezberlemeden önce defalarca yüzünden okur kimisi baştan başlar sayfayı ezberlemeye, kimisi sondan.

Biri yarım sayfayı kolayca ezberleyiverirken diğerinin onlarca kez okuması gerekir kısacık bir ayeti. Ama hepsinin hafızlık serüveninin ortak bir tezahürü vardır: Gözyaşlarıyla ıslanan Kur'an-ı Kerimleri. Elinize bir hafıza ait Kur'an-ı Kerim geçti mi bilmem. Ama geçerse bir kez olsun koklayın.

O kokuda çokça zorluk, ezber sancısı, heves, gayret ve ruh vardır. Hafızlar Kur'an-ı Kerimleri ile ünsiyet kurar.

Hafızlık yıllarımda bir seferinde Yusuf suresi ağırlıklı olan dersimi beş gün boyunca geçememiştim. Her gün aynı sayfaları defalarca okuyor, hazır ediyor fakat ne zaman

hocamın önüne çıksam bir türlü ezber veremiyordum. En sonunda gözyaşları içerisinde hocama sitem ettim. Bir haftadır aynı cüzdeydim ki bu bir hafız için dünyanın en hüzünlü şeyiydi. Sitemimin ardından hocamın söylediği sözü asla unutmadım: “Eee Müzeyyen, Hz. Yusuf’un onca çetin imtihanının anlatıldığı bu sayfaları sen bir çırpıda geçeceğini mi sandın, iyisi mi sen bir de bu sayfaların anlamını oku, dersini de yarın bir daha ver.” O gün sayfaların anlamını okuyarak dersimi yeniden çalışmış, çocuk aklımla benim için hikâye gibi olan olayların hikmetine vâkıf olamasam da ertesi gün ezberimi vermiş ve sonunda bu dersi geçmişim.

Hafızlık benim için baştan sona mücadele ve hüzündür. Ne olduğunu farkına varmadan yüklendiğim bir sorumluluk, bana verilen bir ziyet. Bu ziyeti korumak ve ömür bittiğinde müzeyyen olarak ayrılma çabası. Oldum olası hafız hikâyelerini merak ederim. Tanıdığım bütün hafızlara kendi süreçlerini sorarım. Unutamadıkları anılarını, en zorlandıkları cüzleri, başlamaya karar verişlerini, törenlerini. Hepsi de biricik ve öyle tatlı ki.

Hafız hikâyelerine duyduğum bu ilgi beni seneler içinde bir hafız hikâyesi toplayıcılığına götürdü. Bugün burada bu hikâyeleri anlatıyordum da sizi eski zamanlara doğru bir yolculuğa çıkararak Osmanlı’da hafızlığın nasıl yapıldığından bahsedebilirim. Ama bundan

önce hafızlık kurumunun ortaya çıkışından ve sistematik bir hâl alma sürecinden kısaca bahsedelim. Kur’an-ı Kerim 23 yılda tedricen indirilmiş ve nüzul eden her ayet Efendimiz (s.a.s.) tarafından ezberlenmiş, ezberletilmiş ve yazıya geçirilmiştir. Bu noktada bir parantez açmak istiyorum zira hafızlık yapmak isteyen bireylerin aklına gelen ilk soru, genelde ne kadar sürede biteceği oluyor. Bu konuda duyduğunuz kaygı sizi hafızlık yapmaktan geri tutuyorsa Efendimizin (s.a.s.) hafızlığının 23 yıl sürdüğünü düşünerek kendinizi teşvik edebilirsiniz. Gerekliyse hafızlığınız 23 yıl

İlim, sanat ve din devleti olan Osmanlı, her işi tabiatına ve mahiyetine uygun olarak meydana getirmiştir. Yetiştirdiği âlim ve arif kişilerle de hafızlık makamının hakkını verecek erdemli ve basiretli kişileri hedeflemiştir.

sürsün. Önemli olan, o yolda olmak.

İlk hafız-ı Kur’an olan Efendimiz (s.a.s.) arz ve sema yöntemiyle Kur’an-ı Kerim’i ezberlemiştir. Cebrail’in (a.s.) Efendimize (s.a.s.) ayetleri vahyi sırasında Efendimizin dinlemesine “sema”; dinlediği ayetleri Cebrail’e (a.s.) okumasına “arz” denir. Bu yöntem, ikisi arasında her yıl ramazan ayında tekrarlanmış ve bu sayede ayetler korunmuştur. Efendimiz zamanında hafızlık, yazılı bir kaynaktan okuyup ezberleme tekniğinden de ziyade daha çok şifahi bir usulle, doğrudan Efendimizin ağzından ayetleri dinleyip yine ona tekrar etme yoluyla gerçekleşmiştir. Ardından Efendimiz aralarında Kur’an’ı iyi bilen sahabileri hoca olarak tayin etmiş, başka memleketlere de tebliğ göreviyle göndermiştir.

Kur’an-ı Kerim’in indiği dönemin Arapları, şifahi kültüre hâkim ve ezber kabiliyetleri gelişmiş olduğundan inen her ayeti kolaylıkla ezberlerine almışlardır. Efendimizin vefatının ardından Kur’an-ı Kerim hıfzına olan ilgi giderek çoğalmıştır. Ashab-ı kiram, hem Allah kelamını kalplerinde ve zihinlerinde taşıma arzusundan hem de sorularını danışacakları rehberlerini yitirdiklerinden hüküm bilip ona göre amel etme maksadıyla hafız olma gayreti içine girmişlerdir.

Selçuklu Dönemi’nde “dârülhuffâz” isimli, hafızlık

için hususi ilim verilen kurumlar açılmıştır. Şehirlere hafızlar tayin ederek, bolca öğrenci yetiştirmeleri amaçlanmıştır. Sarayda ya da yolculukta her zaman sultanın yanında bulunması gereken "hasa hafızı" adında bir birim bu dönemde oluşturulmuş, bunlar sultana yârenlik ve yoldaşlık etmiştir.

Osmanlı Dönemi'ne geldiğimizde her işte olduğu gibi bu işe de bir usul ve incelikte yaklaşıldığını görüyoruz. Bilhassa küçük

Osmanlı'da hafızlığa verilen değer yalnızca Anadolu'yla sınırlı kalmamıştır. Osmanlı Devleti toprakları içinde bulunan Balkanlar'da da hafız yetiştirmeye önem verilmiş, burada da medreseler ve dârülkurrâlar çokça ilgi görmüştür.

çocuklara Kur'an okumayı öğreten sıbyan mektepleri hafızlık eğitimi alacak olsun olmasın tüm çocukların ilk eğitim yuvalarıdır. Burada yetişen, ardından da hafız olmak isteyen çocuklar diğerlerinin içinden sıyrılır ve dârülkurrâda eğitimine devam ederdi. Yıldırım Bayezid'in Mısır'dan getirdiği Muhammed el-Cezeri, Bursa Ulu Camii'nde açılan ilk dârülkurrâda verdiği kıraat dersleriyle hafızlığın Osmanlı'da gelişimine büyük katkı sağlamıştı. Başlarda Mısırlı kıraat âlimlerinin yöntemi uygulansa da Osmanlı daha sonra günümüzde hâlen kullanılan hafızlık yöntemini oluşturmuş ve kullanmıştır. Evliya Çelebi, *Seyahatname*'sinde Sultan Bayezid döneminde yetişen yüzlerce hafızın özel bir törenle atlar üzerinde hep bir ağızdan Fetih suresini okuyarak Alay Köşkü önünde geçit yaptığını yazmıştır.

Osmanlı'da hafızlığa verilen değer yalnızca Anadolu'yla sınırlı kalmamıştır. Osmanlı Devleti toprakları içinde bulunan Balkanlar'da da hafız yetiştirmeye önem verilmiş, burada da medreseler ve dârülkurrâlar çokça ilgi görmüştür. Üsküp, Saraybosna, Bosna Hersek, Mostar, Makedonya gibi Balkan illerinden çok fazla hafız çıkmıştır. Osmanlı Dönemi'nde bu kadar çok hafız yetişmesinde ve hafızlığa sistemli bir alan açılmasında şüphesiz padişahların da hafız olmasının önemli bir katkısı vardır. Fatih Sultan Mehmet'in 9 yaşında hafız olması buna güzel bir örnektir.

Peki, Osmanlı'da hafızlık nasıl yapılır? Hafızlık eğitimi veren dârülkurrâlar kendine has disiplinli bir usule sahipti. Bir çocuk okumayı öğrendiği vakit babası ve hocasının istişaresiyle hafızlığa

başlatılırdı. Yarım sayfadan başlayarak ezberletilmek üzere ilk dersi verilir, çocuğun ezber kabiliyeti ilerledikçe bu miktar artırılır ve bir seneden üç dört seneye kadar hafızlığını tamamlanması beklenirdi. Hafızlığını tamamlayan öğrencilere “hafızlık töreni” yapılırdı. Bu tören hakkında elimize ulaşan bilgiler Osmanlı'nın bir İslam ve gönül imparatorluğu olduğunu kanıtlayan en anlamlı kanıtlardır diyebiliriz. Hafızlığını tamamlayan çocuğun babası, hocasına baştan aşağı kıyafet diktirir, eğer hâli vakti yerindeyse giysileri başka hediyelerle de desteklerdi. Eğer durumu yoksa bir ayakkabı yahut çorap dahi olsa temin eder, hocasına hediye ederdi. İmkânı olan aileler ikramlar hazırlar, kendi hocası olmak üzere diğer hocalar ve âlimler bu sofraya davet edilirdi. Birlikte dualar, salavatlar ve Kur'an tilavetleri eşliğinde yenilir, içilirdi. Bu ikram sırasında hafızlığını tamamlayan öğrenci yeni ve temiz giysiler giyilmiş hâlde yüksekçe bir yerde oturur ve mutlulukla bu tertibi seyredirdi.

Hafızlığını bitiren öğrenci, kursundan ayrılırken de bir merasim olurdu. Tek tek sınıfları gezer, mektebindeki bütün hocalarının elini öper, helallik ve dua ister, falanca gün yapılacak olan hafızlık törenine onları davet ederdi. Bu veda alayı aslında diğer çocuklar için en büyük teşvik kaynağıydı. Sarığından ayakkabısına kadar özenle

hazırlanmış hâlde sınıflarına veda etmeye gelen bu hafız yolun sonunu göstererek onları ümitlendirirdi. Talebeler taze bir heves ve kuvvetle Kur'an-ı Kerimlerine tekrar sarılır, bir sonraki alayın kendilerinininki olması için gayrete gelirlerdi.

Hafızlık töreni hafızın mahallesindeki bir camide yapılırdı. Hafızın babası ve akrabalarından birkaç erkek camiye giderek büyük kazanlar ve bardakları hazır ederlerdi. O gün hafız caminin içinde hocasına son dersini verirken babası da camiye ibadete gelenlere, çevre esnafa, konu komşuya, hocalara şerbet dağıtırdı. Caminin içine buhurdanlıklar yerleştirilir, güzel kokular yayılması sağlanırdı. Bazı rivayetlerde hafızın o gün sabah namazının ardından Kur'an-ı Kerim'i baştan sona kadar hocasına ezber verdiğini görüyoruz. Bu sebepten günümüzde de “günlük hatim”

dediğimiz bu âdet hâlen devam etmekte ve buna önem verilmektedir. Hafız, 30. cüzü de okuyup bitirdikten sonra arkadaşlarından güzel sesli biri kısa bir aşr-ı şerif okur, öğrenci ve hocalara da şerbetler dağıtılır, dualar edilirdi. Bu ihtimam ve özen orada olan herkesin kalbine hafızlık tutkusunu eker, böylece hafızlık aşkının yeniden yeşermesi sağlanırdı.

İlim, sanat ve din devleti olan Osmanlı, her işi tabiatına ve mahiyetine uygun olarak meydana getirmiştir. Yetiştirdiği âlim ve arif kişilerle de hafızlık makamının hakkını verecek erdemli ve basiretli kişileri hedeflemiştir. Biz de günümüzde aynı hedefe ulaşmaya niyet etmeliyiz. Yüce Allah, hafız olmak isteyen herkese hafızlığı hayırlı ve kolay yoldan nasip etsin ve bu yolda çaba göstermiş tüm hafızlara da hafız kalmak ve hafız ölmek nimetini tattırsın.

Tarihte bu ay neler oldu?

İbn Rüşd vefat etti. **(11 Aralık 1198)**

İmam Gazali vefat etti. **(19 Aralık 1111)**

Radyum elementi keşfedildi. **(21 Aralık 1898)**

Kanun-i Esasi kabul edildi. **(23 Aralık 1876)**

Sarıkamış Harekâtı başladı. **(22 Aralık 1914)**

Mehmet Akif Ersoy vefat etti. **(27 Aralık 1936)**

BULMACA

Hazırlayan: Ali OSMANOĞLU

	İstiklal Marşı Şairimiz	Seslenme Şiir yazarı	Eski dilde su Yazılı eser	Bir işaret sıfatı/zamiri Deprem	Öğütölmüş tahlil	İcazet	Deprem kırığı Dönemeç
Kapı basamağı			Tavil, kısa olmayan			Süresi sınırlanmış Bir sure adı	
Bir sure adı				Benlik, kibir, gurur			
Son kullanma tarihi			Satranç oyununda özel bir hamle	Gelecek	Mahal Çift		
Rütbesiz asker		Toprak				Uzak, Irak	
Bir müzik aleti		Güvence gösterme, rehin Neden?	Geri verme			Kesik, kesilmiş	
Esas, asıl			Döküme hali			Ateş püskürten masal canavarı	Uçucu kökü Yasakla korunan
İnanç			Sıvı hâle geçme		Bir renk Tebeşirin ham maddesi	Kırmızı renkli kıymetli bir taş	
Muhteviyat					Bir tecvid kuralı		
Çalım, caka					Nesir içi kafiye		
		Gözün renkli bölümü Mahkeme binası				Doğa Bisiklet oturağı	
Bir sure adı				Efendimiz'e (s.a.s.) mahsus bir sıfat, Allah'ın resulü			
Tümör		Mertebe Suçu bağışlama				Üzüntü, cefa	Tabiat üstü iş, durum, hâl Tutma organı
İlkel su taşıtı			Kale duvarı	Eziyet görmüş, dert çekmiş			
İş yeri daire, büro				Bir nota	Beddua		
		Nişasta bakımından zengin bir bitki					
Dünya'nın uydusu	Güneş doğarken, tepede iken ve batarken namaz kılmamanın caiz olmadığı vakit					Kadim Bir sure adı	Kaştamonu ilçesi
						Ütanma duygusu Beyaz	
						Olagelen davranış	Erlər İkiyüzlülük
						Örnekli liste "İle" anlamında bir ek	Tanınırlık durumu Ulaşım, muvâsala
						İri, kebir, makro	Ekmek

BULMACA

Hazırlayan: Ali OSMANOĞLU

İstiklal Marşı Şairimiz	M	Seslenme Şiir yazar	N	Eski dilde su Yazılı eser	A	B	Bir işaret sıfatı/zamiri Deprem	Öğütölmüş tahlil	O	İcazet	Deprem kırığı Dönemeç	
Kapı basamağı	E	Ş	İ	K	Tavil, kısa olmayan	U	Z	U	N	Süresi sınırlanmış Bir sure adı	V	
Bir sure adı	H	A	D	İ	D	Benlik, kibir, gurur	E	N	A	N	İ	
Son kullanma tarihi	M	İ	A	T	Satranç oyununda özel bir hamle	Gelecek	L	Mahal Çift	Y	E	R	
Rütbesiz asker	E	R	Toprak	A	R	A	Z	İ	Uzak, Irak	B	A	
Bir müzik aleti	U	T	Güvence gösterme, rehin Neden?	İ	P	O	T	E	K	Kesik, kesilmiş	E	J
Esas, asıl inanç	A	N	A	Dokuma hali Sıvı hâle geçme	K	İ	L	İ	M	Ateş püskürten masal canavarı	Uçucu kökü Yasakla korunan	
A	K	İ	D	E	İridyum simgesi	Bir renk Tebesirin ham maddesi	E	L	A	Kırmızı renkli, kıymetli bir taş	T	
Muhteviyat Çalım, caka	İ	Ç	E	R	İ	K	Bir tecvid kuralı Nesir içi kafiye	İ	K	L	A	
A	F	İ	Gözün renkli bölümü Mahkeme binası	İ	R	İ	S	Doğa Bisiklet oturağı	T	A	B	
Bir sure adı Tümör	E	N	A	M	Efendimiz'e (s.a.s.) mahsus bir sıfat, Allah'ın resulü	R	E	S	U	L	U	
U	R	Mertebe Suçu bağışlama	D	E	R	E	C	E	Üzüntü, cefa	Tabiat üstü iş, durum, hâl	Tutma organi	
İlkel su taşıtı	S	A	L	Kale duvarı	Eziyet görmüş, dört çekmiş	Ç	İ	L	E	K	E	
İş yeri, daire, büro	O	F	İ	S	Bir nota	Beddua	Yarı iletken bir elektrik devre elemanı	E	Z	E	L	
A	Y	Buğdaygil- lerden, otsu bir bitki	Y	U	L	A	F	Kadim Bir sure adı	A	R	Kaştamonu İlçesi	
Dünya'nın uydusu	K	E	R	A	H	E	T	Ütanma duygusu Beyaz	A	K		
	T	E	A	M	Ü							
Olagelen davranış	G	E	R	E	R							
K	A	R	T	E								
Örneklİ liste "İle" anlamında bir ek	B	İ	Tanınırlık durumu	Ulaşım, muvāsala								
B	Ü	Y	Ü	K								
İri, kebir, makro	N	A	N	Ekmek								

F	Yakalama, tutuklama	V	Tasdik etmeme, geri çevirme	Ödeme, yerine getirme									
A		D	E	L						İ			
Y		E	T	Eski, modası geçmiş						F			
Bir sebze		R	O	K						A			
Düşünce													
İ		D	Arjantin plaka kodu	Ö	Sıkıntısız, rahat, sessiz								
D		E	R	H	A								
E		S	A	N	S	Boş ağırlık	D	A	R	A	Makineler	Kâğıt para	
Mürekkep, birleşerek oluşmuş		T	(Tersi) Mülhit, tanritanimaz	E	U	R	O	Sert, kaba	L	E	B		
B	Yere bakan taraf, taban	E	Avrupa Birliği para birimi	D	Eski dilde su, ab	Taharri	A	R	A	M	A		
İ		A	T	Geçici olarak verilen, vedia	E	M	A	N	E	T	Güneş doğmadan önceki alaca karanlık, fecir	N	
L		L	A	H	Soyutlanmış	A	R	İ	Bir işte veya oyunda başta gelen	Ülkemizin uçuş kodu	T	K	
E		T	Mimarların kullandığı bir cetvel	C	Krom simgesi	Zeki ve yaramaz anlamında bir sıfat	A	F	A	C	A	N	
Ş	Değersiz, itibarı olmayan	H	Şu, o	R	A	Y	Nazariye, teori	S	Numara kısaltması	N	O		
İ	Yemek	A	Ş	Tren yolu	Akıl	Ceriha	K	Teniste servis topunun file ile teması	B	Giyim ve süs eşyası dükkanı	T		
K	Bozgunculuk maksadıyla söz taşıma, nemime	K	O	Ğ	U	C	U	L	U	K	Borç sorumluluğu		
Bir süs bitkisi	Vilayet	İ	L	Sözcük	S	Kabul etmeme	R	E	T	Kur'an-ı Kerim'in ilk suresi, Es-Seb'ul - Mesâni	K		
L	Bir sure adı	R	Bir sofa aleti	K	Şaka	L	A	T	İ	F	E		
A		T	Ağzı sıkı, sır saklayan	K	E	T	U	M	Masal dağı	K	A	F	
L		A	Bir sure adı	A	L	A	K	Ebedî, ölümsüz	B	Uzaklık bildiren bir ünlem	T	A	
E		R	Bir bağlaç	İ	Ş	İ	M	Yaratılmış, abd	K	A	M	İ	L
Mutedil		I	L	I	M	A	N	Mükemmel, eksiksiz	K	Halk ağzında "Evet!"	H	E	
Sesleri ve heceleri tekrarlayarak konuşan, kekeç		K	E	K	E	M	E	Buluş	İ	C	A	T	

ÖNCÜ ŞAHSİYETLER

■ Zeynep ÇELİK

Toplumun yapı taşıdır insan ve toplumlar tek tek insanların elinde şekillenir, yön bulur. Düşünürler, kanaat önderleri, fikir adamları, içinde yaşadıkları toplumun lokomotif gücüdür. Kitleleri etkiler, doğup büyüdüğü çevreyi iyi ve güzele yönlendirirler. Kimi zaman mücadelenin sesi olur, söz ve eylemleriyle kötülüğün karşısında dururlar. Bu davranışları insanlık için örnektir. Onlar en önde yer alır, ilk sözü söyleyenlerdir, ilk harekete geçenlerdir. Bu yüzden kendilerine öncü şahsiyetler denilmiştir. Üstesinden gelmek için cehdettikleri şartlar birbirinden farklıdır, her birinin mücadelesi biriciktir. Ortak noktaları ise insanlığın onur ve izzetini Müslüman bilince yakışır biçimde koruma gayretidir.

Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından neşredilen *Öncü Şahsiyetler*, kimi Afrika içlerinde kimi Türkistan topraklarında kimi Hint Yarımadası'nda dilleri, renkleri, milletleri fark etmeksizin mücadele veren iyilik neferlerinin yaşam öykülerini anlatır. Koray Şerbetçi tarafından kaleme alınan ve *Diyanet Dergisi*'nde yayımlanan yazılar Şeyh Şamil'den Said Halim Paşa'ya, Malkom X'ten Mevdudi'ye düşünce dünyası kadar siyasi hamleleri ile toplumları etkilemiş şahsiyetleri anlatır.

Öncü Şahsiyetler, İslam medeniyetin teklif ettiği paradigmayı hem yerel hem de evrensel ölçekte dile getiren, ümmetin selameti için mücadeleden geri durmayan, örnek

yaşantılarıyla gelecek nesiller için de ilham kaynağı olan nice değerli ismi okurlarıyla tanıştırrır. Kafkasya tarihine imza atan ve zulme karşı direnişin lideri olmasının ardından mücadelenin rengini değiştiren Şeyh Şamil, "Bir Özgürlük Meşalesi" olarak anlatılır. Zira bir adam bir bölük direnişçiyi düzenli orduya dönüştürür. O ordu Dağıstan'ın kaderini değiştirir. Kitapta, cephede mücadele eden erkekler kadar cephe gerisinde de toplumu domino eden hatta yeri geldiğinde meydana inmekten çekinmeyen kadın önderlere de yer verilir. "Kazan Hanlığı'nın Kahraman Annesi: Süyünbike" Kazan Hanlığı'nın tarihine adını yazdırır. 16. yüzyılda Kazan Hanlığı'nın içine düştüğü zor durumda bir annenin sesi duyulur. Eşi Safa Giray vefat edince yönetimi devralan Süyünbike millî bir şuurla Kazan Hanlığı'nı tekrar ayağa kaldırmak için mücadele verir.

Öncü Şahsiyetler çalışmasında ayrıca "Afrika'nın Hürriyet Meşalesi: el-Hac Ömer" in kara kıtanın kara bahtını değiştirmek için gösterdiği çabayı, Fransız sömürgesinden kurtulmak için ağır bedeller ödeyen "Cezayir'in Direniş Bayrağı: Emir Abdülkadir"i, "Çöl Aslanı Ömer Muhtar"ı ve ismini burada sayamayacağımız nice değerli şahsiyeti yakından tanıma fırsatı bulacak, onların hayat mücadelesinden ilhamlar alarak Amerika'dan Afrika'ya kadar İslam dünyasının yaşadığı tarihsel süreçler hakkında da bilgi sahibi olacaksınız.

Namaz ve Hayat

FREKANSLAR

DIYANET TV

Pazartesi | 13.00

4A(HD) FREKANS: 12.380 MHZ
POLARIZASYON: DIKEY (V)
SEMBOL ORANI: 27.500
FEC: 3/4

4A(SD) FREKANS: 12.422 MHZ
POLARIZASYON: YATAY (H)
SEMBOL ORANI: 30.000
FEC: 3/4

DigiPuck - 68. kanal

Orange - 104. kanal

Kablo - 555. kanal

M - 133. kanal

T.W.H. - 49. kanal

 diyanettv

 diyanettv

 diyanettv

 diyanettv

yayinsatis.diyamet.gov.tr

Yurt içinde Diyanet yayınları satış yerlerinden, yurt dışında müşavirlik ve ataşeliklerimizden temin edebilirsiniz.

ISSN: 2147-1452

9 772147 145203

Fiyat: 25 ₺